

 2015

NOWICJUSZ W NORWEGII

Użyteczne informacje z urzędów publicznych

NOWE WYDANIE 2015

Jak korzystać z niniejszej publikacji?

- 1** Potrzebujesz informacji o pobycie, pracy, szkole, zdrowiu i sposobach spędzania czasu wolnego w Norwegii?

- 2** W niniejszej publikacji znajdziesz informacje, które pomogą Ci znaleźć odpowiedzi na nurtujące Cię pytania.

- 3** Publikacja ta jest podzielona na siedem rozdziałów, abyś mógł/mogła szybko znaleźć potrzebne Ci informacje.

- 4** Przy większości tematów znajdziesz adres internetowy strony, na której znajdziesz więcej informacji.

- 5** Przy niektórych tematach znajdziesz także numer telefonu, pod który możesz zadzwonić, aby uzyskać więcej informacji lub otrzymać odpowiedź na Twoje pytania.

- 6** Mamy nadzieję, że znajdziesz tutaj potrzebne Ci informacje. Powodzenia!

Do czytelnika *Nowicjusza w Norwegii*

Jako osoba, która przyjechała niedawno do Norwegii, możesz mieć trudności ze znalezieniem ważnych informacji na temat społeczeństwa norweskiego. *Nowicjusz w Norwegii* jest zbiorem informacji z urzędów publicznych, który może pomóc Ci w poruszaniu się w nowej rzeczywistości. Dowiesz się tutaj o Twoich prawach i obowiązkach oraz znajdziesz praktyczne porady i wskazówki.

Nowicjusz w Norwegii jest przeznaczony dla pracowników zagranicznych, lecz informacje te mogą być przydatne wielu osobom. Członkowie rodzin, pracodawcy zatrudniający pracowników zagranicznych i wszystkie osoby mające kontakt z imigrantami znajdą tu ważne dla siebie informacje.

Nowicjusz w Norwegii jest podzielony na siedem następujących rozdziałów:

- Przeprowadzka do Norwegii
- Praca
- Dzieci i szkoła
- Zdrowie
- Czas wolny
- Transport i usługi
- Warto wiedzieć

Każdy rozdział zawiera wiele tematów, tak abyś łatwo znalazł potrzebne Ci informacje. Informacje przekazane są w formie krótkich tekstów i ilustracji. Jeżeli chcesz

dowiedzieć się więcej na dany temat lub uzyskać pomoc, użyj adresów internetowych lub numerów telefonów, które znajdziesz pod każdym z tematów. Na końcu broszury znajdziesz ważne daty, terminy i numery telefonów.

Informacje zawarte w *Nowicjuszu w Norwegii* zostały zaktualizowane na dzień 15 listopada 2014. **Dane aktualizowane są na bieżąco na stronie internetowej www.nyinorge.no oraz na stronach internetowych poszczególnych urzędów.**

Jeżeli chcesz podzielić się z nami uwagami na temat „*Nowicjusza*” lub wysłać propozycję zmian, które należałoby uwzględnić w następnym wydaniu, napisz do nas: post@imdi.no.

Nowicjusz w Norwegii zawiera informacje z Urzędu Pracy i Spraw Socjalnych (Arbeids- og velferdsdirektoratet), Urzędu ds. Dzieci, Młodzieży i Rodziny (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet), Państwowej Inspekcji Pracy (Direktoratet for arbeidstilsynet), Urzędu ds. Zarządzania Publicznego i e-administracji (Direktoratet for forvaltning og IKT), Urzędu ds. Bezpieczeństwa Cywilnego i Gotowości Kryzysowej (Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap), Norweskiej Zjednoczonej Federacji Związków Zawodowych (Fellesforbundet), Rady ds. Ochrony Konsumentów (Forbrukerrådet), Norweskiego Związku

Samorządów Lokalnych (KS), Urzędu ds. Zdrowia (Helsedirektoratet), Banku Mieszkaniowego (Husbanken), Policji (Politidirektoratet), Urzędu Podatkowego (Skattedirektoratet), Urzędu Transportu Drogowego (Statens vegvesen), Urzędu Celnego (Toll- og avgiftsdirektoratet), Urzędu Edukacji (Utdanningsdirektoratet), Urzędu ds. Cudzoziemców (Utlendingsdirektoratet) i Urzędu ds. Integracji i Wielokulturowości. Izba gospodarcza w Oslo (Oslo Handelskammer), International Network of Norway INN oraz Kulturtolk dostarczyli informacje o historii Norwegii oraz kulturze pracy. Urząd ds. Integracji i Wielokulturowości (Integrerings- og mangfoldsdirektoratet) jest odpowiedzialny za redakcję, wydanie i dystrybucję broszury.

IMDi chce serdecznie podziękować wszystkim urzędom za zebranie i udostępnienie informacji.

Witaj w Norwegii!

Geir Barvik

Dyrektor

Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi)

Spis treści

W tym rozdziale znajdziesz informacje związane z przeprowadzką do Norwegii. Znajdziesz tu opis urzędów, do których musisz się zwrócić, aby spełnić formalne wymogi rejestracji w norweskim systemie. Otrzymasz tu także wskazówki i rady związane z mieszkaniem oraz w jaki sposób możesz porozumiewać się z urzędnikami, gdy nie znasz języka norweskiego. Znajdziesz tu m. in. odpowiedzi na następujące pytania:

Czy potrzebuję zezwolenie na pobyt czy wystarczy rejestracja?.....	8, 11
Czy mogę sprowadzić rodzinę?.....	9, 13
Czy muszę rejestrować się w rejestrze ewidencji ludności?.....	18
Co to jest D-nummer?.....	18
Jakie przedmioty mogę wziąć ze sobą przy przeprowadzce bez konieczności płacenia cła?.....	20
Gdzie mogę znaleźć mieszkanie?.....	20
Jakie są moje prawa jako najemcy?.....	21
Jak mogę sfinansować kupno mieszkania?.....	23
Czy mam prawo do tłumacza w kontakcie z urzędami publicznymi?.....	28
Czy mam prawo do nauki języka norweskiego?.....	29

W tym rozdziale znajdziesz informacje o prawach i obowiązkach pracownika w Norwegii. Dowiesz się co powinna zawierać umowa o pracę, w jaki sposób płacić podatki oraz jak uzyskać nostryfikację zagranicznego wykształcenia. Znajdziesz tu m. in. odpowiedzi na następujące pytania:

Co powinna zawierać umowa o pracę?.....	32
W jaki sposób regulowany jest czas pracy?.....	32
W jaki sposób regulowane jest wynagrodzenie?.....	33
Czy mam prawo do urlopu i wynagrodzenia urlopowego?.....	34
Czy mogę otrzymać urlop specjalny?.....	35
Jakie zasady dotyczą urlopu postojowego, a jakie dotyczą zwolnienia?.....	37, 38
Jak zbudowany jest system podatkowy?.....	42
Gdzie otrzymam kartę podatkową?.....	42
Jakie korzyści daje członkowstwo w związkach zawodowych?.....	44
Jak uzyskać nostryfikację zagranicznego wykształcenia?.....	47
Czy mam prawo do zasiłku dla bezrobotnych, gdy stracę pracę?.....	47
Gdzie mogę otrzymać wskazówki na temat otwarcia własnej działalności gospodarczej?.....	49

W tym rozdziale dowiesz się czym jest system ubezpieczeń społecznych, jak zorganizowana jest norweska służba zdrowia oraz co powinienes zrobić w razie choroby. Znajdziesz tu m. in. odpowiedzi na następujące pytania:

Do jakich zasiłków jestem uprawniona po urodzeniu dziecka?.....	52
Czy mam prawo do zasiłku rodzinnego, w przypadku gdy dziecko mieszka w Polsce?.....	53
Gdzie powinienem się zwrócić, aby uzyskać miejsce w przedszkolu?.....	53
Po jak długim okresie pobytu w Norwegii moje dziecko ma prawo i obowiązek chodzenia do szkoły?.....	56
Kiedy moje dziecko rozpoczyna edukację szkolną?.....	56
Czy szkolnictwo w Norwegii jest bezpłatne?.....	56
Czy moje dziecko ma prawo do dowozu do szkoły?.....	58
Czy mam prawo do pomocy finansowej, jeśli chcę studiować w Norwegii?.....	59
W czym może mi pomóc Służba Ochrony Praw Dziecka?.....	60
Gdzie otrzymam pomoc, jeśli jestem narażony na przemoc w rodzinie?.....	61

W tym rozdziale dowiesz się czym jest system ubezpieczeń społecznych, jak zorganizowana jest norweska służba zdrowia oraz co powinienes zrobić w razie choroby. Znajdziesz tu m. in. odpowiedzi na następujące pytania:

Co to jest system ubezpieczeń społecznych?.....	64
Jak zorganizowana jest służba zdrowia?.....	64
Kiedy staję się członkiem systemu ubezpieczeń społecznych?.....	64
Czy muszę płacić za wizytę u lekarza?.....	65
Jaka opieka przysługuje mi, gdy jestem w ciąży?.....	66
Co to jest system lekarzy rodzinnych?.....	66
Kiedy powinienem skorzystać z porady lekarza rodzinnego, a kiedy z pomocy ambulatorium?.....	68
Kiedy przysługuje mi leczenie szpitalne?.....	68
Czy leczenie szpitalne jest bezpłatne?.....	68
Jakie leczenie przysługuje mi w ramach publicznej opieki dentystycznej?.....	69
Co zrobić, aby otrzymać pomoc u fizjoterapeuty?.....	69
Kiedy potrzebna mi jest Europejska Karta Ubezpieczenia Zdrowotnego?.....	69
Co powinienem zrobić, gdy z powodu choroby nie mogę iść do pracy?.....	71

W tym rozdziale znajdziesz informacje o sposobach spędzania wolnego czasu. Zapoznasz się z norweską ofertą kulturalną, rekreacją i wypoczynkiem, jak funkcjonują organizacje pozarządowe, z uregulowaniami związanymi z połowaniem oraz połowem ryb i korzystaniem z natury. Znajdziesz tu m. in. odpowiedzi na następujące pytania:

Jaką rolę odgrywają organizacje pozarządowe w społeczeństwie norweskim?.....	74
Jak zostać członkiem organizacji pozarządowej?.....	75
Co to jest "allemannsretten"?.....	77
Gdzie mogę bezpłatnie łowić ryby, a gdzie obowiązuje opłata?.....	78
O czym należy pamiętać podczas używania łodzi?.....	79
Czy mogę polować w Norwegii?.....	80
O czym należy pamiętać podczas wyprawy w góry?.....	81

W tym rozdziale znajdziesz informacje o przepisach i uregulowaniach związanych z używaniem zagranicznego prawa jazdy i pojazdów zarejestrowanych za granicą. Dowiesz się o przepisach związanych z użytkowaniem samochodu i przepisach drogowych oraz jak zorganizowany jest transport publiczny. Opisane tu zostały także usługi finansowo-komunikacyjne. Znajdziesz tu m. in. odpowiedzi na następujące pytania:

Czy zagraniczne prawo jazdy uznawane jest w Norwegii?.....	84
Jak długo mogę jeździć samochodem zarejestrowanym poza Norwegią?.....	84
Jak zarejestrować samochód?.....	86
Jakie zasady ruchu drogowego i parkowania obowiązują w Norwegii?.....	92
Jak otworzyć konto bankowe?.....	100
Jakich ubezpieczeń potrzebuję podczas pobytu w Norwegii?.....	104
O czym powinienem pamiętać przy zakupie abonamentu telefoniczno-internetowego?.....	107
Czy muszę płacić abonament telewizyjny?.....	108
Jakie usługi oferuje poczta?.....	108
W jaki sposób korzystać z internetowych usług publicznych?.....	109

W tym rozdziale znajdziesz fakty o Norwegii oraz informację o tym, w jaki sposób zorganizowany jest system sądowniczy. Dowiesz się także o zakresie odpowiedzialności poszczególnych urzędów publicznych oraz w jaki sposób możesz się z nimi skontaktować w celu uzyskania odpowiedzi na ewentualne pytania.

Uwaga!

Na końcu książki znajdziesz ważne daty, terminy i numery telefonów

Zezwolenia

Różnice między obywatelami EU/EOG/EFTA a obywatelami pozostałych krajów 8

Zezwolenie na pobyt na podstawie ustawodawstwa ogólnego 8

- Przedłużenie zezwolenia na pobyt..... 8

- Utrata zezwolenia i deportacja..... 8

Zezwolenie na pobyt stały 9

Łączenie rodzin na podstawie ustawodawstwa ogólnego 9

- Kto z członków rodziny może otrzymać zezwolenie w ramach łączenia rodzin? 9

- Zdolność do utrzymania rodziny i zapewnienia mieszkania 10

- Warunki dodatkowe.....10

- Odnowienie zezwolenia na pobyt.....10

- Prawa i obowiązki związane z zezwolenie o łączenie rodzin..... 11

Prawo pobytu na podstawie ustawodawstwa EOG..... 11

- Utrata prawa pobytu.....12

- Wydalenie 12

Stałe prawo pobytu wg ustawodawstwa EOG..... 12

Łączenie rodzin na podstawie ustawodawstwa EOG 13

Karta pobytu 13

Lista kontrolna dla pracowników zagranicznych w Norwegii..... 14

Co warto zrobić po przyjeździe?..... 16

Rejestracja przeprowadzki

Rejestracja w rejestrze ewidencji ludności 18

- Rejestracja przeprowadzki 18

- Numer identyfikacyjny (D-nummer) 18

- Norweski numer personalny 18

Mienie osobiste przy przeprowadzce 20

Mieszkanie

Jak znaleźć mieszkanie..... 20

Wynajmowanie mieszkania..... 21

- Prawa najemcy 21

- Umowa najmu 21

- Ubezpieczenie mienia..... 22

- Depozyt 22

- Zasitek mieszkaniowy 22

- Wypowiedzenie umowy wynajmu..... 23

Własne mieszkanie 23

- Kredyt na zakup pierwszego mieszkania..... 23

- Kredyt startowy 24

- Kredyt podstawowy z banku mieszkaniowego 24

- Zasitek mieszkaniowy 24

- Dodatek mieszkaniowy 24

- Ubezpieczenie Mieszkania/domu 24

- Ubezpieczenie mienia..... 25

Wywóz śmieci 25

Bezpieczeństwo pożarowe 25

- Czujniki dymu 25

- Urządzenia gaśnicze są obowiązkowe 26

- Ćwiczenia przeciwpożarowe..... 26

- Sprawdź instalację elektryczną..... 27

Tłumacze

Tłumacze ustni..... 28

Nauka języka norweskiego ..... Nauka języka norweskiego 29

W tym rozdziale znajdziesz informacje związane z przeprowadzką do Norwegii. Znajdziesz tu opis urzędów, do których musisz się zwrócić, aby spełnić formalne wymogi rejestracji w norweskim systemie. Otrzymasz tu także wskazówki i rady związane z mieszkaniem oraz w jaki sposób możesz porozumiewać się z urzędnikami, gdy nie znasz języka norweskiego.

Zezwolenia

Różnice między obywatelami UE/EOG/EFTA a obywatelami pozostałych krajów

Warunki i procedury rozpatrywania wniosków o zezwolenie na pobyt/prawo pobytu oraz łączenia rodzin dla obywateli UE/EOG/EFTA i dla obywateli pozostałych krajów tzw. obywateli krajów trzecich, są różne.

Wszystkie zezwolenia, które dają prawo do pobytu i pracy w Norwegii nazywa się zezwoleniami na pobyt. W zależności od kraju, z którego pochodzisz możesz otrzymać zezwolenie na pobyt/prawo pobytu na podstawie jednej z dwóch regulacji: ustawodawstwa ogólnego lub ustawodawstwa EOG.

USTAWODAWSTWO OGÓLNE

– ZEZWOLENIE NA POBYT

Dotyczy wszystkich obcokrajowców. Obywatele krajów UE/EOG/EFTA mogą ubiegać się o zezwolenie na podstawie ustawodawstwa ogólnego lub ustawodawstwa EOG.

USTAWODAWSTWO EOG

– PRAWO POBYTU

Dotyczy wyłącznie obywateli krajów UE/EOG/EFTA.

Zezwolenie na pobyt na podstawie ustawodawstwa ogólnego

Zezwolenie na pobyt na podstawie ustawodawstwa ogólnego daje prawo do pobytu i pracy w Norwegii. Każdy obcokrajowiec może ubiegać się o zezwolenie o pobyt na podstawie tego ustawodawstwa. **Istnieje wiele typów zezwoleń oraz związanych z nimi zasad, wytycznych i procedur rozpatrywania. Pełny ich opis znajdziesz na stronie www.udi.no.**

PRZEDŁUŻENIE ZEZWOLENIA

NA POBYT

Większość zezwoleń na pobyt można przedłużyć. Podanie o przedłużenie należy złożyć na komendzie policji najpóźniej miesiąc przed wygaśnięciem terminu poprzedniego zezwolenia. Aby uzyskać więcej informacji, skontaktuj się z komendą policji w Twojej gminie.

UTRATA ZEZWOLENIA

I DEPORTACJA

Możesz utracić zezwolenie, jeśli podasz władzom nieprawdziwe informacje. W takiej sytuacji musisz opuścić teren Norwegii. W przypadku naruszenia zasad norweskiej ustawy o obcokrajowcach lub w przypadku skazania za popełnienie czynu przestępczego, możesz zostać wydalony. W przypadku wydalenia nie możesz wrócić na teren Norwegii przed upływem czasu wydalenia. Zakaz wjazdu dotyczy zazwyczaj całego obszaru Schengen.

Zezwolenie na pobyt stały

Po trzech latach nieprzerwanego pobytu w Norwegii możesz otrzymać zezwolenie na pobyt stały. Zezwolenie to daje Ci prawo do pobytu i pracy w Norwegii na czas nieokreślony. Jeśli zostało Ci przyznane zezwolenie na pobyt stały, to nie utracisz go, nawet gdy podstawa do uzyskania tego typu zezwolenia ulegnie zmianie, np. utracisz pracę.

Wymagane jest, abyś odbył obowiązkowy kurs języka norweskiego wg Introduksjonsloven lub posiadał dokumenty potwierdzające dobrą znajomość języka norweskiego lub lapońskiego.

Wymaganie to dotyczy wszystkich osób w wieku od 16 do 55 lat, które otrzymały pierwsze zezwolenie na pobyt, stwarzające podstawę do otrzymania zezwolenia na pobyt stały, po 1 września 2005 roku.

Niewymagane jest, abyś posiadał ten sam typ zezwolenia na pobyt w ciągu tych 3 lat, jednak wszystkie te pozwolenia muszą stwarzać podstawę do otrzymania zezwolenia na pobyt stały.

Wymagana jest również niekaralność.

Nałożona kara skutkuje dodatkowym czasem oczekiwania na przyznanie zezwolenia na pobyt stały.

Jeśli nie jesteś pewien czy zezwolenia, które posiadałeś dają Ci możliwość ubiegania się o zezwolenie na pobyt stały, możesz to sprawdzić w dokumentach o przyznaniu zezwolenia na pobyt.

Więcej informacji na temat

zezwolenia na pobyt stały znajdziesz na www.udi.no.

Łączenie rodzin na podstawie ustawodawstwa ogólnego

Jeśli członkowie Twojej najbliższej rodziny mieszkają za granicą, to mogą się oni ubiegać o zamieszkanie z Tobą w Norwegii. Tego typu zezwolenie nazywa się łączeniem rodzin. Z reguły nie możesz ubiegać się o to zezwolenie w ich imieniu.

KTO Z CZŁONKÓW RODZINY MOŻE OTRZYMAĆ ZEZWOLENIE W RAMACH ŁĄCZENIA RODZIN?

Niektórzy członkowie rodziny mają prawo do uzyskania zezwolenia na łączenie rodzin, jeśli wszystkie warunki do otrzymania zezwolenia są spełnione. UDI bieżę pod uwagę także inne istotne powody, które mogą mieć wpływ na pozytywne rozpatrzenie wniosku.

Zezwolenia

10

Członkowie rodzin, którzy mają prawo do otrzymania zezwolenia, w przypadku gdy wszystkie warunki są spełnione to w szczególności:

- małżonka/zarejestrowanego partnera tej samej płci powyżej 18 roku życia, w przypadku gdy małżonkowie/partnerzy będą mieszkać razem w Norwegii,
- konkubenta powyżej 18 roku życia, jeśli para mieszkała razem przez minimum 2 lata i będzie nadal pozostawać w związku w Norwegii,
- konkubenta powyżej 18 roku życia, jeśli konkubent posiada dziecko z osobą zamieszkałą w Norwegii i będzie nadal pozostawać z nią w związku w Norwegii,
- dzieci, których obydwoje rodzice posiadają lub otrzymają zezwolenie na pobyt w Norwegii,
- dzieci, których jedno z rodziców mieszka na stałe w Norwegii, pod warunkiem, że rodzic mieszkający w Norwegii posiada wyłączne prawa rodzicielskie lub drugie z rodziców wyraża zgodę, w przypadku gdy prawa rodzicielskie przyznane są obojgu.

Obydwoje rodzice lub każde z osobna mogą odwiedzać swoje dzieci w Norwegii przez okres do 9 miesięcy (niezależnie od wieku dzieci). Warunkiem otrzymania tego typu zezwolenia jest ich powrót do kraju ojczystego po upływie jego ważności. Zezwolenie tego typu nie daje prawa do pracy w Norwegii. Rodzice mogą wyjeżdżać i przyjeżdżać do Norwegii w tak długo jak zezwolenie jest ważne. Zezwolenia nie można przedłużyć, ale po roku pobytu poza Norwegią, można się ponownie ubiegać o 9-miesięczne zezwolenie.

ZDOLNOŚĆ DO UTRZYMANIA RODZINY I ZAPEWNIENIA MIESZKANIA
Aby Twoja rodzina otrzymała zezwolenie na łącznie rodzin, wymagane jest, abyś Ty, jako osoba zamieszkała w Norwegii mógł/a zapewnić utrzymanie członkom rodziny ubiegającym się o zezwolenie. W przypadku niektórych członków rodziny wymagane jest także, aby osoba mieszkająca w Norwegii mogła zapewnić mieszkanie.

WARUNKI DODATKOWE
W niektórych przypadkach należy spełnić dodatkowe warunki, aby zezwolenie mogło być przyznane.

ODNOWIENIE ZEZWOLENIA NA POBYT
O odnowienie zezwolenia na pobyt powinieneś ubiegać się na miesiąc przed upływem zezwolenia, które obecnie posiadasz. Wtedy będziesz posiadał nadal te same prawa do pracy, studiów itd. podczas gdy Twój wniosek jest rozpatrywany mimo, że obecne zezwolenie w oczekiwaniu na odpowiedź z UDI utraci ważność.

Jeśli nie złożysz wniosku o odnowienie w wyznaczonym terminie, nie masz automatycznie prawa do pobytu w Norwegii. Jeśli będziesz ubiegać się o odnowienie po wyznaczonym czasie, wtedy może okazać się, że Twój pobyt jest nielegalny podczas rozpatrywania wniosku o odnowienie. Złożenie wniosku po terminie może doprowadzić także do tego, iż Twój okres zamieszkania w Norwegii utraci wymaganą ciągłość, w wyniku czego będziesz zmuszony czekać dłużej, zanim możesz uzyskać zezwolenie na pobyt stały.

Wniosek o odnowienie należy złożyć na komisariacie policji w miejscu zamieszkania. Policja odnawia większość typów zezwoleń. W przypadku, gdy policja ma wątpliwości czy Twój wniosek można rozpatrzyć pozytywnie, wysyłany jest on do UDI.

Więcej informacji o łączeniu rodzin, warunkach dodatkowych i postępowaniu przy składaniu podań znajdziesz na www.udi.no.

PRAWA I OBOWIĄZKI ZWIĄZANE Z ZEZWOLENIEM O ŁĄCZENIE RODZIN
Zezwolenie na łącznie rodzin przyznawane osobom dorosłym daje m.in. prawo do pracy w Norwegii, prawo do swobodnego podróżowania z i do Norwegii, prawo do odnowy zezwolenia oraz prawo do zezwolenia na niezależnej podstawie. Zezwolenie na łącznie rodzin daje podstawę ubiegania się o zezwolenie na pobyt stały w Norwegii.

W przypadku zmian waruków mających znaczenie dla zezwolenia, które posiadasz, skontaktuj się z Urzędem ds Cudzoziemców (UDI). UDI pomaga także w przypadku pytań o prawa i obowiązki związane z Twoim zezwoleniem oraz możliwości uzyskania zezwolenia na pobyt stały lub obywatelstwa norweskiego.

Władze podatkowe, służba zdrowia, Urząd ds integracji i wielokulturowości oraz gmina, w której mieszkasz posiada informacje o prawach i obowiązkach związanych z podatkami, zdrowiem, nauką języka norweskiego oraz prawem do przedszkola w miejscu Twojego zamieszkania. Jeśli jesteś obywatelem UE/EOG/EFTA i posiadasz ważny dowód tożsamości lub paszport, masz prawo do pobytu i pracy w Norwegii przez okres do 3 miesięcy. To samo dotyczy członków Twojej rodziny, którzy są obywatelami UE/EOG/EFTA. Członkowie rodzin, którzy nie są obywatelami UE/EOG/EFTA muszą posiadać ważny paszport oraz udokumentować, iż są na Twoim utrzymaniu lub są członkami Twojej rodziny.

Prawo pobytu na podstawie ustawodawstwa EOG

Jeśli jesteś obywatelem UE/EOG/EFTA i chcesz przebywać w Norwegii przez okres dłuższy niż 3 miesiące, musisz posiadać pracę.

Obywatele UE/EOG/EFTA nie muszą ubiegać się o pozwolenie na pobyt, lecz muszą zarejestrować się przez internet. Po rejestracji w internecie (selfservice.udi.no), musisz zgłosić się do najbliższego posterunku policji. Jeśli mieszkasz w regionie, gdzie działa Centrum Obsługi Pracowników Zagranicznych, udaj się tam. Weź ze sobą ważny dokument tożsamości lub paszport oraz zaświadczenie o zatrudnieniu lub umowę o pracę, która jest zgodna z postanowieniami Kodeksu Pracy.

Jeśli spełniasz warunki rejestracji, otrzymasz poświadczenie rejestracji. Jest ono wydawane bezpłatnie i obowiązuje na czas nieokreślony tzn. nie musisz og odnawiać. Świadcstwo rejestracji jest ważne tak długo, jak spełnione są warunki do jego otrzymania, tzn. tak długo jak posiadasz podstawę do pobytu np. jako pracownik lub student. Masz możliwość zmiany podstawy pobytu np. z pracownika na

11

Zezwolenia

12

prowadzącego samodzielną działalność gospodarczą i nie musisz tego zgłaszać. Po upływie 5 lat masz prawo ubiegania się o stałe prawo pobytu.

UTRATA PRAWA POBYTU

Prawo do pobytu traci się kiedy pobyt poza Norwegią wynosi więcej niż 6 miesięcy w ciągu roku kalendarzowego. Przeprowadzkę należy zgłosić do rejestru ewidencji ludności. W przypadku następnego pobytu w Norwegii należy się ponownie zarejestrować.

Prawo do pobytu może zostać jednak zachowane, jeśli nieobecność jest uzasadniona. W przypadku ciąży, porodu, poważnej choroby, studiów lub kształcenia zawodowego oraz oddelegowania do innego kraju, uznaje się nieobecność do 12 kolejno następujących po sobie miesięcy. Odbywanie służby wojskowej lub cywilnej jest także uznawana za nieobecność uzasadnioną.

WYDALENIE

Jeśli jesteś obywatelem kraju EOG, masz rozszerzoną ochronę przed wydaleniem. Możesz jednak zostać wydany, jeśli władze uznają, iż stwarzasz poważne zagrożenie dla porządku publicznego i bezpieczeństwa. Jako obywatel EOG zostaniesz wydany tylko z Norwegii i nie zostaniesz zgłoszony do Systemu Informacyjnego Schengen (SIS).

Więcej informacji o prawie pobytu na podstawie ustawodawstwa EOG znajdziesz na www.udi.no.

Stale prawo pobytu wg ustawodawstwa EOG

Jeśli jesteś obywatelem UE/EOG/EFTA i przebywasz legalnie w Norwegii przynajmniej przez 5 lat, to możesz ubiegać się o stałe prawo pobytu. Świadcstwo stałego pobytu wydawane jest na podstawie wniosku i obowiązuje na czas nieokreślony. W niektórych przypadkach możesz uzyskać stałe prawo pobytu po krótszym okresie pobytu w Norwegii.

Członkowie Twojej rodziny, którzy przebywali legalnie w Norwegii nieprzerwanie przez okres 5 lat, mogą także ubiegać się o prawo stałego pobytu, bez względu na posiadane przez nich obywatelstwo. Wymagane jest, aby przez cały okres tych 5 lat mieszkali razem z Tobą.

Więcej informacji o stałym prawie pobytu na podstawie ustawodawstwa EOG znajdziesz na www.udi.no.

Łączenie rodzin na podstawie ustawodawstwa EOG

Jeśli posiadasz prawo pobytu na podstawie ustawodawstwa EOG, to członkowie Twojej rodziny mają prawo przyjechać do Norwegii, aby z Tobą zamieszkać.

Aby mogli oni otrzymać zezwolenie na łączenie rodzin, muszą oni podporządkować się określonym procedurom. Procedury uzależnione są od posiadanego przez nich obywatelstwa. Jeśli są oni także obywatelami UE/EOG/EFTA to objęci są ustawodawstwem EOG tzn. rejestrują się i otrzymują poświadczenie rejestracji. Jeśli są oni obywatelami krajów spoza UE/EOG/EFTA, muszą ubiegać się o kartę pobytu.

Więcej informacji o łączeniu rodzin na podstawie ustawodawstwa EOG znajdziesz na www.udi.no.

Karta pobytu

Od 2012 r. wszystkie osoby pochodzące z kraju spoza UE/EOG posiadające pozwolenie na pobyt w Norwegii otrzymują kartę pobytu. Obywatele UE/EOG nie otrzymują kart pobytu. Członkowie rodziny obywatela EOG, którzy nie są obywatelami EOG, otrzymują kartę pobytu.

Karta, o wielkości karty kredytowej, zastępuje dotychczasową regulację wymagającą etykiety w paszporcie lub dokumencie podróży. Karta pobytu jest dowodem posiadania pozwolenia na pobyt w Norwegii.

Jeżeli nic innego nie znajduje się na karcie, to uprawnia ona do swobodnego podróżowania w strefie Schengen. Dlatego w czasie podróży zagranicznej należy mieć kartę ze sobą. Nadal musisz także zawsze mieć ze sobą swój paszport.

Karta pobytu jest ważna tak długo, jak długo ważne jest Twoje pozwolenie na pobyt. Jeżeli posiadasz pozwolenie na pobyt stały, to karta ważna jest przez dwa lata.

Karta zawiera m.in. Twoje zdjęcie, podpis oraz odciski palców. Odciski palców będą przechowywane tylko na karcie.

Kartę musisz okazać podczas kontroli. Jeżeli nie będziesz jej miał ze sobą, możesz zostać poproszony o jej przyniesienie. Etykieta na twoim dokumencie podróży jest ważna do końca wskazanej daty ważności. Jeżeli odnowisz swoje pozwolenie na pobyt, otrzymasz kartę pobytu.

Więcej informacji o karcie pobytu znajdziesz na www.udi.no.

13

Lista kontrolna dla pracowników zagranicznych w Norwegii

14

ŚWIADECTWO REJESTRACJI

Wymagane przy okresie pracy i pobytu powyżej 3 miesięcy. Zarejestruj się najpierw przez internet, a następnie zgłoś się do najbliższego posterunku policji lub Centrum Obsługi Pracowników Zagranicznych. Pamiętaj, aby wziąć ze sobą niezbędne dokumenty. Więcej na stronie 11.

NORWESKI NUMER PERSONALNY

Jeśli zamierzasz przebywać i pracować w Norwegii dłużej niż 6 miesięcy, to możesz zgłosić przeprowadzkę do Norwegii. Wtedy zostanie Ci przydzielony norweski numer personalny. Aby zgłosić przeprowadzkę, musisz stawić się osobiście do jednego z 42 urzędów skarbowych oraz poddać się kontroli tożsamości. Pamiętaj, aby wziąć ze sobą niezbędne dokumenty. Więcej na stronie 18.

PROWIZORYCZNY NUMER PERSONALNY

Jeśli będziesz pracować w Norwegii krócej niż 6 miesięcy, zostanie Ci przydzielony prowizoryczny numer personalny. Otrzymasz go wraz z kartą podatkową. Aby ubiegać się o nią, musisz stawić się osobiście do jednego z 42 urzędów skarbowych oraz poddać się kontroli tożsamości. Pamiętaj, aby wziąć ze sobą niezbędne dokumenty. Więcej na stronie 18.

KARTA PODATKOWA

Jeśli jesteś obywatelem UE i masz pracę w Norwegii, to potrzebna jest Ci karta podatkowa. Osoby spoza UE muszą uzyskać najpierw zezwolenie na pobyt. Aby ubiegać się o kartę podatkową, musisz stawić się osobiście do jednego z 42 urzędów skarbowych oraz poddać się kontroli tożsamości. Jeśli ubiegasz się o kartę podatkową po raz pierwszy, zostanie Ci przydzielony numer identyfikacyjny (lub norweski numer personalny w zależności jak długo będziesz pracować w Norwegii). Norweski numer personalny nie jest przyznawany na podstawie wniosku o kartę podatkową, musisz jeszcze zgłosić przeprowadzkę do Norwegii. Pamiętaj, aby wziąć ze sobą niezbędne dokumenty. Więcej na stronie 42.

UMOWA O PRACĘ

Masz prawo do pisemnej umowy o pracę, bez względu na długość stosunku pracy czy wymiaru czasu pracy. Pracodawca ma obowiązek sporządzić propozycję umowy tak szybko jak to jest możliwe, najpóźniej miesiąc od rozpoczęcia stosunku pracy. Więcej na stronie 32.

ZEZWOLENIE NA POBYT

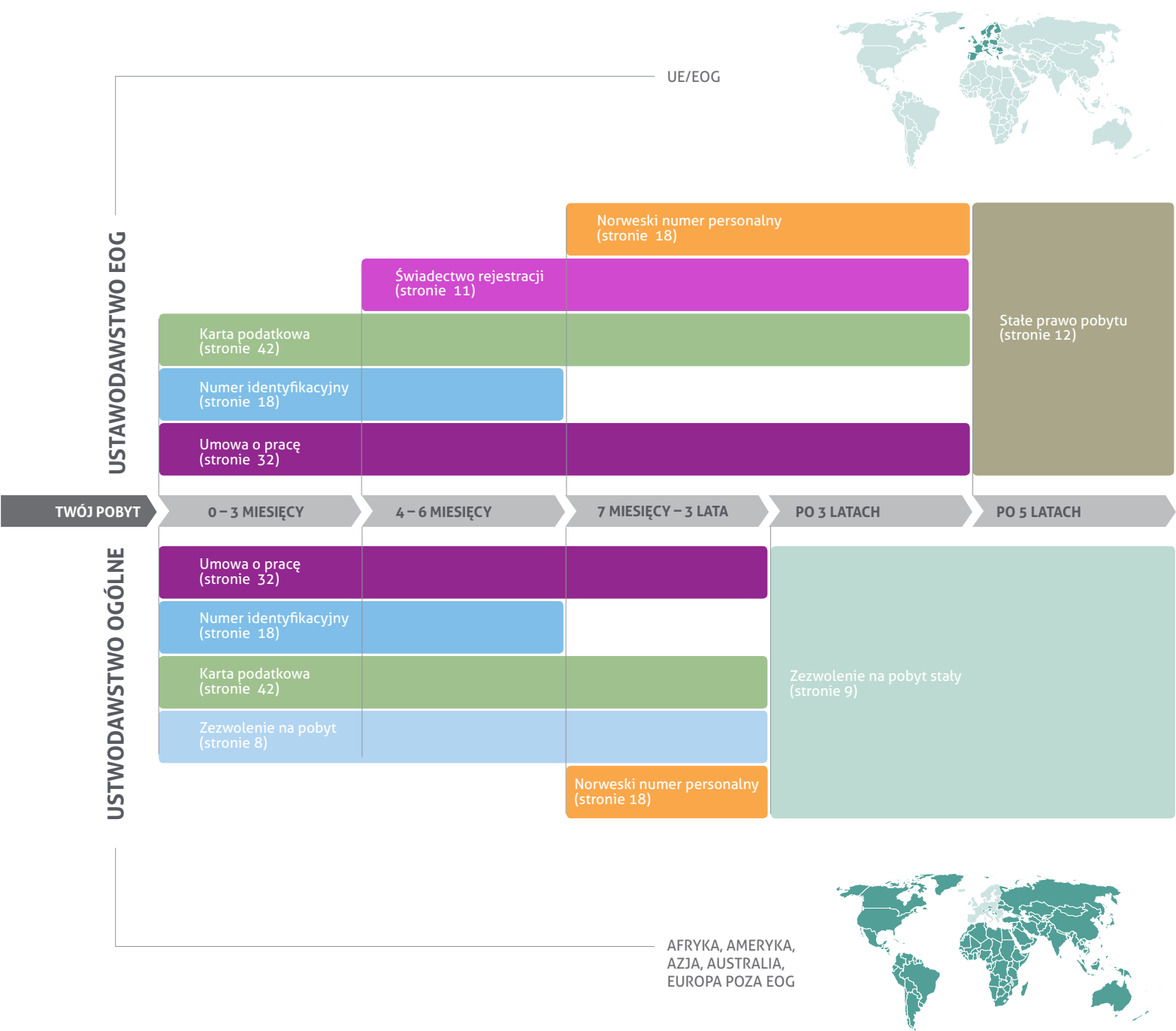
Aby przebywać i pracować w Norwegii musisz ubiegać się o zezwolenie na pobyt. Istnieje wiele typów zezwoleń oraz związanych z nimi zasad, wytycznych i procedur rozpatrywania. Pełny opis znajdziesz na stronie www.udi.no.

ZEZWOLENIE NA POBYT STAŁY

Jeśli jesteś obywatelem kraju spoza UE, to po trzech latach nieprzerwanego legalnego pobytu w Norwegii możesz otrzymać zezwolenie na pobyt stały. Zezwolenie to daje Ci prawo do pobytu i pracy w Norwegii na czas nieokreślony. Pamiętaj o wymaganiach dotyczących udokumentowanej znajomości języka norweskiego przy składaniu wniosku. Więcej na stronie 9.

STAŁE PRAWO POBYTU

Jeśli jesteś obywatelem kraju UE i przebywasz legalnie w Norwegii przynajmniej przez 5 lat, to możesz ubiegać się o stałe prawo pobytu. Świadczenie stałego pobytu obowiązuje na czas nieokreślony. Więcej na stronie 12.

EOG – wszystkie państwa członkowskie UE oraz Norwegia, Liechtenstein, Islandia.

15

Przeprowadzka do Norwegii?

Co warto zrobić po przyjeździe

16

REJESTRACJA

- ☐ Zarejestruj się przez internet i umów się na konkretną godzinę na posterunku policji lub jednym z Centrów obsługi pracowników zagranicznych (SUA), aby otrzymać wiadectwo rejestracji (strona 11).
- ☐ Złóż podanie o kartę podatkową w wyznaczonym urzędzie skarbowym (lista na stronie 42) lub w jednym z Centrów obsługi pracowników zagranicznych (SUA).
- ☐ Zgłoś przeprowadzkę do Norwegii, jeśli zamierzasz tu pracować dłużej niż 6 miesięcy (strona 18).

MIESZKANIE

- ☐ Pamiętaj o podpisaniu umowy wynajmu (strona 21).
- ☐ Sprawdź czy mieszkanie jest zaaprobowane jako mieszkanie do wynajęcia i czy posada niezbędne wyposażenie przeciwpożarowe (strona 25).

MIESZKANIE

- ☐ Zabezpiecz Twoje mienie, wykup odpowiednie ubezpieczenie (strona 106).
- ☐ Jeśli posiadasz dom, wykup ubezpieczenie domu (strona 105).

NAUKA NORWESKIEGO DLA DOROSŁYCH

- ☐ Chcesz się nauczyć języka norweskiego? Skontaktuj się z gminą, w której mieszkasz i dowiedz się o dostępnej ofercie. Pamiętaj, że kursy są odpłatne (strona 29).

PRACA

- ☐ Pamiętaj o pisemnej umowie o pracę, jeden egzemplarz zachowaj dla siebie (strona 32).
- ☐ Rozważ członkostwo w związkach zawodowych, to daje wiele korzyści (strona 44).

DZIECI I SZKOŁA

- ☐ Skontaktuj się z gminą, w której mieszkasz, aby dowiedzieć się kiedy i jak ubiegać się o miejsce w przedszkolu (strona 53).
- ☐ Skontaktuj się z gminą, w której mieszkasz, aby uzyskać informacje o tym, do której szkoły będzie chodzić Twoje dziecko i kiedy może zacząć naukę (strona 56).
- ☐ Jeśli Twoje dziecko nie rozumie norweskiego, spytaj w szkole o specjalny tryb nauki języka (strona 58).

ZDROWIE

- ☐ Wybierz lekarza rodzinnego. Po rejestracji przeprowadzki do Norwegii otrzymasz z gminy list z listą lekarzy rodzinnych, którzy mogą Cię przyjąć na listę pacjentów (strona 66).
- ☐ Tylko niektóre leki są dostępne w sklepach. Większość można kupić tylko w aptece i na receptę (strona 68).

ZDROWIE

- ☐ Badania kontrolne w czasie ciąży są bezpłatne (strona 66).
- ☐ Usługi dentystyczne dla dorosłych nie są bezpłatne i sam możesz wybrać dentystę, u którego chcesz się leczyć (strona 69).
- ☐ Badanie i leczenie dzieci poniżej 16-go roku życia jest bezpłatne (strona 65). Dzieciom i młodzieży do lat 18 przysługuje w Norwegii bezpłatne leczenie stomatologiczne w publicznych ośrodkach stomatologicznych (strona 69).
- ☐ Przeprowadziłeś się do Norwegii? Pamiętaj o Europejskiej karcie ubezpieczenia zdrowotnego dla Ciebie i Twojej rodziny, gdy będziesz wyjeżdżać do krajów EOG (strona 69).

CZAS WOLNY

- ☐ We wszystkich gminach są biblioteki (strona 77).
- ☐ Skontaktuj się z gminą, w której mieszkasz, aby uzyskać informacje o ofercie kulturalnej i ofercie spędzania wolnego czasu dla Ciebie i Twojej rodziny (strona 76).

SAMOCHÓD

- ☐ Skontaktuj się ze Służbami Celnymi i upewnij się jakie są zasady użytkowania pojazdów zarejestrowanych poza Norwegią (strona 84).

BANK

- ☐ Pamiętaj o otwarciu konta w banku (strona 100).

TRANSPORT I KOMUNIKACJA

- ☐ Oznacz skrzynkę pocztową pełnym nazwiskiem (strona 108).
- ☐ Zdobądź mapę Twojej okolicy oraz zorientuj się w dostępnych środkach transportu publicznego (strona 96).
- ☐ Zanim zawrzesz umowę o abonament na telefon komórkowy lub stacjonarny oraz internet sprawdź wstępnie ceny, warunki umów abonamentowych oraz dostępnych dostawców usług (strona 107).

17

Rejestracja przeprowadzki

Rejestracja w rejestrze ewidencji ludności

REJESTRACJA PRZEPROWADZKI

Wszystkie osoby przeprowadzające się do Norwegii z zagranicy, z Norwegii za granicę, pomiędzy norweskimi gminami, czy też w obrębie tej samej gminy, mają obowiązek zgłoszenia tego faktu do rejestru ewidencji ludności w ciągu 8 dni. Rejestr ewidencji ludności (Folkeregisteret) jest częścią urzędu podatkowego.

W momencie przeprowadzki do Norwegii należy zgłosić się do urzędu podatkowego i zameldować przeprowadzkę.

PROWIZORYCZNY NUMER PERSONALNY (D-NUMMER)

Jeśli będziesz pracować w Norwegii, musisz ubiegać się o kartę podatkową. Gdy Twój okres pracy i pobytu w Norwegii nie przekroczy 6 miesięcy, to razem z kartą podatkową zostanie Ci przydzielony prowizoryczny numer personalny (D-nummer).

Przy składaniu podania o kartę podatkową należy przedłożyć następujące dokumenty:

Obywatele krajów nordyckich:

- Paszport lub narodowy dowód osobisty, który zawiera zdjęcie, obywatelstwo i płeć, lub ważne prawo jazdy wraz z wyciągiem z rejestru ewidencji ludności. Wyciąg z rejestru nie może być wystawiony później niż 3 miesiące wstecz od daty składania podania o kartę podatkową.

Obywatele krajów EOG:

- Paszport lub narodowy dowód osobisty, który zawiera zdjęcie, obywatelstwo i płeć.
- Umowę o pracę, pisemną ofertę pracy lub wyciąg z Norweskiego Rejestru Podmiotów Gospodarczych, w przypadku prowadzenia działalności gospodarczej w Norwegii.

Obywatele krajów spoza EOG:

- Paszport
- Umowę o pracę, pisemną ofertę pracy lub wyciąg z Norweskiego Rejestru Podmiotów Gospodarczych, w przypadku prowadzenia działalności gospodarczej w Norwegii.
- Dokumentację potwierdzającą posiadanie zezwolenia na pobyt i pracę w Norwegii

Aby złożyć podanie musisz udać się osobiście do jednego ze wskazanych urzędów podatkowych. Wykaz urzędów znajdziesz na następnej stronie.

NORWESKI NUMER PERSONALNY

Norweski numer personalny przyznaje się z reguły osobom urodzonym na terenie Norwegii i osobom, które przeprowadziły się do Norwegii (rezydentom). Numer personalny można przyznać również norweskim obywatelom osiedlonym za granicą w wypadku, kiedy jest to konieczne do wystawienia norweskiego paszportu. Podanie o przydzielenie norweskiego numeru personalnego obywatelom zagranicznym wymaga osobistego stawienia się w urzędzie oraz okazania ważnego dokumentu potwierdzającego tożsamość.

Przy rejestracji przeprowadzki do Norwegii (w przypadku pobytu powyżej 6 miesięcy) należy przedłożyć następujące dokumenty:

- Paszport lub narodowy dowód osobisty, który zawiera zdjęcie, obywatelstwo i płeć, (w przypadku obywateli krajów nordyckich lub obywateli krajów EOG).

- Dokumentację podstawy pobytu:
  - Świadectwo rejestracji w przypadku obywateli EU/EOG
  - Kartę pobytu potwierdzającą posiadanie zezwolenia na pobyt na okres minimum 6 miesięcy w przypadku obywateli spoza UE/EOG
- Dokumentację czasu pobytu, na przykład:
  - Umowę o pracę, pisemną ofertę pracy, której okres trwania wynosi minimum 6 miesięcy (w przypadku pracy dla agencji pracy tymczasowej – bemmanningsbyrå, musisz przedstawić potwierdzenie zlecenia na okres minimum 6 miesięcy)
  - Umowę wynajmu/kupna mieszkania/domu

- Przeprowadzka wraz z dziećmi w wieku poniżej 18 roku życia – dotyczy szczególnie obywateli krajów nordyckich
  - W przypadku, gdy tylko jedno z rodziców rejestruje przeprowadzkę do Norwegii, należy załączyć zgodę drugiego rodzica, który nie jest przy

rejestracji lub dokument z kraju pochodzenia potwierdzający opiekę rodzicielską nad dzieckiem

- W niektórych przypadkach należy także przedłożyć potwierdzony akt ślubu/urodzenia.

Urzędy podatkowe, w których możesz ubiegać się o kartę podatkową lub zarejestrować przeprowadzkę to:

Okręg podatkowy Wschód:

Oslo, Sandvika, Lillestrøm, Gjøvik, Fredrikstad, Hamar i Tynset

Okręg podatkowy Południe:

Drammen, Kristiansand, Skien, Tønsberg, Gol, Lyngdal i Arendal

Okręg podatkowy Zachód:

Førde, Sogndal, Bergen, Haugesund, Egersund, Stavanger, Nordfjordeid i Odda
Okręg podatkowy Środkowa Nowegia:
Trondheim, Ålesund, Kristiansund, Namsos, Steinkjer, Molde i Hitra

Okręg podatkowy Północ:

Kirkenes, Hammerfest, Alta, Tromsø, Harstad, Bodø, Mo i Rana, Brønnøysund, Svolvær, Vadsø, Sortland, Narvik i Svalbard

Więcej informacji na temat rejestracji przy przeprowadzce, prowizorycznego numeru personalnego i norweskigo numeru personalnego znajdziesz na www.taxnorway.no.

Mieszkanie

Mienie osobiste przy przeprowadzce

Przeprowadzając się do Norwegii musisz wypełnić oświadczenie o wwozie mienia przesiedleńczego (formularz RD0030). Powinieneś także sporządzić listę przedmiotów, które przywozisz, wraz z adnotacją, czy są one nowe czy używane. Taka lista znacznie ułatwi kontrolę celną. Musisz skontaktować się z Izłą Celną (Tollvesenet), gdy Twoje mienie dotrze do Norwegii. Jeśli przyjeżdżasz wcześniej niż mienie, to musisz skontaktować się z Izłą Celną w momencie, gdy Ty wjeżdżasz do Norwegii.

Możesz wziąć ze sobą mienie bez potrzeby płacenia cła, jeśli spełnione są pewne warunki. Musisz między innymi mieszkać poza Norwigią nieprzerwanie przez okres minimum jednego roku, być właścicielem lub posiadać dane przedmioty za granicą oraz ich używać. Kolejnym warunkiem jest abyś nadal używał ich w Norwegii. Sprowadzanie łodzi rekreacyjnych do Norwegii jest regulowane przez szczególne przepisy. Skontaktuj się z Izłą Celną w celu uzyskania bliższych informacji.

Wwożenie niektórych towarów do Norwegii objęte jest cłem i opłatami lub wymaga specjalnego pozwolenia.

Dotyczy to:

- Sprzętu roboczego
- Pojazdów silnikowych
- Nowych przedmiotów
- Samolotów
- Środków żywnościowych
- Alkoholu i wyrobów tytoniowych
- Broni
- Roślin
- Zwierząt
- Sprzęt radiowo-telewizyjny.

Więcej informacji na temat przepisów celnych i opłatach przy wwozie mienia znajdziesz na www.toll.no.

Jak znaleźć mieszkanie

Ogłoszenia o mieszkaniach do wynajęcia można często znaleźć w lokalnej prasie. Istnieje także wiele portali internetowych, na których możesz znaleźć ogłoszenia o wynajmie mieszkań.

Niektórzy pośrednicy obrotu nieruchomościami oferują mieszkania do wynajęcia. Istnieją też biura zajmujące się tylko wynajmem. Pamiętaj o tym, aby zawrzeć umowę bezpośrednio z wynajmującym, gdyż pośrednicy nie są odpowiedzialni za sam lokal.

Niektóre gminy udzielają pomocy w znalezieniu mieszkania do wynajęcia. Zwykle jednak mieszkania komunalne przeznaczone są dla osób, znajdujących się w trudnej sytuacji, których nie stać ani na zakup własnego mieszkania, ani na wynajęcie mieszkania na rynku prywatnym.

Kupno i sprzedaż mieszkań odbywa się zwykle przez pośrednika. Pośrednicy obrotu nieruchomościami zamieszczają ogłoszenia o lokalach na sprzedaż w lokalnych gazetach i na różnych stronach internetowych.

Na stronach internetowych Banku Mieszkaniowego (Husbanken) www.husbanken.no, znajdziesz w języku polskim moduł informacyjny ”Å bo i Norge” (Mieszkać w Norwegii).

Wynajmowanie mieszkania

Mieszkania do wynajęcia nie wymagają kapitału własnego, za wyjątkiem depozytu. Jeśli nie masz pieniędzy na depozyt, to skontaktuj się z urzędem gminy, w której mieszkasz. Niektóre gminy udzielają pożyczki na depozyt, inne natomiast zamiast depozytu mogą udzielić gwarancji, która jest akceptowana przez niektórych wynajmujących. Jeśli gmina nie udziela pożyczek na depozyt, to alternatywą może być pożyczka na depozyt z banku.

PRAWA NAJEMCY

Twoje najważniejsze prawa jako najemcy są określone w umowie najmu oraz w norweskiej ustawie o najmie lokali mieszkalnych. Przepisy zabraniają dyskryminacji stron. Zawierając umowę strony (wynajmujący i najemca) mogą ustalić czynsz w dowolnej wysokości. Po zawarciu umowy przez pierwsze trzy lata nie można jednak zmienić wysokości czynszu o kwotę większą niż CPI (indeks wzrostu cen towarów i usług konsumpcyjnych).

Najemca nie musi płacić więcej niż za jeden miesiąc z góry a czynsz musi mieć ustaloną wysokość. Dodatkowo można ustalić opłatę za zużycie prądu. To samo dotyczy opłat za wodę i kanalizację, jeśli mierzone są one wg zużycia. Ustalanie innych dodatkowych opłat nie jest dozwolone.

Najbliższa rodzina najemcy ma prawo wprowadzić się do najmowanego lokalu. Wynajmujący nie ma prawa wejść do mieszkania bez zgody najemcy.

Norweska ustawa o najmie lokalu mieszkalnego nie zabrania wynajmowania mieszkań kwalifikujących się do remontu. Nie można jednak wynajmować mieszkań, które nie są zatwierdzone jako nadające się do zamieszkania lub stanowią zagrożenie dla zdrowia. Jeśli wynajmujący udzieli nieprawdziwych informacji o mieszkaniu, to będzie to naruszenie umowy (brak informacji). Uszkodzenia, błędy i inny stan w mieszkaniu znane najemcy przed podpisaniem umowy nie są uznawane za naruszenie umowy. Jeśli w mieszkaniu są braki, to wynajmujący jest zobowiązany je uzupełnić, tak, aby stan mieszkania był taki, jak w umowie. W przypadku,

gdy wynajmujący nie uzupełni braków, najemca może żądać obniżenia czynszu lub odmówić jego płacenia. Jeśli braki są znaczne, to najemca może zerwać umowę. W razie problemów najpierw skontaktuj się zawsze z wynajmującym.

UMOWA NAJMU

Zawsze możesz żądać, aby została sporządzona pisemna umowa najmu między wynajmującym i najemcą. Umowa powinna zawierać: nazwiska i adresy stron, informacje o tym, jaki lokal jest przedmiotem wynajmu oraz wysokość czynszu. Jeśli wynajmujący żąda depozytu, to musi być to zawarte w umowie. Okres wypowiedzenia musi być określony w umowie, w przeciwnym wypadku wynosi on 3 miesiące. Przy podpisywaniu umowy zapoznaj się ze stanem faktycznym mieszkania i sprawdź, czy jest on zgodny z treścią umowy. Zrób listę mebli i innego wyposażenia oraz opisz ich stan.

Zalecane jest sporządzenie standardowej umowy najmu. Formularz standardowej umowy najmu (po angielsku) znajdziesz na www.forbrukerportalen.no.

Mieszkanie

UBEZPIECZENIE MIENIA

Jako najemca musisz wziąć pod uwagę ubezpieczenie mienia (innboforsikring) o znacznej wartości znajdujące się w mieszkaniu. Ubezpieczenie obejmuje szkody powstałe w następstwie pożaru, zalania, włamania itd. W przypadku ubezpieczenia mienia zakres ubezpieczenia określony jest w warunkach umowy.

Więcej o ubezpieczeniu mienia przeczytasz na stronie 106.

DEPOZYT

Depozyt to kwota, którą najemca wpłaca jako gwarancję za ewentualny zaległy czynsz lub uszkodzenie mienia. Depozyt nie może być większy niż wysokość czynszu za sześć miesięcy. Kwotę depozytu należy wpłacić na specjalne konto bankowe (zdeponować). Ani wynajmujący, ani najemca nie mogą samodzielnie dysponować kwotą depozytu w okresie najmu. Najemca może odmówić wpłaty depozytu, jeśli wynajmujący żąda wpłaty depozytu na własne konto lub w gotówce. Ewentualną opłatę za otwarcie rachunku w banku pokrywa wynajmujący.

Po zakończeniu umowy najmu wynajmujący wystawia zwykle najemcy pisemną zgodę na wypłatę depozytu z banku. W przeciwnym razie najemca musi wystosować pismo do banku z żądaniem wypłaty depozytu. Bank zawiadamia wtedy wynajmującego oraz informuje o tym, że depozyt zostanie wypłacony najemcy, jeśli wynajmujący nie wniesie pozwu w przeciągu pięciu tygodni.

ZASIŁEK MIESZKANIOWY

Zasiłek mieszkaniowy (bostøtte) to państwowa pomoc dla osób w trudnej sytuacji mieszkaniowej. Zasiłek mieszkaniowy ma pomóc osobom z niskimi zarobkami i wysokimi kosztami utrzymania mieszkania w znalezieniu mieszkania lub w zatrzymaniu aktualnie używanego mieszkania. Pomoc ta jest finansowana przez państwo i administrowana przez Bank Mieszkaniowy (Husbanken) i gminy.

Nie wszystkie osoby znajdujące się w trudnej sytuacji finansowej mają prawo do uzyskania pomocy. Pomoc przyznawana jest osobom, które spełniają określone warunki. Termin składania podań o zasiłek mieszkaniowy to 14 każdego miesiąca.

W przypadku pozytywnego rozpatrzenia sprawy zasiłek wypłacany jest 10 następnego miesiąca.

Podanie należy wysłać do biura zasiłków mieszkaniowych (bostøttekontoret) w gminie zamieszkania lub złożyć drogą elektroniczną na stronie www.altinn.no. Skontaktuj się z biurem zasiłków mieszkaniowych w urzędzie gminy w celu uzyskania bliższych informacji.

WYPOWIEDZENIE UMOWY WYNAJMU

Rozróżniamy umowy najmu zawarte na czas określony i nieokreślony.

Umowa najmu na czas określony wygasa z upływem okresu, na jaki została zawarta. Ze względu na najemcę regułą jest, iż umów na czas określony nie można zawierać na okres krótszy niż trzy lata.

Dlatego jako najemca z reguły nie jesteś związany/a umową na czas określony, której okres jest krótszy niż trzy lata. Umowę na czas określony można jednak wypowiedzieć, o ile umowa nie zawiera innego uzgodnienia.

Umowa najmu na czas nieokreślony jest ważna do momentu jej wypowiedzenia przez jedną ze stron. Jeśli okres wypowiedzenia nie został określony w umowie, to wynosi on trzy miesiące. Najemca może wypowiedzieć umowę bez podawania powodu. Wypowiedzenie powinno mieć formę pisemną. Wynajmujący może wypowiedzieć umowę, jeśli ma uzasadniony powód. Wypowiedzenie umowy przez wynajmującego musi mieć formę pisemną. Najemca może zakwestionować wypowiedzenie i wtedy zostaje ono anulowane, o ile wynajmujący nie wniesie sprawy do sądu arbitrażowego (forlikstrådet) lub komisji rozjemczej ds. sporów mieszkaniowych (HTU) w Oslo, Akershus, Bergen i Trondheim.

Własne mieszkanie

Jeśli zamierzasz kupić mieszkanie, to musisz mieć potwierdzenie zdolności finansowej z banku zanim zaczniesz szukać mieszkania. Możesz złożyć podanie do urzędu gminy o kredyt startowy (startlån), jeśli nie posiadasz kapitału własnego lub masz problemy z uzyskaniem kredytu z prywatnego banku.

Cena lokalu mieszkalnego jest najczęściej ustalana w drodze licytacji. Pamiętaj, że umowa kupna ma miejsce w momencie, gdy sprzedający zaakceptuje Twoją ofertę. Dlatego nigdy nie licytuj, jeśli nie masz pewności, że jesteś w stanie sfinansować kupno lokalu.

Większość banków udziela kredytów mieszkaniowych na zakup domu lub mieszkania. Kredyt mieszkaniowy to kredyt długoterminowy z okresem spłaty między 20 a 30 lat. Skontaktuj się z bankiem, aby dowiedzieć się o wysokość kredytu i oprocentowania jakie mogą zostać Ci udzielone. Aby udokumentować dochody, weź ze sobą zeznanie podatkowe oraz odcinek pensji.

Na stronie www.finansportalen.no możesz sprawdzić, które banki oferują najniższe oprocentowanie.

KREDYT NA ZAKUP PIERWSZEGO MIESZKANIA

Osoby nieposiadające mieszkania w Norwegii mogą starać się o kredyt na zakup pierwszego mieszkania (første-hjemslån), czyli kredyt o stałym oprocentowaniu do 100% wartości mieszkania. W przypadku, gdy bank nie chce udzielić 100% kredytu, możesz starać się o kredyt startowy (startlån) w gminie.

KREDYT STARTOWY

Osoby mające problemy z uzyskaniem kredytu z banku na kupno własnego mieszkania albo pozostaniem w dotychczasowym mieszkaniu mogą składać podanie o kredyt startowy (startlån). Kredyt może być udzielony w formie częściowego lub całkowitego finansowania przy zakupie lub renowacji mieszkania, jako refinansowanie, aby móc pozostać w dotychczasowym mieszkaniu, lub częściowe finansowanie przy budowie nowego lokalu mieszkalnego. Zasady i procedury przyznawania kredytu startowego są różne

Mieszkanie

w zależności od gminy. Każda gmina samodzielnie decyduje o tym, czy danej osobie zostanie udzielony kredyt i w jakiej wysokości.

Podanie należy przesłać do urzędu gminy, który zarządza systemem kredytów. Skontaktuj się z urzędem gminy, w której mieszkasz, aby uzyskać więcej informacji na temat zasad udzielania kredytów w Twojej gminie.

KREDYT PODSTAWOWY Z BANKU MIESZKANIOWEGO

Kredyt podstawowy (grunnlån) z Banku Mieszkaniowego (Husbanken) może zostać udzielony na budowę nowego lokalu mieszkalnego lub na renowację/rozbudowę istniejącego mieszkania. Mieszkanie musi spełniać określone warunki związane z funkcjonalnością oraz energią i środowiskiem. Jeśli mieszkanie jest zadowalającej jakości, to Bank Mieszkaniowy może udzielić kredytu w wysokości do 80% kosztów lub ceny sprzedaży zaakceptowanej przez bank.

Podanie należy przesłać do Banku Mieszkaniowego, który zarządza systemem kredytów. Więcej o usługach Banku możesz przeczytać na stronach internetowych www.husbanken.no. Tam znajdziesz też formularz podania.

ZASIŁEK MIESZKANIOWY

Możesz mieć prawo do zasiłku mieszkaniowego. Więcej na stronie 22.

DODATEK MIESZKANIOWY

Tylko osoby w najtrudniejszej sytuacji na rynku mieszkaniowym mogą dostać dodatek mieszkaniowy (boligtilskudd). Czynnikiem decydującym jest trudna sytuacja finansowa gospodarstwa domowego o trwałym charakterze lub potrzeba specjalnego dostosowania lokalu mieszkalnego. Dodatek może być przyznany na kupno mieszkania, remont/dostosowanie własnego mieszkania i refinansowanie kredytu, aby móc pozostać w dotychczasowym mieszkaniu.

Podanie o dodatek mieszkaniowy należy przesłać do gminy, która udziela pożyczki. Skontaktuj się z urzędem gminy, w której mieszkasz, aby dowiedzieć się czy gmina dysponuje środkami na ten cel oraz aby uzyskać więcej informacji o dofinansowaniu.

UBEZPIECZENIE MIESZKANIA/ DOMU

Jeśli posiadasz dom, to musisz ubezpieczyć budynek (villa/boligforsikring). Możesz także zawrzeć łączoną umowę ubezpieczenia mienia i nieruchomości (innbo- og boligforsikring).

Jeśli posiadasz mieszkanie we wspólnocie mieszkaniowej lub spółdzielni mieszkaniowej, to budynek jest z reguły ubezpieczony przez wspólnotę mieszkaniową lub spółdzielnię mieszkaniową. Sprawdź to we wspólnocie lub spółdzielni mieszkaniowej. Jeśli tak budynek jest ubezpieczony, to potrzebujesz tylko ubezpieczenia mienia.

Więcej o ubezpieczeniu mieszkania/domu przeczytasz na stronie 105.

UBEZPIECZENIE MIENIA

Aby zabezpieczyć przedmioty znajdujące się w mieszkaniu/domu, potrzebujesz ubezpieczenia mienia (innboforsikring). Ubezpieczenie obejmuje szkody powstałe w następstwie pożaru, zalania, włamania itd. Także w przypadku ubezpieczenia mienia zakres ubezpieczenia określony jest w warunkach umowy. Ubezpieczenie mienia potrzebne jest nawet wtedy, kiedy tylko wynajmujesz mieszkanie.

Więcej o ubezpieczeniu mienia przeczytasz na stronie 106.

Informacje na temat warunków ubezpieczenia znajdziesz na stronie www.finansportalen.no.

PAMIĘTAJ

- Testuj czujniki dymu raz w miesiącu
- Wymieniaj baterie w czujnikach dymu raz w roku

Wywóz śmieci

Zasady wywożenia śmieci różnią się w zależności od gminy, dokładne informacje otrzymasz w gminie, w której mieszkasz.

W wielu gminach sortuje się śmieci, np. papier czy jedzenie wyrzuca się do osobnych pojemników. Odpady, których nie można wysortować wyrzuca się do osobnego pojemnika. Poszczególne pojemniki są opróżniane w różne dni – harmonogram wywozu śmieci otrzymasz w przedsiębiorstwie usług komunalnych w Twojej gminie.

Nie wszystkie odpady można wyrzucać do pojemników znajdujących się przy budynku, w którym mieszkasz. Szkło, metal i odpady niebezpieczne są przykładem odpadów, które trzeba wywieźć do zakładu gospodarki odpadami komunalnymi/stacji odzysku. Odpady elektryczne i elektroniczne można oddać do sklepów sprzedających produkty tego typu.

Bezpieczeństwo pożarowe

Większość osób, które umiera w wyniku pożaru we własnym domu, umiera z powodu zatrucia dymem. Właściwe zabezpieczenie pożarowe zmniejsza ryzyko obrażeń lub śmierci.

CZUJNIKI DYMU

Czujniki dymu ratują rocznie wiele osób. Wszystkie domy/mieszkania muszą być wyposażone w przynajmniej jeden atestowany czujnik dymu. Jeśli dom/mieszkanie posiada duży metraż lub posiada wiele pięter, wtedy czujników powinno być więcej. Miejsce, w którym montuje się czujnik odgrywa istotną rolę w tym jak szybko czujnik wykryje dym. Czujniki powinno się montować w okolicy schodów oraz dróg ewakuacyjnych, w najwyższym punkcie sufitu, w odległości minimum 50 cm od ściany (stosuj się do instrukcji montażu). Sygnał z czujników dymu powinien być słyszalny we wszystkich sypialniach, przy zamkniętych drzwiach. Jeśli posiadasz wiele czujników dymu w domu/mieszkaniu powinny one być połączone szeregowo tak, aby ostrzegały jednocześnie.

Mieszkanie

Właściciel domu/mieszkania jest odpowiedzialny za montaż czujników dymu. Osoba, która użytkuje dom/mieszkanie jest odpowiedzialna za testowanie czujników dymu (naciśnij na przycisk "test") oraz wymianę baterii. Czujniki dymu powinny być testowane co miesiąc, a wymiana baterii dokonywana raz w roku.

URZĄDZENIA GAŚNICZE SĄ OBOWIĄZKOWE
Wszystkie domy/mieszkania muszą być wyposażone w urządzenie gaśnicze. Może to być wąż przeciwpożarowy lub gaśnica ręczna (przynajmniej typu 21A). Właściciel domu/mieszkania jest odpowiedzialny za montaż urządzeń gaśniczych. Urządzenia powinny być umieszczone w widocznym, łatwo dostępnym miejscu oraz w dobrym, nadającym się do użytku stanie. Właściciel odpowiada za konserwację urządzeń, a użytkujący dom/mieszkanie musi umieć ich użyć w razie potrzeby.

W razie wystąpienia pożaru i jeśli sytuacja na to pozwala, dorośli i starsze dzieci mogą próbować gasić pożar za pomocą gaśnic lub węża przeciwpożarowego. Pamiętaj jednak, aby nie narażać się na niebezpieczeństwo, gdyż dymy pożarowe są silnie trujące.

Najważniejsze jest ratowanie życia i wezwanie pomocy. Nie próbuj sam gasić pożaru, jeśli jest to niebezpieczne. Raczej opóść budynek i zadzwoń po straż pożarną na numer alarmowy 110. Zawsze podaj adres miejsca pożaru.

ĆWICZENIA PRZECIWPOŻAROWE
Przeprowadzaj regularne ćwiczenia przeciwpożarowe w rodzinie. Ustal rutyny postępowania, jak ostrzec pozostałych, zadzwonić po straż pożarną, ewakuować się z budynku. Przećwicz to, co uzgodniliście przeprowadzając ćwiczenia przeciwpożarowe. Rozmawiaj z dziećmi o pożarach oraz w jaki sposób można im zapobiegać.

- Porady jak uniknąć pożaru w Twoim domu:**
- Nie włączaj z kuchenki, pralki lub pralko-suszarki, jeśli nikogo nie będzie w domu podczas ich pracy. Sprawdź czy urządzenia są wyłączone, kiedy ich nie używasz.
  - Wyłączaj telewizor za pomocą wyłącznika, a nie tylko za pomocą pilota.
  - Sprawdzaj czy świece są zgaszone, gdy opuszczasz pomieszczenie.
  - Sprawdzaj czy grzejniki elektryczne/panelowe nie są przykryte.
  - Czyść regularnie wyciąg w kuchni, szczególnie z tłuszczu.
  - Sprawdź czy skrzynka na bezpieczniki nie ma śladów opalenia lub nie wydziela się z niej ciepło.
  - Sprawdź czy przewody, wtyczki, kontakty i lampy nie mają śladów opalenia.

SPRAWDŹ INSTALACJĘ ELEKTRYCZNĄ
Właściciele oraz wynajmujący powinni uważać, aby nie przeciążać instalacji elektrycznej. Może to spowodować pożar.

To właściciel jest odpowiedzialny za to, aby instalacja była w stanie odpowiadającym przepisom i tolerowała obciążenia, które wynikają z użytkowania domu/mieszkania. Przy niskich temperaturach zużycie prądu do ogrzewania pomieszczeń jest wyższe, co zwiększa niebezpieczeństwo przeciążenia.

Mimo tego, iż bezpieczniki powinny chronić instalację elektryczną przed uszkodzeniem, to częste jej przeciążanie może spowodować pożar, szczególnie wtedy, gdy instalacja jest stara i w złym stanie. Jeśli bezpieczniki często się przepalają oznacza to przeciążenie. Konieczne jest wtedy zmniejszenie zużycia prądu lub rozproszenie źródeł ciepła na różne obwody.

Właściciele oraz wynajmujący mogą sami przeprowadzić proste lecz ważne sprawdzenie instalacji:

- Zadbaj, aby bezpieczniki były dobrze wkręcone.
- Bezpieczniki, które są tak gorące, że nie można ich wykręcić, są przeciążone. To samo dotyczy bezpieczników, które często odcinają prąd.
- Sprawdź czy kontakty, przewody lub kable nie są odbarwione na brązowo – to oznacza, iż są one uszkodzone i należy je odłączyć i wymienić. Sygnałem ostrzegawczym jest także zapach spalenizny.
- W przypadku podejrzenia o poważne błędy lub uszkodzenia, właściciel powinien odłączyć urządzenia/bezpieczniki oraz wezwać autoryzowanego elektryka.

Pamiętaj także:

- Grzejniki elektryczne/panelowe powinny być zawsze podłączone bezpośrednio do kontaktu – nie używaj przedłużacza.
- Uważaj na ruchome źródła ciepła (świece, grzejniki wolnostojące itp.) i ich odległość od materiałów łatwopalnych. Sprawdź czy grzejniki elektryczne nie są przykryte.
- Grzejniki wolnostojące powinny być używane tylko pod nadzorem.
- Zadbaj o to, aby urządzenia i instalacja elektryczna była w dobrym i zgodnym z przepisami stanie. Skontaktuj się z autoryzowanym elektrykiem w celu dokonania przeglądu.
- Jeśli wykryjesz nieprawidłowości w instalacji elektrycznej, musisz skontaktować się z właścicielem lub elektrykiem w celu usunięcia usterki.

Tłumacze ustni

Ustne usługi tłumaczeniowe

Tłumacz ustny dokonuje przekładu wypowiedzi ustnej z języka źródłowego na język docelowy. Jeśli nie rozumiesz języka norweskiego, pomoc tłumacza ustnego może okazać się niezbędną w kontaktach z urzędami państwowymi tak, abyś mógł wyjaśnić czego Twoja sprawa dotyczy oraz uzyskać potrzebne Ci informacje. Urzędnik zatrudniony w instytucjach sektora publicznego jest odpowiedzialny za uzyskanie od petenta informacji koniecznych do podjęcia decyzji w określonej sprawie. Urzędnicy państwowi mają także obowiązek poinformowania Cię o świadczeniach jakie możesz uzyskać oraz decyzjach, które zostaną podjęte.

Język norweski jest językiem urzędowym w Norwegii, ale ocena sytuacji, w której pomoc tłumacza ustnego jest niezbędna, aby móc zapewnić odpowiednią usługę należy do urzędnika państwowego. Poszanowanie zasad praworządności oraz równouprawnienia jest rozstrzygające w podejmowaniu decyzji o pomocy tłumacza ustnego.

To urzędy/instytucje państwowe powinny zamówić i zapłacić za usługę tłumaczeniową, kiedy pomoc tłumacza jest potrzebna. Dlatego ważne jest, abyś zawsze wcześniej poinformował urząd, z którym zamierzasz się spotkać, o tym, że potrzebujesz takiej pomocy. Zamówienie wykwalifikowanego tłumacza może potrwać, dlatego poinformuj o potrzebie tłumacza jak najwcześniej przed rozmową/spotkaniem.

Praca tłumacza objęta jest całkowitą tajemnicą zawodową. Tłumacz nie może przekazywać osobom postronnym informacji, które uzyskał w trakcie zlecenia.

Nauka języka norweskiego

Nauka języka norweskiego

Jeżeli posiadasz prawo pobytu na podstawie ustawodawstwa EOG lub jesteś obywatelem nordyckim, to nie masz obowiązku uczęszczania na kurs języka norweskiego. Kurs nie jest bezpłatny. Skontaktuj się z gminą, w której mieszkasz, żeby uzyskać informacje o dostępnej ofercie kursów. Istnieje również możliwość nauki przez internet.

Jeżeli jesteś obywatelem kraju spoza UE/EOG i przebywasz w Norwegii w celach zarobkowych, możesz mieć obowiązek nauki języka norweskiego, jeżeli chcesz w późniejszym czasie ubiegać się o pozwolenie na pobyt stały. Spełnisz obowiązek, jeżeli ukończysz kurs składający się z 250 godzin nauki języka norweskiego i 50 godzin wiedzy o społeczeństwie lub zdasz odpowiedni egzamin ze znajomości języka norweskiego. Kurs nie jest bezpłatny. Celem tego przepisu jest zapewnienie, aby każdy, kto może otrzymać pozwolenie na stały pobyt w Norwegii, posiadał

odpowiednią wiedzę z zakresu języka norweskiego i norweskiego życia społecznego.

Obowiązek nauki języka norweskiego dotyczy osób w wieku od 16 do 55 lat. Osoby między 55. a 67. rokiem życia mogą wziąć udział w nauczaniu, jeżeli chcą, ale nie mają obowiązku nauki norweskiego.

Aby uzyskać więcej informacji o obowiązku nauki języka norweskiego w Twoim przypadku, skontaktuj się z gminą, w której mieszkasz.

Warunki pracy

Umowa o pracę 32

Czas pracy 32

Wynagrodzenie 33

Identyfikatory w branży budowlanej.....33

Identyfikatory w branży sprzątającej.....34

Urlop i świadczenia urlopowe.....34

Urlop specjalny.....35

Oświadczenie własne o niezdolności do pracy 36

Zwolnienie lekarskie 36

Zasitek chorobowy ...37

Urlop postojowy 37

Wypowiedzenie.....38

- Zwolnienie grupowe.....38

- Zwolnienie dyscyplinarne.....39

Utrata pracy

Zasitek dla bezrobotnych 47

Poszukiwanie pracy..... 48

Uprawnienia obywateli EOG przy przeprowadzce 48

Środowisko pracy

Bezpieczeństwo i higiena pracy (BHP) 39

Ubezpieczenie osób prywatnych..... 40

Wypadek przy pracy 40

Choroba zawodowa..... 40

Częściowa niezdolność do pracy 41

Zasitek w celu przywrócenia zdolności do pracy 41

Świadczenia inwalidzkie 41

Emerytury

Emerytura 49

Podatki

System podatkowy ... 42

Karta podatkowa 42

Odcinek wypłaty 43

Zeznanie podatkowe 43

Rozliczenie podatkowe 44

Obowiązek płacenia podatku 44

Działalność gospodarcza

Jak rozpocząć i prowadzić własną działalność gospodarczą..... 49

Związki zawodowe

Związki zawodowe i związki branżowe ...44

- Umowy zbiorowe.....45

- Upowszechnienie umów zbiorowych...45

- Członkostwo 45

Nostryfikacja zagranicznego wykształcenia

Kto potrzebuje uznania kwalifikacji zawodowych lub nostryfikacji? 46

Nostryfikacja 47

Praca

W tym rozdziale znajdziesz informacje o prawach i obowiązkach pracownika w Norwegii. Dowiesz się co powinna zawierać umowa o pracę, w jaki sposób płacić podatki oraz jak uzyskać nostryfikację zagranicznego wykształcenia.

Warunki pracy

Umowa o pracę

Każdy ma prawo do pisemnej umowy o pracę, bez względu na długość stosunku pracy czy wymiaru czasu pracy. Umowa o pracę określa prawa oraz obowiązki pracownika i pracodawcy i musi zawsze zawierać następujące informacje: pomiędzy kim została zawarta umowa, miejsce pracy, rodzaj pracy lub opis stanowiska, datę rozpoczęcia stosunku pracy, oczekiwany okres pracy (jeśli praca ma charakter tymczasowy), prawo do urlopu i świadczeń urlopowych, okres próbny (jeśli został ustalony), przerwy i ewentualne umowy zbiorowe (tariff-avtaler) regulujące stosunek pracy.

Pracodawca ma obowiązek sporządzić propozycję umowy tak szybko jak to jest możliwe, najpóźniej miesiąc od rozpoczęcia stosunku pracy.

Więcej informacji na temat umowy o pracę znajdziesz na www.arbeidstilsynet.no.

Czas pracy

Ogólny czas pracy (arbeidstid) nie powinien z reguły przekraczać dziewięciu godzin w ciągu 24 godzin i 40 godzin w ciągu siedmiu dni. Jeżeli pracujesz w różnym systemie zmian, tygodniowy czas pracy wynosi 38 godzin lub 36 godzin w ciągu siedmiu dni, w zależności od tego, jakiego typu system zmian obowiązuje w Twoim miejscu pracy.

Dozwolone jest ustalenie innego podziału czasu pracy niż wyżej wymieniony, tzw. średniego czasu pracy. W takim wypadku wymagana jest umowa pisemna. Takie uregulowanie oznacza to, iż pracownik może pracować więcej w pewnych okresach i mniej w innych, ale średni czas pracy nie może przekroczyć ogólnego czasu pracy. Czas odpoczynku powinien z reguły wynosić 11 godzin w ciągu 24 godzin i 35 godzin w ciągu siedmiu dni, a cotygodniowy czas wolny powinien przypadać na niedzielę lub inny dzień świąteczny.

Pracownik ma prawo do przerwy, jeśli czas pracy w ciągu dnia przekracza pięć i pół godziny. Jeżeli czas pracy w ciągu dnia przekracza osiem godzin, to przerwy mają trwać łącznie pół godziny.

Praca poza ogólnym czasem pracy może się odbywać tylko w szczególnym wypadku i w określonym przedziale czasu. Tego typu pracę należy wówczas rekompensować dodatkiem do stawki godzinowej, który powinien wynosić minimum 40 procent zwykłej stawki godzinowej. Praca w nocy i w niedzielę jest dozwolona tylko wtedy, gdy wymaga tego rodzaj pracy.

Prawo do zapłaty za czas dojazdu do pracy nie jest uregulowane prawem, dlatego należy to ustalić w umowie o pracę.

Więcej informacji na temat czasu pracy znajdziesz na www.arbeidstilsynet.no.

Wynagrodzenie

W Norwegii wysokość wynagrodzenia nie jest w zasadzie uregulowane prawnie, co oznacza, że nie ma ogólnej stawki minimalnej. Dlatego bardzo ważne jest, abyś posiadał jasną i jednoznaczną pisemną umowę o pracę z określonym wynagrodzeniem. Wyjątkiem są branża budowlano-montażowa, przemysł stoczniowy oraz rolnictwo i ogrodnictwo (tzw. “zielony sektor”). W tych branżach upowszechniono umowy zbiorowe, co oznacza wprowadzenie wynagrodzenia minimalnego obejmującego wszystkich pracowników.

Wiele przedsiębiorstw zawarło umowy zbiorowe (tariffavtaler). Umowy zbiorowe to umowy regulujące wynagrodzenie i prawa stron zawarte między organizacjami zrzeszającymi pracodawców a organizacjami zrzeszającymi pracowników. Aby korzystać z prawa ustalonego w umowie zbiorowej, musisz być członkiem organizacji zrzeszającej pracowników.

Jeżeli nie otrzymałeś przysługującego Ci wynagrodzenia, musisz wysłać do pracodawcy list pocztą poleconą z żądaniem wypłacenia należności. Wyznacz termin,

np. okres tygodnia, do którego żądasz wypłacenia należnego wynagrodzenia oraz poinformuj, że jeżeli należność nie zostanie uregulowana, to podejmiesz dalsze działania. Dalsze postępowanie uzależnione jest od powodu zatrzymania wynagrodzenia. Jeżeli pracodawca w nie chce uregulować należności, to właściwą instancją, do której należy się zwrócić jest sąd arbitrażowy (Forliksrådet). Jeżeli pracodawca nie jest w stanie wypłacić wynagrodzenia, ponieważ sam ma problemy natury finansowej, to następnym krokiem jest przystąpienie do przeprowadzenia procesu upadłości. Inspekcja Pracy udziela bliższych informacji na temat postępowania w takich przypadkach.

Jeżeli Twój pracodawca ogłosił upadłość, to Twoje zaległe wynagrodzenie może pokryć Fundusz Gwarancji Płac NAV (NAV Lønnsgaranti). Wymaga to jednak, abyś przedstawił Twoje żądania wypłaty wynagrodzenia w odpowiedni sposób oraz w określonych terminach. Jeśli będziesz czekać zbyt długo, to Twoje żądania mogą ulec przedawnieniu, aby mogły być wypłacone ze wspomnianego Funduszu. Fundusz Gwarancji

Płac NAV (NAV Lønnsgaranti) udzieli Ci porady w postępowaniu oraz terminach obowiązujących w takich przypadkach.

Zadbaj o dokumentację wysokości zaległego wynagrodzenia, np. listy godzin, umowę o pracę, wcześniejsze odcinki wypłat, itp.

Więcej informacji na temat wynagrodzenia znajdziesz na www.arbeidstilsynet.no.

Identyfikatory w branży budowlanej

Wszystkie osoby wykonujące pracę na placach budowy na terenie Norwegii muszą posiadać specjalną kartę identyfikacyjną. Dotyczy to zarówno pracowników norweskich, jak i zagranicznych, zatrudnionych na pełny lub niepełny etat, na zleceniach krótkotrwałych lub długotrwałych oraz samodzielnych przedsiębiorców. Wymóg posiadania identyfikatora dotyczy również osób pełniących funkcje pomocnicze, na przykład: sprzątanie, praca na stołówce itp, o ile osoby te pracują na stałe na terenie budowy. Głównym celem tego

Warunki pracy

34

rozporządzenia jest możliwość identyfikacji, kto jest pracownikiem i dla jakiego przedsiębiorstwa pracuje. To pracodawca ma obowiązek wyposażenia pracowników wykonujących prace na budowach w identyfikatory. Osoby prowadzące działalność gospodarczą muszą we własnym zakresie zamówić identyfikator.

Za działalność budowlano-montażową uznaje się np. budowę budynków, prace wyposażeniowe i instalacyjne, montaż i demontaż prefabrykowanych elementów, rozbiórkę, przebudowę i prace przygotowawcze do budowy, usuwanie substancji szkodliwych, konserwację i prace przygotowawcze. Identyfikatory nie są wymagane, jeżeli działalność budowlano-montażowa wykonywana jest w stałych przedsiębiorstwach typu stocznie lub fabryki.

Identyfikatory wydawane są tylko przez jedną firmę po zamówieniu na stronie www.byggekort.no.

Więcej informacji na temat identyfikatorów znajdziesz na www.arbeidstilsynet.no.

Identyfikatory w branży sprzątającej

Wszyscy pracownicy, zarówno norwescy jak i zagraniczni, wykonujący prace sprzątające, muszą posiadać identyfikatory wydane przez norweską inspekcję pracy. Wymaganie to dotyczy także jednoosobowych podmiotów prowadzących działalność gospodarczą oraz pracowników, zatrudnionych przez firmy podwykonawcze. Identyfikatory mają wskazywać tożsamość pracownika oraz firmę zatrudnienia. Identyfikator jest ważny tak długo jak jest się zatrudnionym w danej firmie, ale maksymalnie przez 2 lata.

Identyfikator powinien otrzymać od Twojego pracodawcy. Identyfikator jest przypisany zatrudnieniu w konkretnej firmie. Jeśli jesteś zatrudniony w kilku firmach, powinien posiadać identyfikator do każdego stosunku zatrudnienia. Jeśli zgubisz identyfikator lub jeśli zostanie Ci on skradziony, musisz natychmiast zawiadomic o tym pracodawcę. Pracodawca musi to zgłosić organowi wydającemu identyfikatory, tak abyś mógł otrzymać nowy. Gdy odchodzisz od firmy, musisz zwrócić identyfikator pracodawcy.

Więcej informacji na temat identyfikatorów znajdziesz na www.arbeidstilsynet.no.

Urlop i świadczenia urlopowe

Wszyscy pracownicy, którzy rozpoczęli pracę przed 30 października, mają prawo do 25 dni urlopu w roku urlopowym (odpowiadającym rokowi kalendarzowemu), bez względu na to, czy mają prawo do świadczenia urlopowego, czy też nie. Osoby rozpoczynające pracę po 30 października mają prawo do sześciu dni urlopu. W tygodniu jest sześć dni roboczych i to oznacza w praktyce, że 25 dni roboczych odpowiada czterem tygodniom i jednemu dniowi urlopu w ciągu roku urlopowego. Pracownik może wymagać urlopu w wymiarze do trzech następujących po sobie tygodni w głównym okresie wakacyjnym, który przypada na okres od 1 czerwca do 30 września. Pozostałą część urlopu masz prawo zrealizować łącznie. Urlop należy ustalać wcześniej, ale to pracodawca w określonych przez prawo ramach decyduje o tym, kiedy możesz zrealizować urlop.

Pracownik i pracodawca może pisemnie ustalić o przeniesieniu do 2 tygodni urlopu na następny rok urlopowy pod warunkiem zgody obydwu stron. W ten sam sposób można też ustalić wcześniejsze wykorzystanie urlopu z nadchodzącego roku urlopowego.

Możesz żądać przeniesienia do 2 tygodni urlopu na następny rok, jeśli choroba uniemożliwia Ci wkorzystanie urlopu przed

końcem roku urlopowego. Żądanie to należy przedstawić w terminie do końca roku. Dni urlopu przeniesione z powodu choroby, a także w wyniku umowy z pracodawcą nie są wliczane do podstawowych 25 dni urlopowych. Liczba dni urlopu niewykorzystanych z powodu choroby, które można przenieść na rok następny to 12 dni roboczych (wliczając soboty). Zatem całkowita liczba niewykorzystanych dni urlopowych, którą możesz przenieść na następny rok urlopowy to 24 dni robocze (12 dni niewykorzystanego urlopu + 12 dni urlopu niewykorzystanego z powodu choroby).

Niewykorzystany, przewidziany prawem urlop przenoszony jest na następny rok urlopowy. Oznacza to, iż urlop nie przepada nawet jeżeli ani pracodawca, lub/ani pracownik nie wykazuje inicjatywy do wykorzystania przysługującego prawem urlopu. Wyjątkiem jest niewykorzystanie urlopu z powodu choroby lub urlopu macierzyńskiego. Wtedy wypracowane świadczenie urlopowe powinno być wypłacone pierwszego dnia wypłaty w następnym roku.

Na świadczenie urlopowe (feriepenger) zapracowuje się w roku poprzedzającym rok wypłaty świadczenia (rok urlopowy). Świadczenie urlopowe wynosi 10,2 procent

wynagrodzenia wypracowanego w ciągu roku poprzedniego. Świadczenia urlopowe wypłacane są zazwyczaj w czerwcu. W tym miesiącu pracodawca potrąca Ci część wypłaty. Potrącona suma to pieniądze, które zostaną Ci wypłacone w momencie kiedy faktycznie będziesz na urlopie. Możesz wymagać wypłacenia świadczenia urlopowego tydzień przed Twoim urlopem lub przy ostatnim wynagrodzeniu, jeżeli kończysz pracę w przedsiębiorstwie.

Pracownik na zwolnieniu chorobowym nie mogą żądać wypłaty świadczeń urlopowych zanim faktycznie nie wykorzysta urlopu lub rozwiąże stosunek pracy. Urlop uzgadniany jest wtedy z pracodawcą oraz wysyłana jest informacja do NAV, aby wstrzymać czasowo wypłatę zasiłku chorobowego na czas wypłaty świadczenia urlopowego. Należy pamiętać o tym, że rok składa się z 11 miesięcy z wypłatą wynagrodzenia i 1 miesiącem, w którym wypłacane jest świadczenie urlopowe.

Więcej informacji o urlopach i świadczeniach urlopowych znajdziesz na www.arbeidstilsynet.no.

Urlop specjalny

Pracownik ma prawo do urlopu w przypadku ciąży, opieki związanej z porodem, porodu oraz urlopu macierzyńskiego. Prawo do urlopu w związku z przyjściem na świat dziecka daje obojgu rodzicom możliwość wzięcia urlopu do ukończenia przez dziecko trzeciego roku życia. W pierwszym roku przysługuje urlop za wynagrodzeniem wypłacanym przez NAV. Pracodawca może żądać, aby urlop specjalny był wykorzystany łącznie. Jest to uzasadnione potrzebą planowania sytuacji kadrowej.

Kobietom, które karmią dziecko piersią, przysługuje prawo do przerwy w pracy trwającej tyle, ile trwa karmienie. Czas karmienia piersią jest bezpłatny.

Pracownik ma prawo do zwolnienia, jeżeli dziecko lub osoba opiekująca się dzieckiem jest chora. Prawo to obowiązuje do końca roku kalendarzowego, w którym dziecko skończy 12 lat. Pracownik ma co roku prawo do 10 wolnych dni, a jeżeli opiekuje się więcej niż dwójką dzieci - do 15 dni. Jeżeli dziecko choruje na chorobę przewlekłą lub jest niepełnosprawne, to pracownik opiekujący się takim dzieckiem ma rozszerzone prawo do zwolnienia.

35

Warunki pracy

36

Kodeks pracy reguluje prawa do uzyskania bezpłatnego urlopu w pracy. Badanie kontrolne związane z ciążą jest jedynym jednym wyjątkiem. W tym przypadku prawo pracy przyznaje prawo do urlopu specjalnego z wynagrodzeniem. Ustawa o ubezpieczeniu społecznym (folketrygden) reguluje prawa związane z zasiłkami przy tego typu zwolnieniach z pracy. Skontaktuj się z urzędem NAV w celu uzyskania więcej informacji na temat tego typu zasiłków.

Pracownik ma prawo do łącznie trzyletniego bezpłatnego zwolnienia w wypadku kształcenia się, pod warunkiem, że pracownik przepracował trzy lata, w tym dwa ostatnie u jednego pracodawcy. Aby uzyskać prawo do tego typu zwolnienia, kształcenie musi odbywać się w instytucji posiadającej zorganizowany tryb szkolenia, ale podniesienie poziomu kwalifikacji nie musi być związane ze stanowiskiem pracownika. Zwolnienia tego typu nie można wymagać, jeżeli utrudnia ono pracodawcy rozsądne planowanie działalności przedsiębiorstwa.

Pracownik ma również prawo do zwolnienia ze względu na opiekowanie się najbliższymi członkami rodziny w podeszłym wieku, przy odbywaniu służby wojskowej oraz przy sprawowaniu funkcji publicznej.

Oświadczenie własne o niezdolności do pracy

Jako pracownik masz prawo do składania oświadczenia własnego. Oznacza to, że nie musisz przedłożyć pracodawcy zwolnienia lekarskiego, lecz sam możesz zgłosić niezdolność do pracy z powodu choroby.

Z reguły oświadczenie własne można stosować przez okres do 3 dni kalendarzowych. Po upływie 3 dni musisz przedłożyć zwolnienie lekarskie. Oświadczenie własne można przedłożyć do czterech razy w ciągu 12 miesięcy.

Uprawnienia do przedłożenia oświadczenia własnego nabywasz po przepracowaniu przynajmniej dwóch

miesięcy u swojego pracodawcy. Przepisy dotyczące stosowania oświadczenia własnego mogą być zróżnicowane. Aby dowiedzieć się o tym, jak się je stosuje w Twoim miejscu pracy, skontaktuj się z pracodawcą.

Zwolnienie lekarskie

Jeżeli choroba przeciągnie się poza dni objęte oświadczeniem własnym, musisz skontaktować się z lekarzem w celu otrzymania zwolnienia lekarskiego. Lekarz wyda zwolnienie lekarskie na wymagany okres, o ile uważa to za konieczne.

Lekarz decyduje o tym, czy wydać zwolnienie całkowite (100%) czy też częściowe. Możesz np. otrzymać zwolnienie 50%, i pracować 50% normalnego czasu pracy. Pracodawca ma obowiązek odpowiednio dostosować pracę oraz sprawować nadzór w okresie zwolnienia.

Zasiłek chorobowy

Jeżeli w wyniku choroby utracisz wynagrodzenie, może Ci przysługiwać zasiłek chorobowy. Warunkiem otrzymania zasiłku jest przynajmniej 4-tygodniowy okres zatrudnienia poprzedzający zwolnienie z powodu niezdolności do pracy. Zasiłek chorobowy może być przyznany maksymalnie na okres 52 tygodni. Choroba musi być udokumentowana oświadczeniem własnym lub zwolnieniem lekarskim. Zasiłek chorobowy jest wypłacany od pierwszego dnia nieobecności w pracy z powodu choroby. Przez pierwsze 16 dni zasiłek chorobowy wypłaca Twój pracodawca, następnie wypłaty przejmuje norweski system ubezpieczeń społecznych NAV.

Więcej informacji na temat oświadczenia o niezdolności o pracy, zwolnienia lekarskiego i zasiłku chorobowego uzyskasz na www.nav.no, w lokalnym urzędzie NAV lub dzwoniąc do centrum obsługi NAV tel. 55 55 33 33.

Urlop postojowy

W okresie urlopu postojowego (permittering), pracodawca może zostać częściowo lub całkowicie zwolniony z obowiązku wypłacania wynagrodzenia, a pracownik może zostać czasowo zwolniony z obowiązków w stosunku pracy. Istotnymi powodami do urlopu postojowego może być brak zleceń, pełny magazyn, wypadki itp. Mimo iż obowiązki stron w stosunku pracy są zawieszone, to sam stosunek pracy nie ulega rozwiązaniu.

O urlopie postojowym należy poinformować pisemnie na 14 dni przed jego wejściem w życie. Pracownik otrzymuje zwykle wynagrodzenie w okresie ostrzeżenia o urlopie postojowym. Po okresie ostrzegawczym rozpoczyna się okres płatny przez pracodawcę, na dzień dzisiejszy jest to okres 5 dni, a jeżeli pracownik jest zawieszony w stosunku pracy mniej niż w 40 procentach - 15 dni. Pracownik może być na urlopie postojowym maksymalnie przez okres 52 tygodni.

Całkowity okres płatny i maksymalny czas urlopu postojowego może być różny. Aby uzyskać aktualne informacje na ten temat, zwróć się do biura NAV.

Jeżeli pracodawca zwalnia pracownika w okresie urlopu postojowego, wówczas ze skutkiem natychmiastowym zostaje zakończony okres urlopu postojowego. W umówionym lub regulowanym prawnie okresie wypowiedzenia pracownik ma obowiązek pracy a pracodawca obowiązek wypłaty wynagrodzenia, mimo iż nie ma do zaoferowania żadnej pracy. Po obowiązkowym okresie płatnym zawieszony w obowiązkach pracownik ma prawo do złożenia wypowiedzenia z 14-dniowym okresem wypowiedzenia.

Więcej informacji na temat urlopów postojowych (permittering) znajdziesz na www.arbeidstilsynet.no.

37

Warunki pracy

Wypowiedzenie

Pracodawca może zwolnić pracownika, jeżeli ma do tego istotny powód. Ważny powód zwolnienia musi dotyczyć pracownika lub sytuacji pracodawcy/przedsiębiorstwa. Powodem zwolnienia pracownika może być także złamanie postanowień umowy o pracę, zredukowanie miejsc pracy lub przekwalifikowanie pracodawcy/przedsiębiorstwa.

Wypowiedzenie należy złożyć w formie pisemnej, niezależnie od tego, czy wypowiedzenie pochodzi od pracownika, czy pracodawcy. Wypowiedzenie przez pracodawcę należy dostarczyć w formie pisemnej osobiście lub wysłać listem poleconym. Pracownik może wymagać podania powodu wypowiedzenia w formie pisemnej. Wypowiedzenie powinno zawierać informacje o prawie pracownika do negocjacji, prawie do pozostania na stanowisku pracy w momencie negocjacji. Jeżeli chcesz przeprowadzić negocjacje w stosunku do Twojego wypowiedzenia, to musisz zgłosić to w ciągu 14 dni od otrzymania wypowiedzenia. W takim wypadku powinienes postarać się o pomoc

adwokata lub związków zawodowych. Tego typu sprawy rozstrzygane są w Norwegii przez sąd.

Jeżeli nic innego nie zostało ustalone, to okres wypowiedzenia jest miesięczny. Okres wypowiedzenia liczy się od pierwszego dnia miesiąca po otrzymaniu wypowiedzenia. Ponadto prawo zawiera dodatkowe reguły, od których nie można odstępować. Wyznaczają one w zależności od wieku pracownika i okresu zatrudnienia okres wypowiedzenia od 14 dni do 6 miesięcy.

Jeśli pracownik jest częściowo lub całkowicie nieobecny w pracy z powodu choroby, nie może on zostać z tego powodu zwolniony w ciągu pierwszych 12 miesięcy. Jeśli pracodawca nie może udowodnić, że powodem wypowiedzenia nie jest choroba, wypowiedzenie jest nieważne.

Po roku zwolnienia chorobowego choroba może być uzasadnionym powodem do zwolnienia, ale wymagane jest indywidualne rozpatrzenie konkretnego przypadku.

Uzasadnieniem dla zwolnienia kobiety nie może być jej ciąża. Jeśli pracodawca nie może udowodnić, że powodem wypowiedzenia nie jest ciąża, wypowiedzenie jest nieważne.

Pracownik, który jest na urlopie związanym z ciążą, porodem, opieką przed i po porodzie oraz w pierwszym roku urlopu macierzyńskiego nie może zostać zwolniony w okresie nieobecności, jeśli pracodawca zna powód nieobecności. W przypadku, gdy pracodawca ma uzasadniony powód do zwolnienia, okres wypowiedzenia liczony jest po zakończeniu okresu urlopu. To samo dotyczy w przypadku adopcji.

ZWOLNIENIE GRUPOWE

Przez zwolnienie grupowe rozumie się zwolnienie przynajmniej 10 pracowników w okresie 30 dni, z przyczyn nie dotyczących pracowników.

Pracodawca, który rozważa zwolnienia grupowe, ma obowiązek podjąć rozmowy z przedstawicielami związków zawodowych w celu uzgodnienia rozwiązania,

aby zwolnienia grupowego uniknąć lub zredukować liczbę zwolnionych.

ZWOLNIENIE DYSCYPLINARNE

Pracodawca może rozwiązać umowę o pracę ze skutkiem natychmiastowym, jeżeli pracownik poważnie naruszył obowiązki w pracy lub naruszył w poważny sposób umowę o pracę. Oznacza to, iż pracownika nie obowiązuje okres wypowiedzenia oraz traci on prawo do wynagrodzenia od dnia zwolnienia. Pracownik nie ma prawa do pozostania na swoim stanowisku pracy w momencie sporu, o ile sąd nie postanowi tego w orzeczeniu sądowym.

Ponadto obowiązują takie same zasady jak przy zwykłym zwolnieniu.

Więcej informacji na temat, wypowiedzenia, zwolnienia dyscyplinarnego i zwolnienia grupowego znajdziesz na www.arbeidstilsynet.no.

Środowisko pracy

Bezpieczeństwo i higiena pracy (BHP)

Pracodawca jest odpowiedzialny za:

- całkowicie bezpieczne środowisko pracy, co oznacza, że pracownik nie odniesie uszczerbku na zdrowiu psychicznym lub fizycznym w wyniku pracy.
- systematyczną kontrolę pracy w przedsiębiorstwie, tak aby odbywała się ona w sposób bezpieczny i odpowiedzialny. Oznacza to, że pracodawca zobowiązany jest do przeprowadzenia oceny ryzyka w pracy, planu uniknięcia tego ryzyka i przedsięwzięcia odpowiednich środków zapobiegawczych.
- wyposażenie pracownika w osobiste wyposażenie ochronne, jeśli zachodzi taka potrzeba.
- przed rozpoczęciem pracy należy przeprowadzić ocenę ryzyka i wg tego odpowiednio zorganizować pracę, wyposażenie ochronne, instrukcje bezpieczeństwa, szkolenia.

Pracownik odpowiedzialny jest za:

- przestrzeganie instrukcji i zasad bezpieczeństwa istniejących w przedsiębiorstwie oraz ustanowionych prawnie. Oznacza to na przykład:
- używanie wyposażenia ochronnego tam, gdzie jest to konieczne.
- poinformowanie przełożonego lub rzecznika ds. BHP (verneombud), jeżeli zaobserwuje w środowisku pracy czynniki mogące zagrażać życiu lub zdrowiu.
- uczestnictwo w spotkaniach z kierownictwem oraz współtworzenie i wdrażanie planów mających na celu zapobieganie nieobecności w pracy.

Wszystkie przedsiębiorstwa są zobowiązane do posiadania rzecznika ds. BHP. Główną rolą osoby zatrudnionej na tym stanowisku jest dbanie i troska o środowisko pracy w przedsiębiorstwie. Rzecznik bierze aktywny udział w pracach przedsiębiorstwa na rzecz bezpieczeństwa pracy i jest osobą, z którą należy się kontaktować w wypadku nieprzestrzegania zasad bezpieczeństwa w miejscu pracy.

Więcej informacji na temat rzecznika ds. BHP znajdziesz na www.arbeidstilsynet.no.

Środowisko pracy

Ubezpieczenie osób prywatnych

Istnieją różne rodzaje ubezpieczenia osób prywatnych (personforsikring). Możesz kupić ubezpieczenie na wypadek śmierci, kalectwa i poważnej choroby, albo wybrać tylko jedną z tych opcji.

Ubezpieczenie, które daje odszkodowanie w przypadku śmierci na skutek choroby lub nieszczęśliwego wypadku, nazywa się ubezpieczeniem na życie (livsforsikring). Jeśli chcesz zabezpieczyć się finansowo na wypadek kalectwa lub poważnej choroby, możesz w tym celu kupić ubezpieczenie specjalne. Przy zawieraniu tego typu ubezpieczenia musisz podpisać oświadczenie o stanie zdrowia.

Jeśli nikt inny nie jest zależny od Twojego dochodu, to zwykle wystarczy ubezpieczenie na wypadek kalectwa. W przypadku konkubentów ubezpieczenie osób będzie najczęściej lepszym rozwiązaniem niż ubezpieczenie długu (ubezpieczenie długu anuluje dług w przypadku śmierci).

Wypadek przy pracy

Pracodawca zobowiązany jest do poinformowania Inspekcji Pracy (Arbeidstilsynet), kiedy wydarza się wypadek śmiertelny lub inny wypadek z poważnym uszkodzeniem ciała. Przykładami poważnych wypadków są uszkodzenia czaszki, uszkodzenia kości, urazy wewnętrzne, utrata części ciała, zatrucie, odmrożenie, oparzenie, oparzenia chemiczne, utrata przytomności i urazy wymagające hospitalizacji.

Pracodawca zobowiązany jest także do poinformowania urzędu ubezpieczeń społecznych (NAV) o urazach i chorobach, które mogą dawać prawo do świadczeń z tytułu wypadku przy pracy. Dodatkowo możesz mieć także prawo do ubezpieczenia wypadkowego na mocy Ustawy o ubezpieczeniach wypadkowych. Rozszczenia z tego tytułu należy kierować do firmy ubezpieczeniowej, z którą pracodawca podpisał umowę o ubezpieczeniu wypadkowym.

Choroba zawodowa

Przez chorobę zawodową rozumie się obrażenia, chorobę lub śmierć w wyniku wypadku przy pracy. Niektóre choroby mogą zostać uznane za choroby zawodowe, jeśli zostały spowodowane szkodliwym wpływem środowiska pracy.

Pracodawca ma obowiązek powiadomienia lokalnego urzędu NAV o urazie powstałym w wyniku wypadku przy pracy lub choroby zawodowej. Sam natomiast ponosisz odpowiedzialność za powiadomienie pracodawcy o wypadku. Jeżeli Twój pracodawca tego nie uczynił, wypadek możesz zgłosić sam.

Częściowa niezdolność do pracy

Jeżeli częściowo utracisz zdolność do pracy z powodu problemów zdrowotnych lub jeżeli problemy zdrowotne ograniczają Ci możliwości wyboru zawodu lub miejsca pracy, możesz być uprawniony do specjalnych usług lub programów organizowanych przez NAV, mających na celu umożliwienie Ci powrót do pracy.

Zasilek w celu przywrócenia zdolności do pracy

Zasilek ten ma zapewnić Ci dochód w okresie przejściowym kiedy to z powodu choroby lub obrażenia potrzebujesz rehabilitacji zawodowej, leczenia medycznego lub innego rodzaju pomocy z NAV, aby rozpocząć pracę.

Z reguły wymagane jest, abyś był członkiem norweskiego systemu ubezpieczeń społecznych przez minimum 3 lata zanim możesz ubiegać się o zasilek. Jeśli pracowałeś, wystarczy członkowstwo w systemie przez okres roku zanim ubiegasz się o zasilek. W niektórych przypadkach dopuszcza się wyjątki.

O zasilek mogą się ubiegać osoby w wieku od 18 do 67 lat, które mieszkają lub przebywają w Norwegii.

Świadczenia inwalidzkie

Do świadczeń inwalidzkich możesz być uprawniony w przypadku zredukowania Twojego wynagrodzenia lub zdolności do pracy o co najmniej połowę w wyniku trwałej choroby, obrażenia lub ułomności. Należy udokumentować, że leczenie lub rehabilitacja zawodowa nie są w stanie poprawić zdolności zarobkowej.

NAV decyduje o tym, czy spełniasz warunki przyznania świadczeń inwalidzkich. Z reguły wymagane jest, abyś był członkiem norweskiego systemu ubezpieczeń społecznych przez minimum 3 lata zanim ubiegasz się o zasilek.

O zasilek mogą się ubiegać osoby w wieku od 18 do 67 lat, które są członkami norweskiego systemu ubezpieczeń społecznych.

Więcej informacji uzyskasz na www.nav.no, w lokalnym urzędzie NAV lub dzwoniąc do centrum obsługi NAV tel. 55 55 33 33.

Podatki

System podatkowy

Władze publiczne w Norwegii świadczą ważne dla społeczeństwa usługi. Podatek płacony przez obywateli jest przeznaczony do sfinansowania usług w sektorze publicznym takich jak służba zdrowia, zarządzanie szpitalami, szkolnictwo i transport. Oprócz pokrywania wspólnych wydatków, podatek ma przyczynić się do zrównoważenia różnic finansowych między obywatelami.

Podatki i opłaty stanowią największą część dochodów państwa, gmin oraz województw. Wyróżnia się podatki bezpośrednie i pośrednie. Podatki bezpośrednie to podatek dochodowy i podatek majątkowy. Podatek dochodowy jest podatkiem płaconym od pieniędzy zarobionych w wyniku pracy, działalności gospodarczej, oprocentowania wkładu bankowego itd.

Różne typy opłat to podatki pośrednie jak na przykład podatek od wartości dodanej (VAT). Jest to podatek, płacony przy zakupach towarów i usług. Oznacza to, iż część zapłaty za towar lub usługę przekazywana jest dalej do skarbu państwa.

Karta podatkowa

Wszystkie osoby pracujące w Norwegii muszą posiadać kartę podatkową (skattekort). Karta podatkowa wskazuje, ile podatku powinien odprowadzić pracodawca zanim wypłaci Ci pensję.

Przy składaniu podania o kartę podatkową należy przedłożyć następujące dokumenty:

Obywatele krajów nordyckich:

- Paszport lub narodowy dowód osobisty, który zawiera zdjęcie, obywatelstwo i płeć, lub ważne prawo jazdy wraz z wyciągiem z rejestru ewidencji ludności. Wyciąg z rejestru nie może być wystawiony później niż 3 miesiące wstecz od daty składania podania o kartę podatkową.

Obywatele krajów EOG:

- Paszport lub narodowy dowód osobisty, który zawiera zdjęcie, obywatelstwo i płeć
- Umowę o pracę, pisemną ofertę pracy lub wyciąg z Norweskiego Rejestru Podmiotów Gospodarczych, w przypadku prowadzenia działalności gospodarczej w Norwegii.

Obywatele krajów spoza EOG:

- Paszport
- Umowę o pracę, pisemną ofertę pracy lub wyciąg z Norweskiego Rejestru Podmiotów Gospodarczych, w przypadku prowadzenia działalności gospodarczej w Norwegii.
- Dokumentację potwierdzającą posiadanie zezwolenia na pobyt i pracę w Norwegii

Aby złożyć podanie musisz udać się osobiście do jednego ze wskazanych urzędów podatkowych:

Okręg podatkowy Wschód:

Oslo, Sandvika, Lillestrøm, Gjøvik, Fredrikstad, Hamar i Tynset

Okręg podatkowy Południe:

Drammen, Kristiansand, Skien, Tønsberg, Gol, Lyngdal i Arendal

Okręg podatkowy Zachód:

Førde, Sogndal, Bergen, Haugesund, Egersund, Stavanger, Nordfjordeid i Odda

Okręg podatkowy Środkowa Nowegia:

Trondheim, Ålesund, Kristiansund, Namsos, Steinkjer, Molde i Hitra

Okręg podatkowy Północ:

Kirkenes, Hammerfest, Alta, Tromsø, Harstad, Bodø, Mo i Rana, Brønnøysund, Svolvær, Vadsø, Sortland, Narvik i Svalbard

W 2014 została wprowadzona elektroniczna karta podatkowa (e-skattekort). Oznacza to, iż m.in. nie otrzymasz karty podatkowej w formie papierowej. W zamian otrzymasz list z informacją o twojej karcie podatkowej na rok 2015 (skattetrekksmeldingen). Twój pracodawca otrzyma Twoją kartę podatkową elektronicznie.

Karta podatkowa dla osób z norweskim numerem personalnym

Większość osób z norweskim numerem personalnym (zaczynającym się od daty ur.) automatycznie otrzymuje kartę podatkową na następny rok. Jeśli nie otrzymasz listu z informacją o karcie podatkowej (skattetrekksmeldingen) automatycznie, musisz złożyć podanie.

Karta podatkowa dla osób z prowizorycznym numerem personalnym (D-nummer)

Osoby z prowizorycznym numerem personalnym (D-nummer) muszą co roku składać podanie o nową kartę podatkową.

Odrębne reguły obowiązują, jeśli:

- pracujesz na szelfie kontynentalnym dla norweskiego pracodawcy
- pracujesz jako marynarz na norweskim statku
- jesteś artystą lub sportowcem

Odcinek wypłaty

Odcinek wypłaty (lønnslipp) powinien otrzymać od Twojego pracodawcy w chwili otrzymania wynagrodzenia. Odcinek wypłaty powinien zawierać informację o wysokości Twojego wynagrodzenia i wysokości odprowadzonego podatku. Odcinek wypłaty jest Twoim pokwitowaniem zapłacenia podatku. Zachowaj go.

Zeznanie podatkowe

Wszystkie osoby pracujące w Norwegii otrzymują zeznanie podatkowe na przełomie marca i kwietnia w roku następującym po roku dochodowym. Jeżeli nie otrzymasz zeznania podatkowego, to powinieneś skontaktować się z urzędem

ZOSTAŃ UŻYTKOWNIKIEM ELEKTRONICZNYM

Zostając użytkownikiem elektronicznym będziesz otrzymywać powiadomienia o karcie podatkowej, zeznaniu podatkowym oraz rozliczeniu podatkowym sms-em lub pocztą elektroniczną. Więcej informacji znajdziesz na www.taxnorway.no.

podatkowym. Ważne jest, by urząd skarbowy wiedział na jaki adres ma wysłać Ci zeznanie podatkowe. Zeznanie podatkowe jest wstępnie wypełnione na podstawie danych otrzymanych m.in. od Twojego pracodawcy. Musisz skontrolować, czy dane te są zgodne z zestawieniem rocznym (lønns- og trekkoppgave), które otrzymałeś od pracodawcy w styczniu. Jeśli są one błędne, to musisz dokonać zmian w zeznaniu podatkowym a następnie wysłać je do urzędu skarbowego. Zwróć uwagę na to, że możesz mieć prawo do odliczeń od dochodu, np. standardowego odpisu dla pracownika zagranicznego lub odpisu kosztów zamieszkiwania poza domem w Twoim kraju rodzinnym (pendlerfradrag). Aby zapłacić niższy podatek, musisz sam wpisać ewentualne odlicznia do Twojego zeznania podatkowego.

Ważne abyś informacje w zeznaniu podatkowym były prawdziwe. Jeśli nie podasz dochodów lub majątku (np. domu, samochodu, łodzi, gotówki), możesz Ci zostać naliczony dodatkowy podatek.

Więcej informacji o zeznaniu podatkowym znajdziesz na www.taxnorway.no.

Podatki

Rozliczenie podatkowe

Po rozpatrzeniu przez urząd podatkowy Twojego zeznania podatkowego otrzymasz rozliczenie podatkowe (skatteoppgjør). Rozliczenie podatkowe zawiera informacje dotyczące wysokości dochodu, który był podstawą do obliczenia podatku, ile podatku od dochodu odjął Twój pracodawca i czy zapłaciłeś za dużo czy też za mało podatku. Rozliczenie podatkowe wysyłane jest w czerwcu, sierpniu, wrześniu lub październiku następnego roku po roku dochodowym. Jeżeli wpłaciłeś za mało podatku, to musisz zapłacić resztę sumy przed upływem terminu wpłaty, który jest podany na rozliczeniu podatkowym. Jeżeli zapłaciłeś za dużo podatku, to zostanie on zwrócony.

Więcej informacji o rozliczeniu podatkowym znajdziesz na www.taxnorway.no.

Obowiązek płacenia podatku

Osoby posiadające status rezydenta wg norweskich zasad, objęte są obowiązkiem podatkowym od całości swojego dochodu i całego swojego majątku. Status rezydenta

otrzymujesz, jeżeli przebywasz na terenie Norwegii więcej niż 183 dni w ciągu 12 miesięcy lub więcej niż 270 dni w ciągu 36 miesięcy.

Osoby, które nie przebywają na terenie Norwegii na tyle długo, by można było uznać je za rezydentów na mocy norweskiej ustawy podatkowej, są mimo to objęte obowiązkiem podatkowym od wynagrodzenia i dochodu pochodzącego z działalności gospodarczej w Norwegii.

Obowiązek płacenia podatku w Norwegii może być ograniczony przez umowę podatkową między Norwegią a Twoim krajem rodzinnym. Mimo to należy pamiętać, że jeżeli pracujesz w Norwegii dla norweskiego pracodawcy lub jesteś wynajęty przez norweskiego pracodawcę, to Twoje wynagrodzenie jest objęte obowiązkiem podatkowym w Norwegii.

Więcej informacji na temat zasad podatkowych dla pracowników zagranicznych znajdziesz na www.taxnorway.no.

Związki zawodowe i związki branżowe

Związek zawodowy (fagforening) to związek pracowników wewnątrz jednego lub wielu przedsiębiorstw. Geograficzny zasięg działania związku może być różny. Niektóre związki obejmują nawet województwo. Związki zawodowe znajdujące się w obrębie jednego przedsiębiorstwa nazywa się zazwyczaj klubem (fagforbund). Związki zawodowe dbają o interesy swoich członków. Najważniejsze zadania związków zawodowych to starania o lepsze wynagrodzenie i lepsze warunki pracy. Istnieją również związki zawodowe o szerszym zasięgu, które obejmują wiele klubów na określonym obszarze geograficznym.

Większość związków zawodowych związana jest ze związkiem branżowym. Związek branżowy składa się z lokalnych związków zawodowych i ma z reguły zasięg ogólnokrajowy. Większość związków branżowych zorganizowana jest w federację związków zawodowych. W Norwegii mamy cztery zjednoczone federacje związków zawodowych.

Organizacja Ogólnokrajowa (LO) jest na dzień dzisiejszy największą federacją

Związki zawodowe

związków zawodowych w Norwegii i jest podzielona na 21 związków zawodowych. Związki te zrzeszają około 880.000 pracowników. **Więcej informacji o LO znajdziesz na www.lo.no.** Zjednoczona Federacja Związków Zawodowych (Fellesforbundet) jest członkiem Organizacji Ogólnokrajowej LO i jest największą organizacją branżową w sektorze prywatnym w Norwegii. Liczy ponad 150 000 członków.

Inne federacje związków zawodowych to:

- Akademicki Związek Zawodowy (Akademikerne), **www.akademikerne.no**
- Centralna federacja organizacji zawodowych (Yrkesorganisasjonens Sentralforbund – YS), **www.ys.no**
- UNIO (Hovedorganisasjon for universitets- og høyskoleutdannede, Główna organizacja dla osób z wykształceniem uniwersyteckim i wyższym), **www.unio.no**

UMOWY ZBIOROWE

Ruch związkowy ma w Norwegii o wiele szerszy wpływ na sytuację pracowników niż w innych krajach. Federacje związków

zawodowych zawierają umowy zbiorowe z pracodawcami o zasięgu ogólnokrajowym. Umowy zbiorowe to umowy zawarte pomiędzy organizacjami zrzeszającymi pracodawców a federacjami związków zawodowych odnośnie warunków pracy i płacy. Warunki pracy i płacy są z reguły lepsze w miejscach pracy, gdzie istnieją umowy zbiorowe niż w przedsiębiorstwach, które nie zawarły takiego typu umów. Wysokość Twojego wynagrodzenia i innych świadczeń uzależniona jest od tego, co jest ustalone w umowie zbiorowej. Poziom wynagrodzenia jest zróżnicowany w zależności od branży.

UPOWSZECHNIENIE UMÓW ZBIOROWYCH

Wiele umów zbiorowych w Norwegii jest upowszechniona. Oznacza to, że części umowy zbiorowej dotyczące warunków płacy i pracy zostały przekształcone w prawo (wynagrodzenie minimalne). Wtedy ustalenia te dotyczą wszystkich pracowników, którzy wykonują rodzaj pracy określonej w umowie zbiorowej, także pracowników zagranicznych oraz norweskich pracowników nie należących do związków zawodowych.

Upowszechnione zostały umowy zbiorowe w przemyśle stoczniowym, budowlanym, rolnictwie oraz ogrodnictwie.

CZŁONKOWSTWO

Jako członek związków zawodowych zobowiązany jesteś do płacenia określonej rocznej składki, zwanej składką członkowską (kontyngent). Składka członkowska obliczana jest różnie: może to być pewien procent Twojego wynagrodzenia lub z góry ustalona suma. Dodatkowo lokalny oddział/związek zawodowe mogą pobierać własną składkę administracyjną. Możesz zostać członkiem związków zawodowych niezależnie od tego, jakiej jesteś narodowości i gdzie zarejestrowane jest przedsiębiorstwo, w który pracujesz.

Jeżeli będziesz miał problemy w miejscu pracy, mąż zaufania (tillitsvalgte) ze związków zawodowych będzie mógł Ci pomóc. Przykładami problemów może być konflikt z pracodawcą, brak wypłacenia należnego wynagrodzenia lub świadczeń urlopowych, bezpodstawne zwolnienie lub choroba związana z wypadkiem w pracy. Wiele związków zawodowych oferuje ubezpieczenia w ramach członkostwa.

Nostryfikacja zagranicznego wykształcenia

Kto potrzebuje uznania kwalifikacji zawodowych lub nostryfikacji?

ZAWÓD	ORGAN DOKONUJĄCY AUTORYZACJI/ NOSTRYFIKACJI
Personel medyczny	Statens Autorisasjonskontor for helsepersonell (SAK) www.sak.no
Rewizor, księgowy, pośrednik, nieruchomościami, windyktor	Finanstilsynet www.finanstilsynet.no
Weterynarze i biolodzy zajmujący się zdrowiem ryb	Mattilsynet www.mattilsynet.no
Adwokat	Tilsynsrådet for advokatvirksomhet www.tilsynet.no
Pracownicy żeglugi	Sjøfartsdirektoratet www.sjofartsdir.no
Pilot, technik, mechanik samolotowy	Luftfartstilsynet www.luftfartstilsynet.no

Krajowe centrum zagranicznego wykształcenia przy Państwowym Organie ds. Jakości Wykształcenia (NOKUT) informuje o nroweskim systemie autoryzacji i nostryfikacji. Jeśli chcesz uzyskać nostryfikację zagranicznego wykształcenia oraz/lub doświadczenia zawodowego, to Krajowe centrum wskaże Ci instancję, która może Ci tym pomóc.

NOKUT jest także punktem kontaktowym w zakresie uznania kwalifikacji zawodowych dla zawodów regulowanych w Norwegii, które objęte są dyrktywą 2005/36/EF. Oznacza to, że NOKUT informuje obywateli EU/EOG o trybie uznania kwalifikacji zawodowych w Norwegii.

Nostryfikacja

Państwowy Organ ds. Jakości Wykształcenia (NOKUT) może uznać wyższe wykształcenie z zagranicy w stopniu ogólnym (poziom i zakres) - nostryfikować, czyli przeliczyć punkty i ewentualnie uznać wykształcenie za odpowiadające norweskim stopniom, takim jak absolwent szkoły wyższej, licencjat, magister lub doktor. NOKUT nie uznaje jednak wykształcenia pod względem naukowym. Norweskie uniwersytety i szkoły wyższe same decydują o tym, czy nostryfikowany dyplom odpowiada pod względem naukowym wykształceniu, które one oferują.

NOKUT nie nostryfikuje wykształcenia zawodowego, które nie jest zdefiniowane jako wykształcenie wyższe w kraju, z którego pochodzisz oraz nie uznaje dyplomów w zawodach regulowanych, które wymagają państwowego uznania kwalifikacji do wykonywania zawodu.

Więcej informacji o nostryfikacji zagranicznego wykształcenia, wymaganych dokumentach i procedurach znajdziesz na www.nokut.no.

Utrata pracy

Zasiłek dla bezrobotnych

Jeżeli Twoje godziny pracy ulegną redukcji o co najmniej 50 %, możesz być uprawniony do zasiłku dla bezrobotnych. Dla uzyskania uprawnień do zasiłku dla bezrobotnych w Norwegii, musisz spełnić ogólne warunki oraz musisz być gotów przyjąć wszelkie oferty pracy. Z zasady wymagane, abyś mieszkał lub przebywał w Norwegii.

Aby otrzymać zasiłek dla bezrobotnych, musisz najpierw zarejestrować się jako poszukujący pracy na stronie www.nav.no lub w urzędzie NAV w miejscu zamieszkania. Po zarejestrowaniu się należy wypełnić formularz o zasiłek dla bezrobotnych. Uczniowie i studenci z reguły nie są uprawnieni do zasiłku dla bezrobotnych.

Jeśli jesteś na urlopie postojowym (permittering) to możesz być uprawniony do zasiłku dla bezrobotnych. Aby otrzymać zasiłek Twój czas pracy musi zostać zredukowany o minimum 50 %. W przypadku osób pracujących w przemyśle rybnym redukcja czasu pracy musi wynieść minimum 40 %. Jako pracownik przygraniczny, w okresie urlopu postojowego (permittering), możesz przebywać w kraju zamiesz-

kania równocześnie otrzymując zasiłek dla bezrobotnych z Norwegii. Za pracownika przygranicznego uznaje się osobę, która pracuje w kraju innym niż kraj stałego zamieszkania oraz podróżuje między krajem pracy a krajem stałego zamieszkania przynajmniej raz w tygodniu.

Uprawnienia do zasiłku dla bezrobotnych nabyte w innym kraju EOG, mogą zostać zaliczone w Norwegii na podstawie zaświadczenia PD U1/SED U002/U004 wydanego przez kraj, w którym uprzednio pracowałeś. Musisz także udokumentować, iż straciłeś pracę w Norwegii. Wystarczy, że posiadasz dokumentację na to, iż zostałeś nie z własnej winy zwolniony z pracy po przepracowaniu minimum jednego dnia. Wymagane jest, aby uprawnienia nabyte w kraju poprzedniej pracy, dawały Ci także prawo do zasiłku dla bezrobotnych w Norwegii. Musisz też spełniać warunki ogólne do prawa do zasiłku dla bezrobotnych w Norwegii. Przy spełnieniu pewnych warunków możesz zachować zasiłek dla bezrobotnych z Norwegii na okres do 3 miesięcy podczas poszukiwania pracy w innym kraju EOG. Należy w tym celu

Utrata pracy

Poszukiwanie pracy

przedłożyć pisemne podanie na blankiecie NAV 04-02.01 o wydanie zaświadczenia PD U2. To zaświadczenie daje Ci prawo do pobytu i poszukiwania pracy w krajach EOG i jednocześnie otrzymywaniu świadczeń dla bezrobotnych z Norwegii. Jeżeli poszukujesz pracy w Norwegii, równocześnie otrzymując zasiłek dla bezrobotnych z innego kraju EOG, to musisz posiadać zaświadczenie PD UD2 wydane przez kraj wypłacający zasiłek lub NAV musi otrzymać SED U008 z tego kraju, w którym nabyłeś prawo do zasiłku dla bezrobotnych Bezpośrednio po przyjeździe do Norwegii musisz zarejestrować się jako osoba poszukująca pracy i zastosować się do norweskich reguł rejestracji w NAV dla poszukujących pracy, tj. musisz co 14 dni osobiście składać kartę rejestracyjną w swoim lokalnym urzędzie NAV.

Więcej informacji uzyskasz na www.nav.no, w lokalnym urzędzie NAV lub dzwoniąc do centrum obsługi NAV tel. 55 55 33 33.

Na stronie www.nav.no znajdziesz największą w Norwegii bazę danych z ofertami pracy. Gdy się zarejestrujesz tu jako użytkownik usług dla osób poszukujących pracy, otrzymasz swoją własną stronę. Będziesz mógł na niej założyć stałe wyszukiwanie ofert pracy oraz zamieścić własny życiorys/CV. O aktualnych ofertach pracy będziesz informowany pocztą elektroniczną. Jako zarejestrowany użytkownik będziesz mógł otrzymywać oferty bezpośrednio od pracodawców.

Na tej stronie możesz pobrać broszurę „Życie i praca w Norwegii”. Broszura ta jest dostępna w językach angielskim, niemieckim oraz polskim i zawiera przydatne informacje dotyczące sposobu poszukiwania pracy w Norwegii oraz wskazówki dotyczące pisania życiorysu/CV.

W swoim lokalnym urzędzie NAV możesz skorzystać z komputerów do poszukiwania ofert pracy i wysyłania podań. Informację o ofertach pracy uzyskasz także w Centrum Usług NAV a także pod telefonem 800 33 166.

Więcej informacji uzyskasz na www.nav.no, w lokalnym urzędzie NAV lub dzwoniąc do centrum obsługi NAV tel. 55 55 33 33.

Uprawnienia obywateli EOG przy przemieszczających się (migrujących)

Przepisy EOG umożliwiają zachowanie nabytych uprawnień przez osoby przemieszczające się pomiędzy krajami EOG.

Więcej informacji uzyskasz na www.nav.no, w lokalnym urzędzie NAV lub dzwoniąc do centrum obsługi NAV tel. 55 55 33 33.

Emerytura

Emerytura

Emeryturę z zakładu ubezpieczeń społecznych możesz otrzymać w wieku 62 lat, jeżeli zgromadzona suma składek jest dostatecznie wysoka. Każdy może otrzymać emeryturę po ukończeniu 67 roku życia. Otrzymasz wyższą roczną emeryturę im dłużej będziesz pracować. Wymagany jest przynajmniej 3-letni okres zamieszkania w Norwegii po ukończeniu 16 lat wraz z aktualnym członkostwem w norweskim systemie ubezpieczeń społecznych. Od wymogu minimalnego okresu zamieszkania w Norwegii można odstąpić, jeżeli pracowałeś w innych krajach EOG. Jeżeli przeprowadzisz się do innego kraju EOG, emerytura z norweskiego systemu ubezpieczeń społecznych będzie Ci tam wypłacana.

Prawo do pełnej emerytury z Norwegii wymaga 40-letniego okresu gromadzenia składek na ubezpieczenie społeczne, głównie poprzez dochód z pracy.

Więcej informacji uzyskasz na www.nav.no, w lokalnym urzędzie NAV lub dzwoniąc do centrum obsługi NAV tel. 55 55 33 33.

Działalność gospodarcza

Jak rozpocząć i prowadzić własną działalność gospodarczą

Masz pomysł na własną działalność gospodarczą i myślisz o otwarciu przedsiębiorstwa? Na stronie internetowej www.altinn.no, znajdziesz odpowiedzi na najczęściej stawiane pytania dotyczące zasad rozpoczęcia i prowadzenia własnego przedsiębiorstwa.

Znajdziesz tu także informacje na temat tego, o czym należy pamiętać przed otwarciem własnego przedsiębiorstwa, jak również odpowiedzi dotyczące pytań związanych z jego rejestracją oraz prowadzeniem, m.in. na temat wymaganej dokumentacji, podatków, opłat i wymagań dotyczących nawiązania stosunku pracy, jeżeli masz zamiar zatrudnić inne osoby.

Na stronie tej otrzymasz także pomoc w znalezieniu odpowiednich formularzy w momencie, gdy masz obowiązek wysyłania do władz publicznych informacji związanych z przedsiębiorstwem. Znajdziesz tam również adres do strony w ustawami prawnymi (lovdata) i adresy innych użytecznych stron internetowych.

Jeżeli nie znajdziesz odpowiedzi na interesujące Cię zagadnienia, możesz wysłać pytania do redakcji strony www.altinn.no. Odpowiedź otrzymasz w krótkim czasie drogą elektroniczną.

Dzieci
.....

Zasitek chorobowy
w przypadku
niezdolności do pracy
z powodu ciąży 52

Zasitek
macierzyński 52

Jednorazowy zasitek
macierzyński lub
w przypadku adopcji ..52

Zasitek rodzinny 53

Zasitek opiekuńczy ... 53

Przedszkole 53

System oświaty
.....

System oświaty..... 54

Porady dla
rodziców 55

System szkolnictwa
.....

Nauczanie
podstawowe 56

Świetlica szkolna ... 56

Współpraca
szkoła-dom 57

Szkoła średnia..... 57

Dojazd do szkoły 58

Specjalny tryb
nauczania języka 58

Szkolnictwo
wyższe 58
- Nabór do szkół
wyższych
i uniwersytetów 58

Państwowa Kasa
Pożyczkowa dla osób
kształcących się 59
- Kto może uzyskać
stypendium i/lub
pożyczkę?..... 59
- Jaką pomoc możesz
otrzymać?..... 59
- Jak złożyć
podanie?..... 60

**Pomoc dzieciom
i rodzinie**
.....

Poradnia
rodzinna..... 60

Służba Ochrony Praw
Dziecka 60

Mediacje 61

Ośrodek
kryzysowy..... 61

Dzieci i szkoła

W tym rozdziale znajdziesz informacje o norweskim systemie szkolnictwa. Dowiesz się także o tym, jaką pomoc finansową możesz uzyskać jako rodzic oraz gdzie uzyskasz poradę i pomoc w razie kłopotów i trudnej sytuacji w rodzinie.

Dzieci

Zasilek chorobowy w przypadku niezdolności do pracy z powodu ciąży

Jeżeli jesteś w ciąży, a praca, którą wykonujesz może zagrażać noszonemu przez Ciebie płodowi, możesz być uprawniona do zasiłku chorobowego w przypadku niezdolności do pracy z powodu ciąży. Aby nabyć uprawnienia do niego, musisz mieć przepracowane co najmniej cztery tygodnie. Warunkiem otrzymania zasiłku jest brak możliwości przeniesienia do innej pracy lub przydzielenia innych zadań w miejscu zatrudnienia.

Dotyczy to na przykład:

- pracy z materiałami chemicznymi
- pracy wyczerpującej fizycznie
- pracy o wysokim poziomie stresu
- warunków psychosocjalnych

Zasilek macierzyński

Zasilek macierzyński ma na celu zabezpieczenie dochodów rodziców po urodzeniu lub adopcji dziecka. Zasilek macierzyński przysługuje osobom, które miały dochód z pracy dający uprawnienia emerytalne przez co najmniej 6 z ostatnich 10 miesięcy przed rozpoczęciem okresu zasiłkowego. Upředni stosunek pracy z innego kraju EOG może również zostać do tego okresu zaliczony.

Można wybrać 100-procentowy zasiłek macierzyński przez 49 tygodni lub 80-procentowy przez 59 tygodni. Każdy z rodziców ma prawo do 10 tygodni okresu zasiłkowego (kwota macierzyńska i kwota ojcowska). 3 tygodnie przed porodem i 6 tygodni bezpośrednio po porodzie są zarezerwowane dla matki. Resztę okresu zasiłkowego rodzice mogą podzielić dowolnie między sobą. Jeśli ojciec chce pobierać zasiłek dłużej niż wynosi kwota ojcowska, wtedy matce stawiane są wymagania. Musi ona np. w tym czasie pracować lub uczyć się. Zasilek rodzicielski jest ograniczony do sześciokrotności kwoty bazowej ustalonej przez system ubezpieczeń społecznych (6G – grunnbeløp).

Jednorazowy zasiłek macierzyński lub w przypadku adopcji

Kobieta która nie nabyła uprawnień do zasiłku macierzyńskiego, może być uprawniona do jednorazowego zasiłku macierzyńskiego. Jest to kwota wypłacana jednorazowo w związku z porodem lub adopcją dziecka.

Więcej informacji uzyskasz na www.nav.no, w lokalnym urzędzie NAV lub dzwoniąc do centrum obsługi NAV tel. 55 55 33 33.

Zasilek rodzinny

Zasilek rodzinny ma za zadanie przyczynienie się do częściowego pokrycia wydatków związanych z posiadaniem dzieci. Zasilek rodzinny możesz otrzymać od miesiąca po urodzeniu się dziecka lub od miesiąca po przybyciu przez Ciebie i dziecka do Norwegii. Jeżeli dziecko zostanie urodzone w Norwegii, po zarejestrowaniu się przez Ciebie w rejestrze ewidencji ludności, zasiłek rodzinny z reguły zostaje przyznawany automatycznie. Zasilek rodzinny otrzymuje się do miesiąca przed ukończeniem przez dziecko 18 roku życia. Jeżeli wychowujesz dziecko samotnie, możesz po spełnieniu szczególnych warunków, otrzymać zasiłek rodzinny na jedno dziecko więcej, niż faktycznie posiadasz.

Jeżeli jesteś obywatelem innego kraju EOG i pracujesz w Norwegii, a rodzina mieszka w kraju ojczystym, możesz być uprawniony do zasiłku rodzinnego na podstawie szczególnych przepisów.

Zasilek opiekuńczy

Możesz otrzymać zasiłek opiekuńczy na opiekę nad dziećmi od 1 do 2 roku życia. Warunkiem otrzymania zasiłku opiekuńczego jest niekorzystanie przez dziecko z całodniowego miejsca w przedszkolu finansowanym ze środków publicznych. Zasilek opiekuńczy może Ci zostać przyznany na maksymalnie 11 miesięcy.

Jeżeli jesteś obywatelem innego kraju EOG i pracujesz w Norwegii, a rodzina mieszka w kraju ojczystym, możesz być uprawniony do zasiłku opiekuńczego na podstawie szczególnych przepisów.

W celu uzyskania dalszych informacji lub informacji o stawkach wejdź na stronę www.nav.no, skontaktuj się z lokalnym urzędem NAV lub zadzwoń do centrum obsługi NAV tel. 55 55 33 33.

Przedszkole

W Norwegii za przedszkola (barnehage) odpowiedzialne są gminy. Przedszkola prywatne, jak i państwowe przyjmują dzieci w wieku od 1 do 5 lat. Podanie o miejsce w przedszkolu należy złożyć na formularzu, który możesz otrzymać w danym przedszkolu lub w urzędzie gminy. Opłaty i zasady przyjęć mogą różnić się w zależności od przedszkola. Nabór odbywa się zwykle raz w roku.

W celu uzyskania bliższych informacji o przedszkolach skontaktuj się z urzędem gminy w miejscu zamieszkania.

System oświaty

54

↓

Świetlica szkolna
(Skolefritidsordning/SFO)
6 – 9 lat

Oferta dobrowolna z opłatą własną

Dzieci w wieku od 0 do 5 lat mogą chodzić do **przedszkola**. Przedszkole to oferta dobrowolna, gdzie dziecko może przebywać podczas, gdy rodzice są w pracy. Oferta ta jest płatna. Dzieci w wieku od 6 do 15 lat objęte są nauczaniem **podstawowym (grunnskole)**. Jest ono podzielone na dwa etapy: szkołę podstawową (dzieci w wieku od 6-12 lat) (barneskole) i gimnazjum (młodzież w wieku 13-15 lat) (ungdomskole). Wszystkie dzieci w wieku od 6-15 lat mają prawo i obowiązek nauczania podstawowego. Nauczanie to jest bezpłatne. Dzieci w wieku od 6-9 lat mogą korzystać ze **świetlicy szkolnej (SFO)** przed i po zajęciach lekcyjnych. Jest to oferta dobrowolna, której koszty ponoszą rodzice poprzez wkład własny (egenandel). Każdy, kto ukończył edukację podstawową ma prawo do dalszej nauki w 3-letniej **szkole średniej (videregående skole)**. Nauczanie w szkole średniej jest dobrowolne a uczniowie uczęszczają do niej bezpłatnie.

55

PORADY DLA RODZICÓW

PRZEDSZKOLE

1. Odprowadzaj dziecko do przedszkola i rozmawiaj z osobami, które tam pracują.
2. Zapytaj o możliwość spędzenia z dzieckiem dnia w przedszkolu.
3. Powiadom przedszkole, jeśli coś szczególnego dzieje się w rodzinie.
4. Pamiętaj o ubraniu na każdą pogodę i drugim śniadaniu.
5. Zapoznaj się z innymi rodzicami.

SZKOŁA PODSTAWOWA

1. Powiadom szkołę, jeśli dzieje się coś, co ma wpływ na życie i zdrowie dziecka.
2. Pomóż dziecku w punktualnym przychodzeniu do szkoły. Odprowadź je, jeśli zachodzi taka potrzeba.
3. Dzieci muszą uczestniczyć ze wszystkich zajęciach szkolnych bez względu na pogodę. Pamiętaj o odpowiedniej odzieży.
4. Bierz udział w wywiadówkach i imprezach szkolnych.
5. Zapoznaj się z najbliższymi sąsiadami.

Dzieci spędzają bardzo dużo czasu na wolnym powietrzu, zarówno w przedszkolu, jak i w szkole. Mogą biegać i wspinać się dlatego muszą być odpowiednio ubrane.

System szkolnictwa

Nauczanie podstawowe

Wszystkie dzieci w Norwegii są objęte obowiązkiem szkolnym przez okres 10-u lat. Pierwsze 10 lat spędzają w szkole powszechnej. Uczniowie rozpoczynają szkołę w sierpniu w tym samym roku kalendarzowym, w którym kończą sześć lat. Wszystkie dzieci, które przebywają na terenie Norwegii powyżej trzech miesięcy, mają prawo i obowiązek chodzenia do szkoły. Jeżeli dziecko nie przebywało jeszcze trzech miesięcy, ale istnieje prawdopodobieństwo, że okres pobytu będzie dłuższy niż trzy miesiące, to ma ono prawo do uczęszczania do szkoły. Wszystkie publiczne szkoły podstawowe są bezpłatne.

Jeśli Twoje dziecko jest w wieku szkolnym, powinieneś skontaktować się z najbliższą szkołą lub urzędem gminy, aby zapisać je do szkoły.

Nauczanie podstawowe składa się z dwóch etapów. Pierwsze siedem lat (1 - 7 klasa) to szkoła podstawowa, trzy kolejne lata (8 - 10 klasa) to gimnazjum.

Uczniowie szkoły podstawowej, posługujący się innym językiem ojczystym niż język norweski lub lapoński, mają prawo do specjalnego nauczania języka norweskiego. Prawo to przysługuje uczniowi do momentu, w którym zacznie swobodnie władać językiem norweskim i nie będzie miał problemu z kontynuowaniem zwykłego trybu nauczania.

Uczniowie, którzy nie są w stanie uczestniczyć w zwykłym trybie nauczania w szkole, mają prawo do nauczania specjalnego. Jest to niezależne od przyczyny zaistniałej potrzeby.

POMOC W NAUCE

Uczniowie klas od 1 do 10 mają prawo do pomocy w nauce. Uczestnictwo w tych zajęciach jest dobrowolne.

Świetlica szkolna

Wszystkie gminy oferują dzieciom od 1 – 4 klasy świetlicę szkolną przed i po szkole. Także dzieci, które mają szczególną potrzebę otrzymania miejsca w świetlicy szkolnej od klasy 1 – 7, mogą się o nie ubiegać. Oznacza to, że dzieci mogą przebywać w szkole przed i po rozpoczęciu lekcji, podczas gdy rodzice są w pracy. Celem świetlicy szkolnej jest organizowanie zajęć kulturalno-sportowych w formie zabawy, dopasowując zajęcia do wieku, zaawansowania i zainteresowań dzieci. Gmina może wymagać od rodziców pokrycia wydatków na świetlicę szkolną. Koszty świetlicy mogą się różnić między gminami.

Aby uzyskać więcej informacji na temat cen i godzin otwarcia świetlicy szkolnej, zwróć się do urzędu gminy w Twoim miejscu zamieszkania.

Współpraca szkoła-dom

Współpraca między szkołą a domem jest bardzo ważnym czynnikiem w procesie nauki dziecka. W odróżnieniu od innych krajów, szkoła w Norwegii utrzymuje ścisły kontakt z rodzicami. Co roku odbywają się zazwyczaj dwa spotkania między nauczycielami a rodzicami (wywiadówki). Wychowawca/szkoła zaprasza także dwa razy do roku każdego z rodziców na rozmowę na temat dziecka (spotkanie rodzicielskie). Na spotkaniu z rodzicami wychowawca opowiada o zachowaniu i nauce dziecka w szkole i pyta rodziców o ich zdanie na temat rozwoju dziecka.

Szkoła oczekuje, że rodzice przyjdą na wywiadówkę i spotkanie rodzicielskie. Rodzice są zawsze wcześniej informowani o spotkaniu. Jeśli potrzebujesz pomocy tłumacza, powiadom o tym wychowawcę.

Szkoła średnia

Młodzież, która ukończyła gimnazjum, ma prawo do trzyletniej nauki w szkole średniej. Trzyletnie wykształcenie ma dać uczniom przygotowanie do studiów wyższych (studiekompetanse), szkolenie zawodowe (yrkeskompetanse) lub kompetencje na niższym poziomie (kompetanse pa lavere nivå). Wszyscy mają prawo do nauki na jednym z tych trzech rodzajów kształcenia po uprzednim konkursie świadectw oraz do dalszej dwuletniej nauki, opartej na wybranym programie nauczania. Aby otrzymać miejsce na uniwersytecie lub w szkole wyższej, należy mieć przygotowanie do studiów wyższych (studiekompetanse). Przygotowanie zawodowe nie daje możliwości starania się o miejsce na uniwersytecie lub szkole wyższej. Uczniowie, którzy posiadają wykształcenie zawodowe, mogą poprzez odpowiednie kursy zdobyć przygotowanie do studiów wyższych (studiekompetanse). Szkoła średnia jest bezpłatna, ale może zdarzyć się, że uczniowie muszą pokrywać koszty koniecznego wyposażenia szkolnego.

Uczniowie obcojęzyczni mają prawo do indywidualnego nauczania języka norweskiego. Prawo to przysługuje uczniowi do momentu, w którym zacznie swobodnie władać językiem norweskim i nie będzie miał problemu z kontynuowaniem nauczania w normalnym trybie.

Uczniowie, którzy mają problem z nadążeniem za normalnym trybem nauczania w szkole, mają prawo do nauczania specjalnego (spesialundervisning). Prawo to przysługuje niezależnie od przyczyny powstania problemu. Uczniowie, którzy mają prawo do nauczania specjalnego, mogą mieć prawo do dodatkowych 2 lat nauczania na poziomie szkoły średniej. Dotyczy to także uczniów, którzy mają prawo do specjalnego nauczania języka norweskiego.

Więcej informacji o szkolnictwie na poziomie szkoły średniej znajdziesz na www.vilbli.no.

System szkolnictwa

Dojazd do szkoły

Uczniowie w szkole podstawowej i średniej mają prawo do darmowego dojazdu do szkoły, jeśli mieszkają w określonej odległości od szkoły:

- 2 km dla uczniów 1 klasy
- 4 km dla uczniów 2 do 10 klasy
- 6 km dla uczniów szkoły średniej

W szkole podstawowej (1 - 10 klasa) uczniowie mają prawo do dojazdu do szkoły niezależnie od długości drogi szkolnej, jeżeli droga jest szczególnie niebezpieczna lub trudna.

Specjalny tryb nauczania języka

Uczniowie szkół podstawowych i ponadpodstawowych mają prawo do specjalnego trybu nauczania języka norweskiego, języka ojczystego oraz/i dwujęzycznego nauczania innych przedmiotów, jeżeli nie posiadają wystarczającej znajomości języka norweskiego, aby nadażyć za normalnym trybem nauczania. Specjalny tryb nauczania języka norweskiego oznacza zwiększoną liczbę godzin nauczania języka norweskiego. Nauczanie języka ojczystego to lekcje języka ojczystego,

a nauczanie dwujęzyczne oznacza, że dany przedmiot nauczany jest w dwóch językach.

Szkoła musi zbadać stopień znajomości języka norweskiego danego ucznia i ocenić do jakiego typu nauczania ma on prawo. Dyrektor szkoły podejmuje decyzję, z której wynika czy uczeń ma prawo do specjalnego trybu nauczania języka norweskiego, nauczania języka ojczystego i/lub dwujęzycznego nauczania danego przedmiotu. Jeżeli jako uczeń lub rodzic nie zgadzasz się z tą decyzją, możesz się odwołać do wojewody (Fylkesmannen) w Twoim województwie.

Szkoła może wybrać sposób organizacji nauki języka dla nowoprzybyłych uczniów z prawem do specjalnego trybu nauczania. Może ono odbywać się w osobnych grupach, klasach lub szkołach. Celem oferty edukacyjnej dla nowoprzybyłych uczniów pochodzących z mniejszości narodowych jest uzyskanie znajomości języka norweskiego w stopniu pozwalającym na czerpanie korzyści z normalnych zajęć edukacyjnych. Udział w zajęciach tego typu jest dobrowolny.

Szkolnictwo wyższe

W Norwegii istnieje siedem uniwersytetów, 27 szkół wyższych i pięć specjalistycznych szkół wyższych podlegających państwu. Oprócz tego istnieje szereg prywatnych szkół wyższych.

W Norwegii studenci muszą płacić niewielką opłatę semestralną. Opłatę tą należy wpłacić do zarządu studenckiego (studentsamskipnad) przy szkole/uniwersytecie. Opłata semestralna pokrywa wydatki związane z zapewnieniem odpowiedniego standardu studentom danej uczelni. Wysokość opłaty semestralnej różni się w zależności od uczelni, ale rzadko przekracza ona kwotę 500 koron norweskich.

NABÓR DO SZKÓŁ WYŻSZYCH I UNIWERSYTETÓW

W Norwegii nabór na studia odbywa się równocześnie i nazywa się Samorodna opptak.

Na www.samodnaopptak.no znajdziesz przegląd 1229 dostępnych kierunków studiów, na których przyjęcie możesz się ubiegać. Możesz tutaj wyszukiwać według kryteriów takich jak: dowolne słowa, kierunki z wolnymi miejscami, miejsce studiów lub interesujący Cię przedmiot studiów.

Jeżeli posiadasz wykształcenie z Twojego kraju rodzinnego, na stronie www.nokut.no możesz znaleźć informację, jakiego rodzaju wykształcenie zagraniczne, pozwala Ci studiować w Norwegii i czy Twoje wykształcenie znajduje się na liście GSU (Generell studiekompetanse for utenlandske søkere).

Twoje wykształcenie może być również ocenione przez Samorodna opptak. Ocena ta dotyczy Twojego wykształcenia zagranicznego w stosunku do kompetencji uprawniających do studiów wyższych oraz ewentualnych innych specjalnych wymogów przy naborze.

Państwowa Kasa Pożyczkowa dla osób kształcących się

Państwowa Kasa Pożyczkowa dla osób kształcących się jest państwową instytucją udzielającą wsparcia przy finansowaniu wykształcenia. Wsparcie udzielane jest w formie stypendiów i pożyczek. Przydzielone stypendium jest bezzwrotne, natomiast pożyczkę należy spłacić.

KTO MOŻE UZYSKAĆ STYPENDIUM I/LUB POŻYCZKĘ?

Jeżeli jesteś nie jesteś obywatelem/obywatelką Norwegii to możesz mieć prawo do wsparcia, jeśli jesteś azylantem lub masz zezwolenie na pobyt z powodów humanitarnych, pozostajesz w związku małżeńskim z obywatelem/obywatelką Norwegii lub przyjechałeś/aś do Norwegii na podstawie łączenia rodzin. Możesz mieć także prawo do wsparcia, jeśli pracowałeś/aś na cały etat i płaciłeś/aś podatki w Norwegii przez co najmniej 24 miesiące przed rozpoczęciem nauki, lub zaliczyłeś/aś trzy lata nauki bez wsparcia z Państwowej Kasy Pożyczkowej.

Jeśli pochodzisz z **kraju należącego do EOG/EFTA**, to może przysługiwać Ci wsparcie, jeśli pracujesz w Norwegii lub istnieje związek między Twoją pracą

w Norwegii a studiami, które chcesz sfinansować przy pomocy Państwowej Kasy Pożyczkowej. Członkowie rodzin pracowników z krajów EOG/EFTA mogą mieć również prawo do wsparcia z Państwowej Kasy Pożyczkowej.

Więcej informacji znajdziesz na stronie www.lanekassen.no/statsborgerskap

Zanim złożysz podanie o wsparcie, musisz posiadać:

- zezwolenie na pobyt/prawo pobytu (nie dotyczy obywateli krajów nordyckich)
- norweski numer personalny
- miejsce w szkole/na uniwersytecie
- konto w norweskim banku

JAKĄ POMOC MOŻESZ OTRZYMAĆ?

Państwowa Kasa Pożyczkowa udziela wsparcia w postaci stypendium i pożyczki na pokrycie wydatków związanych ze studia-mi w Norwegii. Stypendium to pieniądze, które otrzymujesz bezzwrotnie, natomiast pożyczkę musisz spłacić. Wysokość wsparcia (stypendium i pożyczki) zależy od rodzaju i miejsca studiów. Wsparcie może być też zależne

Pomoc dzieciom i rodzinie

Poradnia rodzinna

od zarobków i majątku Twojego i/albo Twoich rodziców. Jeśli otrzymujesz wsparcie z Państwowej Kasy Pożyczkowej, to zarobki nie mogą przekroczyć pewnej kwoty. Jeśli masz wysoki dochód lub majątek, lub otrzymujesz wysokie świadczenia socjalne, to stypendium może zostać zamienione na pożyczkę. Jeśli masz dziecko/dzieci, które mają pozwolenie na pobyt w Norwegii i mieszkają tu z Tobą, to możesz otrzymać stypendium na wychowanie dzieci.

Na stronie www.lanekassen.no znajdziesz kalkulator, na którym możesz obliczyć, jaka pożyczka Ci przysługuje.

JAK ZŁOŻYĆ PODANIE?

Podanie należy złożyć przez Internet na stronie www.lanekassen.no posługując się MinID (elektroniczny dostęp do usług sektora publicznego).

Informacje dotyczące wymaganych dokumentów, wysokość wsparcia i terminy składania podań znajdziesz na stronie www.lanekassen.no

Poradnia rodzinna (familievern) służy pomocą wszystkim, którzy chcą porozmawiać o trudnej sytuacji i konfliktach w rodzinie. Większość osób zwracających się do poradni rodzinnych potrzebuje pomocy w rozwiązaniu codziennych problemów. Aby skorzystać z pomocy poradni nie potrzebujesz skierowania od lekarza. Pomoc jest bezpłatna, a poradnie korzystają z usług tłumaczy.

Poradnie rodzinne oferują rozmowy i doradztwo na wszystkich etapach życia. Przykładem może być para, która pragnie pracować nad związkiem, problemy między dzieckiem a rodzicami, konflikty na tle różnych kultur rodzinnych, wymuszone małżeństwo, planowane lub przeprowadzone obrzezanie, przemoc w rodzinie itp.

Poradnie rodzinne organizują także spotkania grup tematycznych i kursy dotyczące rodziny i życia, takie jak np.: przygotowanie do życia w rodzinie, kurs dla par z pierwszym dzieckiem, dla rodziców dzieci niepełnosprawnych.

We wszystkich województwach w Norwegii znajduje się jedna lub więcej poradni. Poradnie podlegają regionalnym oddziałom ds. dzieci, młodzieży i rodziny (Barne-, ungdoms- og familieetaten).

Najbliższą poradnię znajdziesz na www.bufetat.no.

Służba Ochrony Praw Dziecka

Służba Ochrony Praw Dziecka w Norwegii pomaga rodzicom w stworzeniu jak najlepszych warunków dla rozwoju ich dzieci. Służba wspomaga i udziela pomocy dzieciom i rodzicom poprzez specjalistyczne poradnictwo i wsparcie rodziny (np. pośrednictwo w znalezieniu rodziny zastępczej na weekendy, porady dotyczące wychowania i różnego typu pomoc).

Ponad 40 tys. dzieci w Norwegii korzysta co roku z pomocy Służby Ochrony Praw Dziecka.

Służba Ochrony Praw Dziecka pomaga też dzieciom znajdującym się w trudnej sytuacji. Ocenia w każdym przypadku, czy dziecko potrzebuje pomocy. Nie każdy ma prawo do uzyskania pomocy z urzędu. Wg norweskiego prawa Służba Ochrony Praw Dziecka może interweniować wtedy, gdy uzna, że dziecko ma w domu złe warunki. W nielicznych przypadkach, np. gdy zagrożone jest zdrowie i bezpieczeństwo dziecka, Służba Ochrony Praw Dziecka może przenieść dziecko z domu rodzinnego do rodziny zastępczej lub instytucji opiekuńczej.

Jeśli rodzice nie zgadzają się na przeniesienie dziecka, mają prawo do adwokata na koszt państwa. Sprawa zostaje wtedy rozstrzygnięta przez organ niezależny od Służby Ochrony Praw Dziecka, Komisję Wojewódzką Ochrony Praw Dziecka.

Służba Ochrony Praw Dziecka ma oddziały w każdej gminie. Więcej informacji na temat Służby znajdziesz na stronie internetowej Twojej gminy oraz na stronie www.bufetat.no.

Mediacje

Poradnie rodzinne prowadzą też mediacje w przypadku separacji i rozpadu pożycia. Wszystkie małżeństwa z dziećmi poniżej 16 lat muszą wziąć udział w mediacjach w przypadku separacji. Konkubenci z dzieckiem/dziećmi w przypadku rozstania muszą także wziąć udział w mediacjach. Obowiązek ten jest w Norwegii uregulowany prawnie. Celem mediacji jest pomoc rodzinom w zawieraniu umów dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej i sytuacji dziecka, m.in. u którego z rodziców dziecko będzie mieszkać po rozwodzie i w jaki sposób będzie podtrzymywany kontakt z drugim rodzicem.

Ośrodek kryzysowy

Ośrodek kryzysowy jest miejscem, do którego możesz się zwrócić, jeżeli jesteś ofiarą przemocy lub znasz kogoś, kto znajduje się w takiej sytuacji. Ośrodki kryzysowe pomagają osobom narażonym na przemoc, wykorzystywanie, groźby, małżeństwo wymuszone, handel ludźmi itp. Zarówno Ty, jak i Twoje dzieci, możecie mieszkać tam za darmo. Ośrodki kryzysowe znajdują się w każdym województwie i większość czynna jest przez całą dobę. Osoby zgłaszające się do ośrodków mają zapewnioną anonimowość. Większość ośrodków ma dostęp do tłumaczy.

Spis ośrodków kryzysowych i numery telefonów znajdziesz na stronach: www.krisesenter.com, www.krisesenterforbund.no.

Więcej informacji o ośrodkach kryzysowych znajdziesz na stronie www.bufdir.no. Znajdziesz tam także broszury w wielu językach.

Służba zdrowia

Członkostwo
w norweskim systemie
ubezpieczeń
społecznych 64

Służba zdrowia..... 64

Opłata za usługi
medyczne i karta
bezpłatnego
leczenia 65
- Zwolnienie z opłat
wkładu własnego 65

Opieka medyczna
w czasie ciąży 66
- Poród 66

Lekarz rodzinny 66

POTRZEBUJESZ
PORADY
LEKARSKIEJ?..... 67

Lekarz rodzinny,
ambulatorium czy
pogotwie ratunkowe
113?..... 68

Ambulatorium..... 68

Szpitale..... 68

Lekarstwa 68

Opieka
profilaktyczna 68

Fizjoterapia..... 69

Opieka
stomatologiczna 69

Europejska Karta
Ubezpieczenia
Zdrowotnego 69

Obowiązek
zachowania tajemnicy
przez personel
medyczny 70

Nieobecność
chorobowa

Oświadczenie własne
o niezdolności do
pracy 71

Zwolnienie
lekarskie 71

Zasitek
chorobowy 71

Zdrowie

W tym rozdziale dowiesz się czym jest system ubezpieczeń społecznych, jak zorganizowana jest norweska służba zdrowia oraz co powinieneś zrobić w razie choroby.

Służba zdrowia

Członkostwo w norweskim systemie ubezpieczeń społecznych

Norweski system ubezpieczeń społecznych nazywa się folketrygden. Głównym wymogiem do nabycia uprawnień do świadczeń na podstawie ustawy o ubezpieczeniach społecznych, jest członkostwo w norweskim systemie ubezpieczeń społecznych. Dotyczy to:

- wszystkich świadczeń z NAV
- świadczeń służby zdrowia (pomocy lekarskiej, pomocy psychologa oraz wydatków związanych z zakupem lekarstw w przypadku dolegliwości chronicznych).

Z reguły wszystkie osoby zamieszkałe na stałe w Norwegii są członkami norweskiego systemu ubezpieczeń społecznych. Jeżeli pracujesz legalnie na terenie Norwegii, z reguły od pierwszego dnia pracy automatycznie zostajesz członkiem norweskiego systemu ubezpieczeń społecznych.

Jako pracownik masz obowiązek płacenia składek na ubezpieczenia społeczne w wysokości 7,8 procent wynagrodzenia brutto. Składki zostają potrącane wraz z podatkiem.

Niektórzy pracownicy nie podlegają norweskiemu systemowi ubezpieczeń społecznych, ponieważ podlegają ustawodawstwu ubezpieczeniowemu kraju, z którego pochodzą. Musisz to udokumentować odpowiednim zaświadczeniem od organu ubezpieczeń społecznych państwa, w którym byłeś ubezpieczony.

Dalszych informacji na temat członkostwa w systemie ubezpieczeń społecznych, możesz uzyskać w urzędzie NAV w swoim miejscu zamieszkania.

Służba zdrowia

Gminy (kommuner) mają zadbać o zapewnienie niezbędnej opieki zdrowotnej wszystkim swoim mieszkańcom – także imigrantom, uchodźcom i azylantom. Gminy powinny oferować m.in.:

- przychodnię dla dzieci i młodzieży oraz szkolną służbę zdrowia, a także opiekę zdrowotną w czasie ciąży i porodu,
- lekarza pierwszego kontaktu,
- pogotowie ratunkowe,
- rehabilitację,
- opiekę zdrowotną i środowiskową taką jak pielęgniarka domowa, osobisty asystent, dom pomocy i pomoc opiekunom osób chorych, indywidualna, domy opieki

Województwa (fylkeskommuner) dbają o to, aby opieka stomatologiczna, także specjalistyczna, była dostępna dla wszystkich, którzy mieszkają na stałe lub czasowo w województwie.

Regionalne jednostki opieki zdrowotnej muszą zapewnić dostęp do opieki zdrowotnej w szpitalu lub u specjalisty wszystkim, którzy mieszkają lub czasowo przebywają w danym regionie.

Gminne świadczenia zdrowotne są finansowane przez państwo poprzez system ubezpieczeń społecznych, przez środki gminne oraz przez wkład własny pacjenta (egenandel). Świadczenia specjalistyczne finansowane są przez państwo poprzez dotacje dla ośrodków zdrowia, ubezpieczenia społeczne i wkład własny pacjenta.

Dzieci poniżej 16 roku życia nie płacą wkładu własnego za usługi medyczne podlegające karcie bezpłatnego leczenia typu 1: potwierdzone opłaty za usługi medyczne u lekarza, psychologa, ambulatoryjne, rentgen, dojazd na badania lub zabiegi oraz zakup lekarstw i środków na niebieską receptę.

Więcej informacji o norweskiej służbie zdrowia, uprawnieniach i metodach leczenia różnych chorób znajdziesz na www.helsenorge.no.

Opłata za usługi medyczne i karta bezpłatnego leczenia

Jako członek systemu ubezpieczeń społecznych płacisz jedynie pewną część kosztów leczenia w publicznych ośrodkach zdrowia, zwaną wkładem własnym (egenandel). Jeśli zapłacony wkład własny przekroczył pewną sumę, możesz uzyskać kartę bezpłatnego leczenia (frikort). Wtedy nie musisz płacić wkładu własnego przez pozostałą część roku. Istnieją dwa typy kart bezpłatnego leczenia. Kwoty obowiązujące dla karty bezpłatnego leczenia ustalone są co roku przez parlament norweski (Stortinget). Wyróżnia się 2 rodzaje kart leczenia bezpłatnego (egenandelstak typ 1 i egenandelstak typ 2).

Karta leczenia bezpłatnego typ 1: potwierdzone opłaty za usługi medyczne u lekarza, psychologa, ambulatoryjne, rentgen, dojazd na badania lub zabiegi oraz zakup lekarstw i środków na niebieską receptę. Kara leczenia bezpłatnego typ 1 wysyłana jest automatycznie na Twój adres (adres podany rejestrze ludności), kiedy nabywasz do niej prawa. Dla własnej kontroli zbieraj potwierdzenia opłat.

Karta leczenia bezpłatnego typ 2: potwierdzone opłaty za usługi u fizjoterapeuty, przy niektórych typach chorób i schorzeń zębów, u zatwierdzonych instytucji rehabilitacyjnych oraz podróże na zabiegi za granicą organizowanych przez Szpital Uniwersytecki w Oslo – Rikshospitalet HF. Aby otrzymać kartę bezpłatnego leczenia typu 2, musisz wysłać wniosek do HELFO wraz z rachunkami.

ZWOLNIENIE Z OPŁATY WKŁADU WŁASNEGO

Z obowiązku opłacenia wkładu własnego zwolnione są wizyty kontrolne w czasie ciąży, badanie i leczenie dzieci poniżej 16. roku życia, leczenie psychoterapeutyczne dzieci i młodzieży poniżej 18. roku życia, leczenie groźnych chorób zakaźnych lub leczenie przy ich podejrzeniu.

Więcej informacji o opłatach za usługi medyczne i karcie bezpłatnego leczenia znajdziesz na www.helfo.no lub zadzwoń do Frikorttelefonen tel. 815 70 050.

Służba zdrowia

Opieka medyczna w czasie ciąży

Kobiety ciężarne mogą zgłaszać się na badania kontrolne w ośrodku zdrowia lub u lekarza rodzinnego. Ośrodki zdrowia oferują badania kontrolne u położnej. Możesz połączyć badania u położnej z badaniami u lekarza rodzinnego. W 17-19 tygodniu ciąży możesz poddać się bezpłatnemu badaniu USG w placówce, w której odbędzie się poród. **Badania kontrolne są bezpłatne.**

PORÓD

Poród ma zwykle miejsce w wyznaczonym szpitalu. Pobyt w szpitalu w związku z porodem jest bezpłatny. Zazwyczaj matka z dzieckiem zostają wypisani ze szpitala po upływie od dwóch do czterech dni po porodzie.

Lekarz rodzinny

Wszystkie osoby zamieszkałe w gminie mają prawo do lekarza rodzinnego (fastlege), co oznacza, iż mają prawo znajdować się na liście u lekarza rodzinnego. Nazywane jest to systemem lekarzy rodzinnych (fastlegeordning). Osobę uważa się za zamieszkałą jeśli zarejestrowana jest w urzędzie ewidencji ludności jako zameldowana w danej gminie. Azyłanci i ich rodziny mają także prawo być wpisani na listę. Utrata tego prawa następuje w momencie, gdy wniosek o azyl zostanie rozpatrzony odmownie. Korzystanie z systemu lekarzy rodzinnych jest dobrowolne, lecz jeśli zdecydujesz się, aby z niego nie korzystać, musisz znaleźć lekarza rodzinnego na własną rękę oraz zapłacić wyższą opłatę za usługi medyczne. Tylko 0,4 % społeczeństwa norweskiego nie korzysta z systemu lekarzy rodzinnych. Może się tak zdarzyć, iż lekarz rodzinny, którego wybrałeś nie ma możliwości, aby wpisać Cię na jego listę pacjentów. Wtedy musisz wybrać innego lekarza. Dwa razy w roku możesz zmieniać lekarza rodzinnego.

Lekarz rodzinny bada, diagnozuje i leczy pacjentów znajdujących się na jego liście oraz przepisuje leki i wystawia zwolnienia.

Lekarz rodzinny jest dodatkowo odpowiedzialny za skierowania zarówno do szpitala, innych lekarzy specjalistów jak i fizjoterapeutów. Za wizytę u lekarza rodzinnego musisz zapłacić wkład własny (egenandel), chyba że posiadasz kartę uprawniającą do bezpłatnego leczenia (frikort).

Jeśli pacjent nie mówi po norwesku ani angielsku, to ma prawo do tłumacza. Jeśli potrzebujesz tłumacza, to zawiadom o tym na kilka dni przed wizytą. Personel medyczny ma obowiązek zapewnić tłumacza, jeśli jest on niezbędny.

Pracownicy zagraniczni niezameldowani w urzędzie ewidencji ludności nie mają prawa do lekarza rodzinnego. Jednakże wszyscy, którzy pilnie potrzebują opieki lekarskiej (w przypadku zagrożenia życia lub zdrowia), otrzymają pomoc lekarską niezależnie od tego, czy są zameldowani w Norwegii.

Możesz sam znaleźć lub zmienić lekarza rodzinnego dzwoniąc pod 810 59 500 (Fastlegetelefonen) lub na stronach HELFO. Więcej o systemie lekarzy rodzinnych znajdziesz na www.helfo.no lub www.fastlegen.no.

Potrzebujesz porady lekarskiej?

1 Jesteś chory i potrzebujesz konsultacji lekarskiej?

2 Zamów telefonicznie wizytę u Twojego lekarza rodzinnego. Przyjdź na umówioną godzinę, a najlepiej 5 minut przed umówionym czasem wizyty.

3 Lekarz przebadą Cię.

4 Jeśli Twoje leczenie wymaga leków, lekarz wystawi Ci na nie receptę.

5 Zapłać za wizytę wkład własny (egenandel) oraz poproś o adnotację tego wydatku na karcie wkładu własnego (egenandelskort).

6 Po przedłożeniu recepty w aptece możesz wykupić przepisane Ci leki. Poproś o adnotację wydatku na leki na karcie wkładu własnego (egenandelskort).

Służba zdrowia

Lekarz rodzinny, ambulatorium czy pogotowie ratunkowe 113?

Lekarz rodzinny: Udaj się do niego w przypadku pospolitych dolegliwości zdrowotnych lub gdy potrzebujesz skierowania do specjalisty.

Ambulatorium: Przyjmuje pacjentów, którzy potrzebują natychmiastowej pomocy tzn. gdy z chorobą lub urazem nie można czekać do dnia następnego.

W nagłych lub zagrażających życiu wypadkach - zadzwoń po pogotowie ratunkowe **pod 113**.

Ambulatorium

Lekarze i pielęgniarki przyjmują tu pacjentów codziennie 24 godziny na dobę. Ambulatorium to miejsce pomocy doraźnej, gdy z chorobą lub urazem nie można zaczekać do dnia następnego, kiedy to możliwa byłaby porada u lekarza rodzinnego. Wielu lekarzy rodzinnych oferuje godziny konsultacji natychmiast po zgłoszeniu zapotrzebowania na poradę, dlatego ważne jest, aby to sprawdzić zanim przyjedziesz do ambulatorium. Ambulatorium udziela także porad telefonicznie.

Szpital

Pacjenci są kierowani do szpitala przez lekarza rodzinnego lub z ambulatorium. Masz prawo wybrać szpital, w którym chcesz się leczyć. Pacjent może być leczony ambulatoryjnie czyli bez pobytu w szpitalu. Jeśli lekarz zdecyduje, że stan pacjenta wymaga leczenia szpitalnego, to przyjmuje go do szpitala. Leczenie szpitalne jest bezpłatne dla członków systemu ubezpieczeń społecznych. W przypadku leczenia ambulatoryjnego oraz badań musisz zapłacić wkład własny.

Lekarstwa

Sprzedaż leków prowadzą apteki. **Niektóre leki są dostępne bez recepty, ale większość leków można kupić tylko na receptę.** Niektóre lekarstwa są dostępne także w sklepach. Jeśli cierpisz na przewlekłą chorobę, to większa część ceny leków jest refundowana ze środków publicznych. W takiej sytuacji płacisz jedynie niewielką część ceny leków, a Twój lekarz wypisuje leki na tzw. niebieskiej receptce.

Opieka profilaktyczna

Przychodnie matki i dziecka i pielęgniarki szkolne oferują kontrolę stanu zdrowia, szczepienia, doradztwo dla rodziców i informacje dotyczące zdrowia dla dzieci i młodzieży w wieku do 20 lat oraz ich opiekunów. Przychodnie dla młodzieży informują m. in. o sposobach zapobiegania ciąży. **Wszystkie dzieci oraz młodzież mają prawo do kontroli stanu zdrowia, a usługi oferowane przez ośrodki zdrowia są bezpłatne.** Rodzice zobowiązani są dbać o to, by dziecko brało udział w kontrolach stanu zdrowia.

Fizjoterapia

Fizjoterapeuta pomaga m.in. pacjentom cierpiącym na choroby lub dolegliwości mięśni i układu szkieletowego. Aby otrzymać zwrot kosztów fizjoterapii, musisz leczyć się u fizjoterapeuty, który ma umowę z gminą o dofinansowaniu działalności oraz skierowanie od lekarza, kręgarza lub terapeuty manualnego.

Za zabiegi musisz zapłacić sam, lecz przy niektórych schorzeniach możesz zostać zwolniony z opłaty. **Dzieci poniżej 12 roku życia oraz osoby z uznanymi chorobami zawodowymi są zwolnione z opłat.** Potwierdzone opłaty za zabiegi wliczane są do karty leczenia bezpłatnego typu 2.

Terapeuta manualny to fizjoterapeuta posiadający egzamin magistra terapii manualnej na poziomie uniwersyteckim lub mu odpowiadającym. Terapeuta manualny, oprócz fizjoterapii i terapii manualnej, jest uprawniony do wystawiania zwolnień lekarskich na okres do 12 tygodni. Na czas zabiegów u terapeuty manualnego zwolnienie lekarskie nie jest wymagane.

Opieka stomatologiczna

Dzieciom i młodzieży do lat 18 przysługuje w Norwegii bezpłatne leczenie stomatologiczne w publicznych ośrodkach stomatologicznych. Młodzież w wieku 19-20 ma prawo do zwrotu 75 % kosztów leczenia stomatologicznego. Bezpłatne leczenie stomatologiczne przysługuje również osobom upośledzonym umysłowo oraz osobom, które przebywały w domu opieki lub korzystały z opieki domowej przez co najmniej trzy miesiące z rzędu.

Dorośli powyżej 20 roku życia muszą generalnie sami pokrywać koszty leczenia stomatologicznego. Jednakże w niektórych przypadkach także osobom powyżej 20 roku życia może przysługiwać zapomoga na leczenie stomatologiczne zgodnie z ustawą o ubezpieczeniach społecznych.

W broszurze „Zapomoga na pokrycie kosztów leczenia stomatologicznego z systemu ubezpieczeń społecznych” możesz przeczytać o tym, jaka część leczenia może być pokryta z ubezpieczenia społecznego, oraz jakie choroby i przypadki obejmuje. Warunkiem jest jednak członkostwo w systemie ubezpieczeń społecznych.

Europejska Karta Ubezpieczenia Zdrowotnego

Europejska Karta Ubezpieczenia Zdrowotnego uprawnia do usług zdrowotnych podczas tymczasowego pobytu w innym kraju należącym do Unii Europejskiej, Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG) lub Szwajcarii. W momencie gdy pokazujesz Europejską Kartę Ubezpieczenia Zdrowotnego, jesteś uprawniony do niezbędnych zabiegów medycznych w kraju pobytu na takich samych zasadach jak jego mieszkańcy tzn. płacisz takie same opłaty. Europejska Karta Ubezpieczenia Zdrowotnego nie daje prawa do pokrycia kosztów leczenia, jeśli Twój pobyt za granicą ma na celu podjęcie tam leczenia.

Głównym warunkiem otrzymania Europejskiej Karty Ubezpieczenia Zdrowotnego jest członkostwo w norweskim systemie ubezpieczeń społecznych oraz posiadanie norweskiego obywatelstwa, lub obywatelstwa innego kraju należącego do Unii Europejskiej, EOG lub Szwajcarii. Przepisy obejmują także członków rodziny, tzn. małżonkę/małżonka, dzieci poniżej 18 roku życia oraz dzieci powyżej 18. roku życia będące na utrzymaniu rodziców. Na równi z małżeństwem

Służba zdrowia

70

traktowane jest związek partnerski oraz konkubenci posiadający wspólne dzieci. Mają oni prawo do Europejskiej Karty Ubezpieczenia Zdrowotnego niezależnie od obywatelstwa i członkostwa w systemie ubezpieczeń społecznych.

Europejska Karta Ubezpieczenia Zdrowotnego jest plastikowa i przypomina zwykłą kartę płatniczą. Jeśli jesteś członkiem systemu ubezpieczeń społecznych i przebywasz tymczasowo w innym kraju należącym do EOG lub w Szwajcarii, to powinieneś/powinnaś mieć ze sobą Europejską Kartę Ubezpieczenia Zdrowotnego.

Każdy członek rodziny musi posiadać własną Europejską Kartę Ubezpieczenia Zdrowotnego. Karta jest ważna przez okres trzech lat, o ile warunki przyznania tej karty wciąż są spełnione. Posiadacz karty zobowiązany jest zgłosić wszelkie zmiany, które mogą mieć wpływ na prawo posługiwania się kartą.

EUROPEJSKĄ KARTĘ UBEZPIECZENIA ZDROWOTNEGO MOŻNA ZAMÓWIĆ:

- na stronie internetowej www.helfo.no
- dzwoniąc na infolinię HELFO pod numer 800HELSE (800 43 573) lub (00 47) 33 51 22 80 jeśli posiadasz prowizoryczny numer personalny (D-nummer).

Obowiązek zachowania tajemnicy przez personel medyczny

Personel medyczny ma obowiązek zachowania tajemnicy służbowej. Oznacza to, że musi on zapobiegać ujawnieniu informacji dotyczących stanu zdrowia pacjenta lub jego życia osobistego osobom postronnym. Obowiązek ten dotyczy także członków najbliższej rodziny, z wyjątkiem rodziców dzieci poniżej 16. roku życia, nad którymi sprawują opiekę rodzicielską. Pacjent może jednak wyrazić zgodę na udzielanie objętych tajemnicą informacji. W przypadku dzieci w wieku poniżej 16 roku życia mogą to zrobić ich rodzice. W wypadku osób powyżej 16. roku życia, które nie są w stanie samodzielnie

udzielić zgody, np. ze względu na stan utraty świadomości, zgoda na ujawnienie informacji objętych tajemnicą może zostać udzielona przez członków najbliższej rodziny pacjenta.

Personel medyczny może przekazywać informacje objęte tajemnicą lekarską innym członkom personelu medycznego, jeżeli jest to konieczne dla udzielenia pacjentowi pomocy medycznej.

Bez względu na tajemnicę służbową personel medyczny ma obowiązek powiadomić Urząd ochrony dzieci, jeżeli istnieją powody, aby sądzić, że dziecko jest maltretowane w domu lub zachodzi inna forma poważnych zaniedbań ze strony opiekunów. Personel medyczny ma również obowiązek powiadomić policję lub straż pożarną, jeżeli konieczne jest zapobieżenie poważnej szkodzi osoby lub mienia.

Jeżeli tajemnica służbowa została uchylona, to w większości przypadków pacjent ma prawo dowiedzieć się, komu i jakie informacje zostały udzielone.

Nieobecność chorobowa

Oświadczenie własne o niezdolności do pracy

Jako pracownik masz prawo do składania oświadczenia własnego w przypadku niezdolności do pracy z powodu choroby. Oznacza to, że nie musisz przedkładać pracodawcy zwolnienia lekarskiego, lecz sam możesz zgłosić niezdolność do pracy z powodu choroby.

Z reguły oświadczenie własne można stosować na okres do 3 dni kalendarzowych. Po upływie 3 dni musisz przedłożyć zwolnienie lekarskie. Oświadczenie własne można przedłożyć do czterech razy w ciągu 12 miesięcy.

Uprawnienia do przedłożenia oświadczenia własnego nabywasz po 2 miesiącach pracy u danego pracodawcy.

Przepisy dotyczące stosowania oświadczenia własnego mogą być różnicowane. Aby dowiedzieć się o tym, jak się je stosuje w Twoim miejscu pracy, skontaktuj się z pracodawcą.

Zwolnienie lekarskie

Jeżeli choroba przeciągnie się poza dni objęte oświadczeniem własnym, musisz skontaktować się z lekarzem w celu otrzymania zwolnienia lekarskiego. Lekarz wyda zwolnienie lekarskie na wymagany okres, o ile uważa to za konieczne.

Lekarz decyduje o tym, czy wydać zwolnienie całkowite (100%), czy też częściowe. Możesz np. otrzymać zwolnienie 50%, i pracować 50% normalnego czasu pracy. Pracodawca ma obowiązek odpowiednio dostosować pracę oraz sprawować nadzór w okresie zwolnienia.

Zasiłek chorobowy

Jeżeli w wyniku choroby utracisz wynagrodzenie, może Ci przysługiwać zasiłek chorobowy. Warunkiem otrzymania zasiłku jest przynajmniej 4 tygodniowy okres zatrudnienia poprzedzający zwolnienie z powodu niezdolności do pracy.

Zasiłek chorobowy może być przyznany na maksymalnie 52 tygodnie. Choroba musi być udokumentowana oświadczeniem własnym lub zwolnieniem lekarskim. Zasiłek chorobowy jest wypłacany od pierwszego dnia nieobecności w pracy z powodu choroby. Przez pierwsze 16 dni zasiłek chorobowy wypłaca Twój pracodawca, następnie wypłaty przejmuje norweski system ubezpieczeń społecznych NAV.

W celu uzyskania dalszych informacji wejdź na stronę www.nav.no, skontaktuj się z lokalnym urzędem NAV lub zadzwoń do centrum obsługi NAV tel. 55 55 33 33.

71

Organizacje pozarządowe

Organizacje i związki pozarządowe 74

- Praca społeczna..... 74

JAK ZOSTAĆ CZŁONKIEM ORGANIZACJI POZARZĄDOWEJ W TWOJEJ GMINIE? ..75

Lokalne oferty spędzania wolnego czasu..... 76

Lokalne oferty spędzania wolnego czasu 76

- Szkoty muzyczne i artystyczne.....76

- Lokalne kluby sportowe.....76

- Kultura 76

Biblioteka 77

Prawo do korzystania z natury

Prawo do korzystania z natury 77

Wędkarstwo

Wędkarstwo..... 78

- Opłata wędkarska 78

Pamiętaj, zanim wsiądziesz na łódkę 79

- Porady dla żeglarzy 79

Łowiectwo

Łowiectwo 80

- Egzamin łowiecki 80

Wskazówki dla turystów górskich .. 81

Czas wolny

W tym rozdziale znajdziesz informacje o sposobach spędzania wolnego czasu. Zapoznasz się z norweską ofertą kulturalną, rekreacją i wypoczynkiem, jak funkcjonują organizacje pozarządowe, z uregulowaniami związanymi z połowaniem oraz połowem ryb i korzystaniem z natury.

Organizacje pozarządowe

Organizacje i związki pozarządowe

W Norwegii istnieje ponad 115 tys. organizacji pozarządowych. Ponad 84% ludności należy do jednej lub wielu organizacji. Organizacje te są zróżnicowane w zależności od profilu działania, począwszy od wspólnot religijnych, poprzez harcerzy, zespoły muzyczne i drużyny sportowe, do organizacji humanitarnych.

Każdy może wstąpić do związku lub organizacji pozarządowej w Norwegii. Większość organizacji pobiera składkę członkowską.

Wolontariat Norweski (Frivillighet Norge) jest organizacją parasolową skupiającą około 200 organizacji pozarządowych.

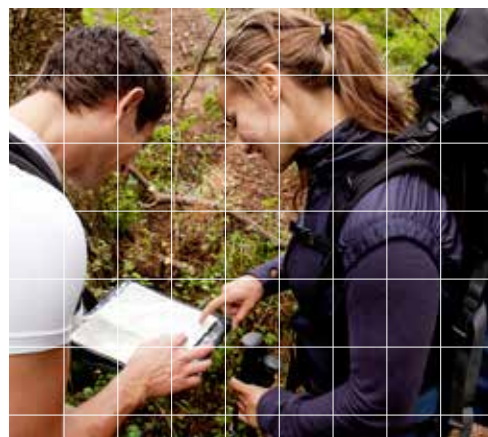
Więcej na jej temat dowiesz się na www.frivillighetnorge.no.

Możesz także skontaktować się z wydziałem kultury (kulturetaten) w urzędzie gminy w miejscu zamieszkania w celu uzyskania informacji lub jeśli chcesz wstąpić do związku lub organizacji pozarządowej w Twojej okolicy.

PRACA SPOŁECZNA

Większość organizacji w Norwegii opiera się na pracy społecznej. Niemal dwie trzecie wszystkich prac, wykonywanych przez organizacje pozarządowe, jest wykonywane bezpłatnie. Ponad połowa dorosłego społeczeństwa bierze corocznie udział w pracy społecznej. W porównaniu z innymi krajami jest to rekordowo wysoki odsetek.

Wiele organizacji finansuje część działalności poprzez sprzedaż losów lub sprzedaż jedzenia (kiełbasek, ciast) podczas imprez. Wszyscy, którzy należą do organizacji, powinni udzielać się podczas tego typu prac.

Jak zostać członkiem klubu/organizacji pozarządowej w Twojej gminie?

- 1 Skontaktuj się z wydziałem kultury w Twojej gminie, aby zorientować się, jakie organizacje działają na jej terenie.

- 2 Dowiedz się, jak możesz skontaktować się z organizacją, której Ty lub Twoje dziecko chce być członkiem.

- 3 Dowiedz się, gdzie i kiedy odbywają się spotkania/zajęcia.

- 4 Przyjdź/przyprowadź tam Twoje dziecko.

- 5 Porozmawiaj z prowadzącym/trenerem.

- 6 Zapłacić składkę członkowską (druk wpłaty otrzymasz pocztą).

Lokalne oferty spędzania wolnego czasu

Lokalne oferty spędzania wolnego czasu

Oferty spędzania wolnego czasu w gminach to zorganizowane, mniej lub bardziej profesjonalne zajęcia, imprezy rozrywkowe, możliwości treningu, kluby, kursy, restauracje i inne miejsca spotkań.

W wielu norweskich gminach zwraca się szczególną uwagę na oferty dla dzieci i młodzieży, tak, aby stworzyć dla nich dobre środowisko rozwoju. Gminy często wspierają takie przedsięwzięcia jak świetlica szkolna, kluby młodzieżowe, związki sportowe, szkoły artystyczne i kluby dla najmłodszych.

SZKOŁY MUZYCZNE I ARTYSTYCZNE

Szkoły artystyczne mają w swojej ofercie nauczanie tańca, muzyki, teatru i sztuki. Szkoły artystyczne są zazwyczaj gminne, ale zdarza się także współpraca między dwiema lub wieloma gminami.

Zazwyczaj gminy pokrywają większość kosztów związanych z zajęciami w szkole artystycznej, ale rodzice muszą zapłacić własny wkład (egenandel). Ceny zajęć różnią się w zależności od gminy. **Jeżeli chcesz dowiedzieć się więcej na ten**

temat, skontaktuj się z wydziałem kultury w urzędzie gminy w miejscu zamieszkania, lub odwiedź stronę internetową swojej gminy. Inna przydatna strona to www.kulturskolen.no. Znajdziesz tam pełen wykaz gminnych szkół muzycznych i artystycznych.

LOKALNE KLUBY SPORTOWE

Zorganizowana działalność sportowa ma długą tradycję w Norwegii. Wiele dzieci i młodzieży jest członkami klubów sportowych. Około 12 500 lokalnych klubów sportowych należy do parasolowej organizacji sportowej - Norweskiego Związku Sportowego (Norges Idrettsforbund) i komitetu Olimpijskiego i Paraolimpijskiego (Olympiske og paralympiske komité), związek ten jest największą organizacją zrzeszającą dzieci i młodzież. W Norwegii kluby sportowe są otwarte dla każdego. Zajęcia dostosowane są do zainteresowań dzieci a wszyscy uczestnicy są zintegrowani w środowisku sportowym niezależnie od ambicji i potrzeb dziecka. Dobre samopoczucie dzieci i ciekawe spędzanie czasu razem

z przyjaciółmi jest celem klubów. Aby dzieci mogły zostać członkami lokalnego klubu sportowego rodzice muszą wpłacić składkę członkowską (egenandel).

Jeżeli chcesz dowiedzieć się więcej na temat lokalnych klubów sportowych znajdujących się w Twojej gminie, skontaktuj się z wydziałem kultury urzędu gminy (kulturetaten).

KULTURA

Większość gmin posiada również zróżnicowane oferty kulturalne przeznaczone dla dorosłych. Przykładami takich ofert są przedstawienia teatralne, wykłady, debaty, kino itp. Oferty różnią się w zależności od gminy. Wiele gmin opracowuje „kalendarz kulturalny” na okres 3 lub 6 miesięcy.

Jeżeli chcesz dowiedzieć się więcej na temat oferty kulturalnej w Twojej gminie, skontaktuj się z wydziałem kultury urzędu gminy (kulturetaten).

Biblioteka

W każdej gminie znajduje się biblioteka publiczna. Każdy może korzystać z jej usług, niezależnie od wieku, języka czy stopnia niepełnosprawności. W bibliotece można wypożyczać m.in. książki, kasety wideo, płyty DVD i CD, czasopisma itp. Biblioteka oferuje także książki i literaturę obcojęzyczną. Tutaj możesz także skorzystać z komputera z dostępem do internetu. Korzystanie z usług biblioteki jest bezpłatne. Godziny otwarcia oraz oferta jest zróżnicowana w zależności od gminy.

Dla uzyskania dokładnych informacji skontaktuj się z wydziałem kultury w Twojej gminie.

Prawo do korzystania z natury

Prawo do korzystania z natury

Każdy może korzystać z uroków natury w lesie, w górach, nad morzem lub wzdłuż wybrzeża, może to robić niezależnie od tego, kto jest właścicielem gruntu. Prawo to nazywa się Allemannsretten i jest ono podstawą spędzania czasu wolnego na świeżym powietrzu w Norwegii. Rozróżnia się w związku z tym dwa terminy „teren zewnętrzny” i „teren wewnętrzny”. Teren zewnętrznego to np.: plaża, wydmy, zbiorniki wodne, mokradła, las i góry a teren wewnętrzny to grunt działkowy, parcela związana z domem mieszkalnym lub domem letniskowym, tereny uprawne, łąki, pastwiska i tym podobne obszary. Możesz bez ograniczeń przebywać na plaży, którą zaliczamy do terenu zewnętrznego, ale przebywanie na terenach wewnętrznych jest objęte szczególnymi regulacjami.

Allemannsretten daje Ci nie tylko możliwość przebywania na łonie natury, ale także prawo zbiorania np. jagód, grzybów, kwiatów na terenach zewnętrznych. Dozwolone jest także rozbicie namiotu na łonie natury. Odległość od obozowiska do najbliższego domu mieszkalnego lub letniskowego musi wtedy wynosić co najmniej 150 metrów. Jeżeli chcesz spać w tym samym miejscu dłużej niż dwie noce, musisz spytać o zgodę właściciela gruntu. W górach lub w miejscach odległych leżących na terenach zewnętrznych nie potrzebujesz zgody na biwakowanie. Ważne jest także, abyś nie zaśmiecać i nie niszczyć przyrody oraz nie naruszać prywatności osób znajdujących się w okolicy. Myślistwo i wędkarstwo nie jest objęte Allemannsretten, za wyjątkiem połowu ryb w wodach słonych i polowania na dozwolone gatunki morskie.

Wędkarstwo

Wędkarstwo

Wędkarstwo sportowe w wodzie słonej jest częścią allemannsretten (prawa do korzystania z natury) i jest nieodpłatne. Połów ryb w rzekach i zbiornikach słodkowodnych jest płatny.

Prawo do łowienia ryb w rzekach i w jeziorach przynależy właścicielowi gruntu i aby móc łowić tam ryby należy uzyskać na to jego zgodę, np. poprzez kupno karty wędkarskiej. Kartę wędkarską można kupić w okolicy terenów wędkarskich, u właściciela gruntu, w sklepach sportowych, biurach turystycznych, polach kempingowych itp. W okresie od 1 stycznia do 20 sierpnia dzieci poniżej 16 roku życia mogą łowić ryby w rzekach za darmo, ale aby łowić łososie, pstrągi morskie i palie morskie, muszą posiadać kartę wędkarską.

Karta wędkarska zawiera konieczne informacje o tym gdzie i w jakim okresie dozwolone jest łowienie ryb. Najczęściej oferowane typy kart rybackich to: jednodniowa, dwudniowa, tygodniowa lub sezonowa.

Od 1 stycznia 2010 wprowadzone zostały wymiary ochronne ryb przy połowach rekreacyjnych. Sprawdź jakie wymiary obowiązują w Twoim regionie. Aplikację z wymiarami ochronnymi możesz pobrać na stronie www.fiskeridir.no.

OPŁATA WĘDKARSKA

Wszystkie osoby, które ukończyły 16-ty rok życia i które zamierzają dokonywać połowu łososi, pstrągów morskich i palii morskich w zbiornikach słodkowodnych lub przy pomocy sprzętu do połowu masowego w morzu np. sieci, muszą oprócz karty wędkarskiej uiścić opłatę wędkarską.

Wpłaty możesz dokonać na stronie fiskeravgift.miljodirektoratet.no.

Pamiętaj, zanim wsiądziesz na łódkę:

-

1 POMYŚL O BEZPIECZEŃSTWIE: Wiedza i planowanie zmniejszają ryzyko i zwiększają zadowolenie.
-

2 WEŹ ZE SOBĄ NIEZBĘDNY SPRZĘT: Sprzęt należy utrzymywać w porządku i w łatwo dostępnym miejscu.
-

3 MIEJ RESPEKT DLA POGODY I ŻYWIŁU: Łodzi należy używać tylko podczas dogodnych warunków.
-

4 STOSUJ PRZEPISY ŻEGLUGOWE: Należy przestrzegać przepisów dotyczących pierwszeństwa przejazdu, prędkości oraz używania świateł.
-

5 UŻYWAJ KAMIZELKI RATUNKOWEJ LUB KOMBINEZONU RATUNKOWEGO: Używanie kamizelek ratunkowych lub kombinezonów ratunkowych przez wszystkie osoby przebywające na łodzi jest obowiązkowe.
-

6 BĄDŹ WYPOCZĘTY I TRZEŻWY: Dopuszczalna zawartość alkoholu we krwi podczas prowadzenia łodzi to 0,8 promila.
-

7 MIEJ WZGLĄD NA INNYCH: Bezpieczeństwo, środowisko oraz zadowolenie to wspólna odpowiedzialność.

* Zawsze bądź przygotowany na ewentualny wypadek. Zastanów się jak powinieneś się zachować - staraj się zachować spokój, pozostań w łodzi i wezwij pomoc.

Porady dla użytkowników łodzi

Pamiętaj:

Pamiętaj o kamizelce ratunkowej! Kierujący łodzią oraz osoby, które wypożyczają oraz wypożyczający są odpowiedzialni za stan łodzi oraz wyposażenie łodzi w kamizelki ratunkowe lub inne zatwierdzone środki ratunkowe dla wszystkich znajdujących się w łodzi. Za brak kamizelek kierujący łodzią może zostać ukarany mandatem 500 koron za każdą osobę, która nie ma kamizelki.

Jeśli urodziłeś się po 1 stycznia 1980 roku musisz posiadać uprawnienia do kierowania łodziami rekreacyjnymi o długości powyżej 8 metrów lub z motorem o mocy powyżej 25 KM. Kierujący łodzią rekreacyjną, która może płynąć z szybkością powyżej 10 węzłów lub posiada motor większy niż 10 KM musi mieć więcej niż 16 lat.

Urzymuj odległość od farm rybnych. Ruch łodzi nie powinien się odbywać w odległości bliższej niż 20 metrów a połów ryb zabroniony jest w odległości bliższej niż 100 metrów. Za nieprzestrzeganie grozi mandat.

Ograniczenie prędkości w basenie portowym wynosi 5 węzłów. Za jej przekroczenie grozi mandat w wysokości 1500 koron.

Łowiectwo

Łowiectwo

W Norwegii można polować tylko na kilka gatunków zwierzyny w wyznaczonych specjalnie okresach polowań. Okresy polowań na poszczególne gatunki znajdziesz na stronie internetowej www.miljodirektoratet.no. Jeżeli polowanie ma odbywać się na innym terenie niż fiord lub morze, musisz mieć na to zgodę właściciela gruntu.

Nie można polować w Norwegii bez zdanego egzaminu łowieckiego. Jeśli zdałeś egzamin łowiecki, musisz zarejestrować się w norweskim rejestrze myśliwych (Jegerregistret). Wyłącznie myśliwi, którzy widnieją w rejestrze oraz dokonali opłaty łowieckiej za dany rok mają prawo do polowania w danym roku.

EGZAMIN ŁOWIECKI

Myśliwi posiadający kurs i egzamin zagraniczny, odpowiadający norweskiemu egzaminowi łowieckiemu, mogą otrzymać na tej podstawie norweską kartę łowiecką i zostać zarejestrowani w norweskim Rejestrze Myśliwych (Jegerregisteret). Aby zostać zarejestrowanym, należy przesłać do rejestru zagraniczną kartę łowiecką lub inny tego typu zagraniczny dokument wraz z imieniem i nazwiskiem, datą urodzenia i adresem. Dokument musi być przetłumaczony na język norweski. Jeżeli spełniasz wszystkie warunki, będziesz mógł polować na zwierzynę w Norwegii tak samo jak w Twoim kraju rodzinnym, bez ponownego zadawania egzaminu strzeleckiego na grubą zwierzynę.

Wskazówki dla turystów górskich

Warunki pogodowe w górach szybko ulegają zmianom, dlatego trzeba być przygotowanym na niepogodę. Niezależnie od tego czy masz małe, czy duże doświadczenie w chodzeniu po górach, warto jest pamiętać o poniższych zasadach.

1 Nie planuj długiej wędrowki bez uprzedniego treningu.

2 Powiedz innym, gdzie idziesz.

3 Uważaj na zmieniające się warunki pogodowe.

4 Słuchaj doświadczonych turystów.

5 Bądź przygotowany na niepogodę oraz niską temperaturę nawet w czasie krótkich wędrowek.

6 Nigdy nie wybieraj się samotnie w góry.

7 Zawróć w porę. To żaden wstyd.

8 Oszczędzaj siły i wykop kryjówkę w śniegu, jeśli jest to konieczne.

Samochód

Używanie z zagranicznego prawa jazdy 84

Używanie pojazdu zarejestrowanego w innym kraju 84

Ubezpieczenie samochodu 85

Kredyt samochodowy 85

Rejestracja używanego pojazdu z zagranicznego 86

Przerejestrowanie w przypadku kupna samochodu używanego 89

Samochód

Roczna opłata drogowa..... 90

Okresowe badanie techniczne 90

- Badanie techniczne.....90
- Kto przeprowadza badanie 90

Daty ważne dla właściciela pojazdu 91

Przepisy ruchu drogowego..... 92

Parkowanie 93

Płatne drogi 93

- Jak dokonywać opłat?.....94

Łamanie zasad i przepisów ruchu drogowego..... 95

- Mandat.....95
- Mandat karny w trybie uproszczonym.....95
- Mandat karny.....95
- Kara więzienia/kara więzienia w zawieszeniu 95
- Konfiskata prawa jazdy.....95

W razie wypadku.... 95

Transport publiczny

Transport lokalny..... 96

Transport dalekobieżny 97

- Pociąg 97
- Autobusy dalekobieżne.....97
- Samolot.....97

Bank

Konto bankowe 98

Karta bankowa 98

Usługi płatnicze 99

JAK OTWORZYĆ KONTO BANKOWE?..... 100

Przelew zagraniczny..... 101

Kredyt bankowy ... 101

- Kredyt konsumpcyjny 101

Kredyt mieszkaniowy 101

Kredyt samochodowy 102

Zadłużenie 102

- Umowa o spłacie długu 102

Ubezpieczenie

Ubezpieczenie szkód materialnych..... 104

Ubezpieczenie samochodu 104

Ubezpieczenie mieszkania/domu 105

Ubezpieczenie osób prywatnych..... 105

Ubezpieczenie mienia..... 106

Ubezpieczenie turystyczne 106

Portal finansowy .. 106

Telekomunikacja

Zakup telefonu komórkowego 107

Umowa o abonament telefoniczny/ internetowy 107

Abonament telewizyjny 108

Poczta 108

Internetowe usługi publiczne 109

- Norge.no..... 109

Transport i usługi

W tym rozdziale znajdziesz informacje o przepisach i uregulowaniach związanych z używaniem zagranicznego prawa jazdy i pojazdów zarejestrowanych za granicą. Dowiesz się o przepisach związanych z użytkowaniem samochodu i przepisach drogowych oraz jak zorganizowany jest transport publiczny. Opisane tu zostały także usługi finansowo-komunikacyjne.

Samochód

Używanie zagranicznego prawa jazdy

Prawo jazdy (førekort) wydane w krajach EOG/UE uprawnia do prowadzenia pojazdów w Norwegii.

Jeżeli chcesz osiedlić się w Norwegii i pochodzisz z kraju spoza EOG/UE, to reguły dotyczące wymiany prawa jazdy na norweskie są różne i zależą od kraju, z którego pochodzisz.

Skontaktuj się z Urzędem Transportu Drogowego (Statens Vegvesen) w celu uzyskania bliższych informacji.

Używanie pojazdu zarejestrowanego w innym kraju

Podstawową regułą jest, że samochód, który będzie użytkowany na terenie Norwegii musi być zarejestrowany w Centralnym rejestrze pojazdów a należne opłaty celne uiszczone. Na podstawie określonych warunków dopuszcza się tymczasowego użytkowania pojazdów zarejestrowanych w innym państwie.

Ważne jest, abyś zapoznał/a się ze stosownymi przepisami zanim zaczniesz używać pojazdu zarejestrowanego w innym państwie na terenie Norwegii. W przypadku złamania przepisów nałożony zostanie obowiązek uiszczenia wszystkich należnych opłat celnych.

Ważne formularze

- 1. Pozwolenie na używanie pojazdu zarejestrowanego w innym kraju, (RD 0036).
- 2. Pozwolenie na używanie samochodu firmowego zarejestrowanego w innym kraju, (RD-0048).

Więcej informacji o przepisach związanych z użytkowaniem pojazdu zarejestrowanego w innym państwie znajdziesz na www.toll.no. Znajdziesz tu także odpowiednie formularze. Możesz też skontaktować się z Centrum Informacyjnym Służb Celnych pod numerem telefonu +47 030 12.

Ubezpieczenie samochodu

Ubezpieczenie samochodu (bilforsikring) może składać się z wielu pojedynczych ubezpieczeń.

UBEZPIECZENIE OD ODPOWIEDZIALNOŚCI CYWILNEJ (OC) jest ubezpieczeniem, które jest obowiązkowe dla wszystkich właścicieli samochodów. Ubezpieczenie pokrywa wszystkie szkody materialne i osobowe, jakie może spowodować pojazd.

KASKO CZĘŚCIOWE (DELKASKO) pokrywa szkody wynikłe na skutek pożaru, włamania oraz uszkodzenia szyb. Oprócz tego pokrywa to samo, co ubezpieczenie OC. Ten typ ubezpieczenia zalecany jest w przypadku, gdy samochód ma więcej niż 10 lat.

KASKO (KASKO) to ubezpieczenie, które oprócz kasko częściowego pokrywa szkody własnego samochodu powstałe w wyniku kolizji, zjechania z drogi itp. Zwróć uwagę na to, że ubezpieczenie może mieć pewne ograniczenia w przypadku uszkodzenia wyposażenia dodatkowego (np. bagażnika dachowego, drogiego sprzętu grającego itd.).

UBEZPIECZENIE OD KOSZTÓW POMOCY PRAWNEJ (RETTSHJELPFORSIKRING) jest elementem każdego ubezpieczenia samochodowego. Górna granica wydatków to około 80 tys. koron.

Więcej informacji na temat warunków ubezpieczenia oraz ceny polis ubezpieczeniowych znajdziesz na stronie www.finansportalen.no.

Uwaga!

Niektóre banki nie udzielają kredytów osobom, których okres pobytu w Norwegii jest krótszy niż 5 lat.

Kredyt samochodowy

Większość instytucji finansowych oferuje kredyt samochodowy (billån) z oprocentowaniem wyższym niż kredy mieszkaniowy, gdzie kupowany samochód jest zabezpieczeniem kredytu. Finansowanie własne przy kredycie samochodowym to najczęściej 35 %, wpłacane gotówką.

Potrzebujesz kredytu na zakup samochodu? Skontaktuj się z Twoim bankiem.

Samochód

Rejestracja używanego pojazdu zagranicznego

Poniżej znajdziesz opis postępowania przy pierwszorazowej rejestracji pojazdu (førstegangregistrering) w Norwegii. Nie dotyczy to przypadków, w których ma miejsce pobyt czasowy i można używać pojazdu bez konieczności uiszczania opłat.

REJESTRACJA KROK PO KROKU: Krok 1.: Przed przyjazdem do Norwegii

W jednym z urzędów transportu drogowego (Statens vegvesen) dowiedz się jakie wymagania techniczne stawiane są pojazdom, aby mogły zostać zarejestrowane w Norwegii.

W urzędach w kraju, z którego sprowadzasz samochód musisz dowiedzieć się o:

- ewentualnych restrykcjach eksportowych oraz oświadczeniu eksportowym
- ważności tablic rejestracyjnych oraz ubezpieczenia potrzebnego do przewiezienia pojazdu do Norwegii oraz poruszania się po terenie Norwegii.

Zwrot zagranicznego podatku VAT jest sprawą pomiędzy kupującym a sprzedającym i nie dotyczy urzędu transportu drogowego (Statens vegvesen) ani urzędu celnego (Tollvesenet).

Krok 2.: Przybycie na granicę

- korzystaj z przejścia granicznego z punktem kontroli urzędu celnego (Tollvesenet)
- zgłoś się w czerwonej strefie

Jeżeli służba celna w kraju, z którego sprowadzasz pojazd nie wystawiła dokumentu tranzytowego (dokument celny pozwalający dysponować pojazdem zagranicznym od granicy norweskiej do lokalnego urzędu celnego w podanym czasie), to zostanie on wystawiony przez urząd celny na granicy.

Urząd celny, w którym powinieneś odclić pojazd w Norwegii zostanie podany w dokumencie tranzytowym. Ważne zagraniczne tablice rejestracyjne mogą być używane do momentu dotarcia do podanego urzędu celnego, jeżeli pojazd jest ubezpieczony.

Jeżeli chcesz zapłacić VAT już na granicy, to musisz to ustalić bezpośrednio z urzędem celnym na danym przejściu granicznym.

Krok 3.: Kupno tymczasowych tablic rejestracyjnych w urzędzie transportu drogowego

Możesz używać pojazdu importowanego z zagranicy z zagranicznymi tablicami rejestracyjnymi do 30 dni od oclenia pojazdu. Pojazd musi posiadać ważne tablice rejestracyjne, dowód rejestracyjny oraz ubezpieczenie.

Jeżeli pojazd nie ma ważnych zagranicznych tablic rejestracyjnych, dowodu rejestracyjnego lub ubezpieczenia, to może być używany tylko jeżeli posiada ważne tymczasowe tablice rejestracyjne.

Krok 4.: Oclenie i opłacenie podatku VAT w urzędzie celnym.

W podanym terminie (zazwyczaj od 1 do 3 dni po przybyciu do Norwegii) musisz zgłosić się w urzędzie celnym, w którym masz dokonać oclenia pojazdu. Jeżeli termin nie zostanie dotrzymany, to urząd celny może nałożyć opłaty dodatkowe. Musisz także uiścić podatek VAT i ewentualną opłatę za emisję spalin. Nazywa się to ocleniem, pomimo że nie płacisz cła. Po ocleniu urząd celny wystawi kartę rejestracyjną (druk NA-0221).

Weź ze sobą następujące dokumenty:

- dokument tranzytowy
- fakturę i umowę kupna pokazującą faktyczną kwotę kupna wraz z ewentualną fakturą za transport i dokumentację ewentualnych innych wydatków poniesionych na pojazd przed przekroczeniem norweskiej granicy (np. ubezpieczenie).
- oryginalny zagraniczny dowód rejestracyjny, ewentualny certyfikat zgodności (COC). Przy imporcie nowych samochodów, jeżeli przedłożony został certyfikat zgodności, w większości przypadków będziesz mógł zapłacić opłatę jednorazową razem z podatkiem VAT.

Jeżeli spełnisz warunki dla prowadzenia samochodu z zagranicznymi tablicami rejestracyjnymi po ocleniu, to musisz posiadać kartę rejestracyjną (druk NA-0221) w samochodzie do momentu rejestracji.

Krok 5.: Zatwierdzenie pojazdu

Po ocleniu pojazdu i opłaceniu podatku VAT urząd transportu drogowego (Statens vegvesen) muszą zatwierdzić sprowadzony do kraju pojazd. Pojazd musi zostać zatwierdzony zanim opłata jednorazowa i kaucja za złomowanie będzie mogła zostać obliczona przez Tollvesen.

Wszystkie importowane pojazdy muszą najpierw zostać zatwierdzone przez urząd transportu drogowego (Statens vegvesen), a później zarejestrowane.

Krok 6.: Uiszczenie opłaty jednorazowej

Po zatwierdzeniu pojazdu w urzędzie transport drogowego musisz zwrócić się do lokalnego urzędu celnego, aby obliczone zostały następujące opłaty:

- opłata jednorazowa
- kaucja za złomowanie

Opłaty muszą zostać zapłacone zanim urząd transportu drogowego (Statens vegvesen) będzie mogło zarejestrować pojazd. Niektóre grupy pojazdów są zwolnione z opłat. Dla firm posiadających kredyt w urzędzie celnym obowiązują oddzielne zasady.

Gdy urząd celny zarejestruje wpłatę, dokona zatwierdzenia karty rejestracyjnej (druk NA-0221). Jeżeli dokonasz opłaty na miejscu, zatwierdzenie może zostać udzielone od razu. Kartę rejestracyjną musisz mieć ze sobą w trakcie rejestracji pojazdu w urzędzie transportu drogowego.

Krok 7.: Rejestracja pojazdu

Pojazd musi zostać zarejestrowany w jednym z urzędów transportu drogowego (Statens vegvesen) lub u dealera mającego dostęp do systemu Autoreg. Także przyczepy, z nielicznymi wyjątkami, podlegają obowiązkowi rejestracji.

W większości urzędów transport drogowego można umówić się na konkretny termin w celu uproszczonej rejestracji, ale nie rejestracji zwykłej. Skontaktuj się z urzędem transportu drogowego pod numerem tel. 06650.

Samochód

Przy rejestracji należy przedstawić następujące dokumenty:
Zagraniczny dowód rejestracyjny

- Jeżeli zagraniczny dowód rejestracyjny składa się z 2 części (model UE), to należy dostarczyć obie części.
- Obowiązek dostarczenia zagranicznego dowodu rejestracyjnego jest niezależny od kraju, z którego samochód został importowany.
- Przy imporcie z kraju spoza UE/EOG należy oficjalnym dokumentem udokumentować stosunek własności.

Karta rejestracyjna (druk NA-0221)

- Karta rejestracyjna musi zostać opieczątowana przez urząd celny lub autoryzowanego spedytora
- Musi zostać podpisana przez właściciela lub osobę z ważnym upoważnieniem

Dokument tożsamości

- wymagany jest dowód osobisty właściciela i współwłaścicieli
- akceptowane jest również prawo jazdy, paszport oraz inny dowód tożsamości wystawiony przez władze, który zawiera imię i nazwisko, numer personalny oraz zdjęcie. Akceptowana jest również karta bankowa zawierająca numer personalny i zdjęcie. W wypadku firm i przedsiębiorstw akceptowany jest również wydruk z Rejestru podmiotów gospodarczych (Enhetsregisteret) zawierający numer w ewidencji podmiotów gospodarczych.

Dodatkowo musisz także posiadać ubezpieczenie od odpowiedzialności cywilnej. Oświadczenie ubezpieczeniowe jest przesyłane elektronicznie do urzędu transportu drogowego przez towarzystwo ubezpieczeniowe. Nie dotyczy to przyczep, które nie są objęte obowiązkiem ubezpieczeniowym.

Dla niektórych pojazdów takich jak karetki czy pojazdy wymagające licencji na przewóz osób/towarów itp. należy przedstawić inne dokumenty (np. licencja, atest).

Gdy Statens vegvesen zarejestruje pojazd, otrzymasz tymczasowy dowód rejestracyjny. Oryginalny dowód rejestracyjny (2 części) prześlemy pocztą. Z tymczasowym dowodem rejestracyjnym nie możesz wyjechać za granicę.

Po 1. sierpnia 2012 norweskie tablice rejestracyjne będą wystawiane tylko, gdy dostarczone zostaną tablice zagraniczne.

Importowane pojazdy używane nie będą wzywane na okresową kontrolę (kontrola UE) przez pierwszych 12 miesięcy po rejestracji, pomimo że osiągnęły wiek, w którym kontrola jest obowiązkowa.

Krok 8.: Uiszczenie opłaty rocznej
Po dokonaniu rejestracji otrzymasz z urzędu celnego wezwanie do uiszczenia opłaty rocznej.

Przerejestrowanie w przypadku kupna samochodu używanego

Gdy pojazd zmienia właściciela, należy tę zmianę zgłosić do urzędu transportu drogowego (Statens vegvesen). Można to zrobić w ośrodku ruchu drogowego lub przesyłając dokumenty listownie. Tylko osoby posiadające norweski numer personalny, D-numer lub norweski numer w ewidencji podmiotów gospodarczych mogą przerejestrować pojazd w Norwegii.

Po przesłaniu i zarejestrowaniu zawiadomienia o sprzedaży, opłata roczna, opłaty za wjazd do miasta oraz ewentualne mandaty będą przesyłane nowemu właścicielowi. Jeżeli urząd transportu drogowego nie otrzyma prawidłowo wypełnionego dokumentu sprzedaży, poprzedni właściciel nadal będzie otrzymywał wyżej wymienione żądania, pomimo że nie będzie już właścicielem samochodu. Ważne jest także prawidłowe wypełnienie danych z dokumentów tożsamości zarówno poprzedniego, jak i obecnego właściciela. Błędy w rejestracji spowodują, że zmiana właściciela nie zostanie zarejestrowana.

Odpowiedzialność sprzedającego

- Razem z nowym właścicielem wypełnij zawiadomienie o sprzedaży i prześlij je lub dostarcz do urzędu transportu drogowego.
- Prześlij 2. część dowodu rejestracyjnego, aby pojazd mógł zostać przerejestrowany
- Zapłać ewentualną zaległą opłatę roczną
- Jeżeli masz w aucie urządzenie AutoPASS, musisz je przełożyć do nowego pojazdu. Musisz również zawiadomić przedsiębiorstwo pobierające opłaty za wjazd do miasta o zmianie pojazdu.

Jeżeli zgubiłeś część 2. dowodu rejestracyjnego, pobierz z internetu zawiadomienie o utracie dowodu rejestracyjnego i wyślij je do urzędu transportu drogowego.

- Przy przerejestrowaniu pojazdu pamiętaj o:
1. Zgłoszeniu o zmianie właściciela
  2. Karcie pojazdu
  3. Ubezpieczeniu
  4. Opłatach
  5. Dowodzie tożsamości
  6. Badaniu technicznym

Odpowiedzialność kupującego

- Razem z poprzednim właścicielem wypełnij zawiadomienie o sprzedaży
- Pamiętaj, że dowód tożsamości zawierający numer personalny (11 cyfr) lub numer w ewidencji podmiotów gospodarczych musi zostać okazany przy rejestracji
- Zamów nowe ubezpieczenie. Zapłać opłatę za przerejestrowanie na blankiecie, który zostanie przesłany po otrzymaniu zawiadomienia o sprzedaży.

Jeżeli upłynął termin kontroli UE (okresowa kontrola pojazdu), to kontrola musi zostać przeprowadzona przed przerejestrowaniem pojazdu.

Więcej informacji o przerejestrowaniu pojazdu znajdziesz na www.vegvesen.no.

Samochód

Roczna opłata drogowa

W Norwegii musisz co roku zapłacić pewną kwotę - opłatę roczną (årsavgift), aby posiadać pojazd z ważnymi tablicami rejestracyjnymi. Opłata ta obowiązuje od 1 stycznia do końca roku. Musisz także uiścić roczną opłatę drogową za pojazd ze zdjętymi tablicami rejestracyjnymi, jeśli nie zostanie on oddany do kasacji przed 20 dniem marca. W przypadku, gdy oddasz pojazd do kasacji do dnia 20 marca, będziesz zwolniony z opłaty.

Osoba, która jest zarejestrowana jako właściciel samochodu na dzień 1 stycznia, jest odpowiedzialna za uiszczenie tej opłaty w urzędzie celnym (Tollvesenet). Jeśli ciągu roku kupisz pojazd, to musisz zadbać o to, aby roczna opłata drogowa została zapłacona. Zarówno poprzedni, jak i nowy właściciel pojazdu są odpowiedzialni za to, aby opłata ta została uiszczona.

Jeśli nie zapłacisz rocznej opłaty drogowej, będzie ona ściągnięta przez urząd windykacyjny. Najczęściej zostaje ona ściągnięta z Twojego wynagrodzenia.

Okresowe badanie techniczne

Norwegia nie jest zobowiązana do przeprowadzania badań technicznych (EU-kontroll) pojazdów zagranicznych, które nie są zarejestrowane w Norwegii. To kraj, w którym pojazd jest zarejestrowany, jest odpowiedzialny za przestrzeganie obowiązku przeprowadzenia badania.

DLA POJAZDÓW ZAREJESTROWANYCH W NORWEGII OBOWIĄZUJĄ NASTĘPUJĄCE ZASADY:

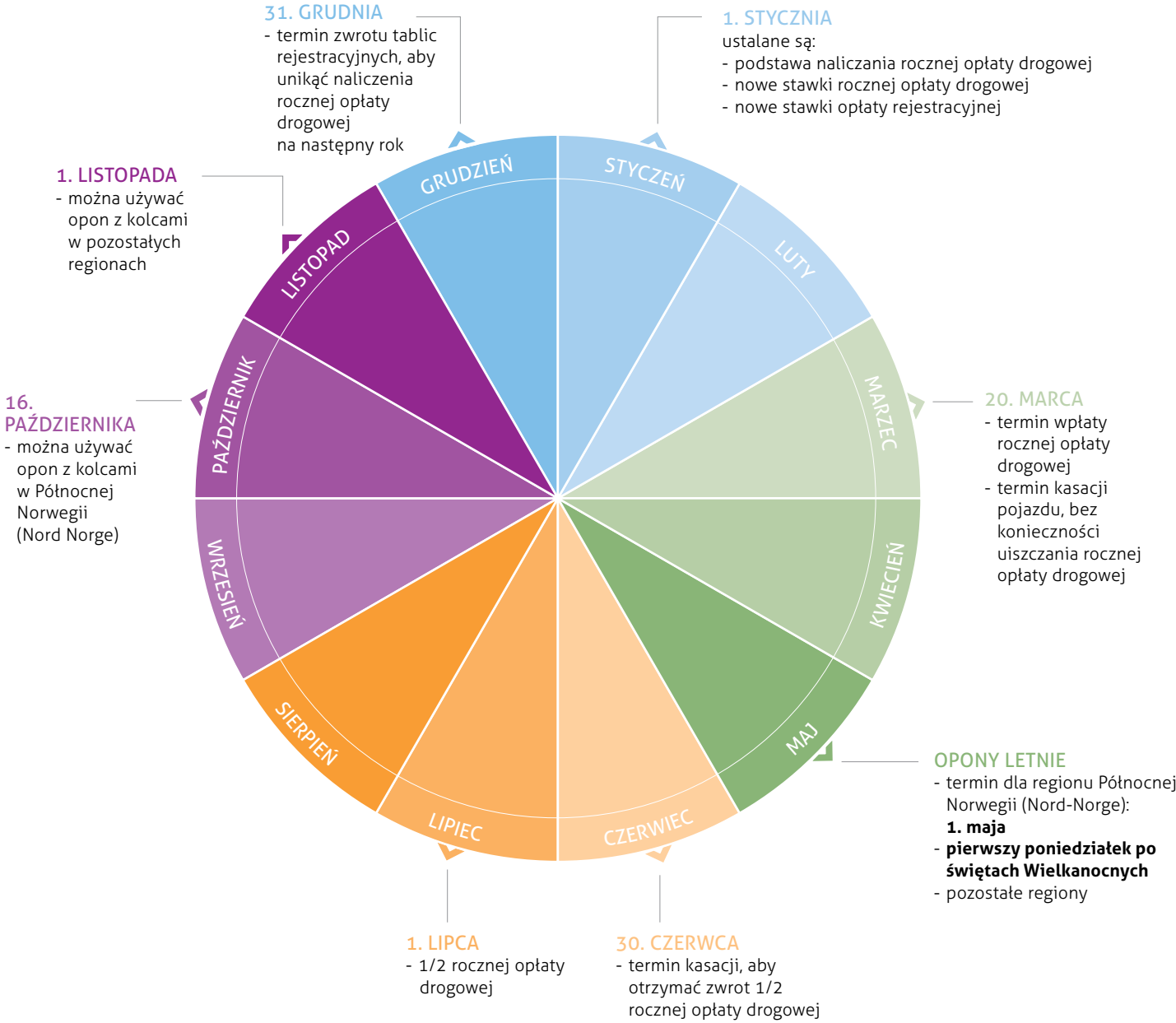
Badanie techniczne
Samochody o dopuszczalnej masie całkowitej do 3500 kg muszą przejść pierwsze badanie techniczne w czwartym roku po pierwszej rejestracji. Następne badania muszą być przeprowadzane co dwa lata. Samochody i przyczepy o dopuszczalnej masie całkowitej powyżej 3500 kg, samochody zarejestrowane na 10 lub więcej osób oraz taksówki i karetki pogotowia muszą przejść pierwsze badanie techniczne w drugim roku po pierwszej rejestracji. Następne badania muszą być przeprowadzane co roku.

Kto przeprowadza badanie

Badanie można przeprowadzić w autoryzowanych punktach kontroli. Przykładem autoryzowanych punktów kontroli są warsztaty samochodowe oraz punkty testowe NAF. Musisz sam ustalić termin badania technicznego. Sprawdź, kiedy musisz przeprowadzić badanie samochodu na stronach Urzędu Transportu Drogowego. Możesz tam też sprawdzić datę ostatniego badania technicznego samochodu, co przydatne jest przy kupnie samochodu używanego. Informacje o pojeździe uzyskasz także wysyłając SMS z REGNR numer rejestracyjny pojazdu na numer 2282 (cena za sms 3 kr) lub poprzez aplikację Statens vegvesen na telefon komórkowy **BIL OG HENGER**.

Dobrze jest umówić się na badanie techniczne z wyprzedzeniem, tak, aby zostało ono przeprowadzone przed upływem terminu.

Daty ważne dla właściciela pojazdu

Samochód

Przepisy ruchu drogowego

Podczas jazdy kierowca powinien mieć ze sobą: prawo jazdy, dowód rejestracyjny, trójkąt ostrzegawczy oraz kamizelkę odblaskową.

Istnieje obowiązek zapinania pasów bezpieczeństwa, także na tylnym siedzeniu. Dzieci należy przewozić w foteliku samochodowym lub specjalnym siedzisku odpowiednim dla wieku i ciężaru dziecka.

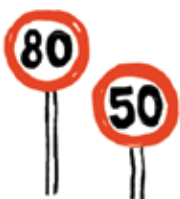
Korzystanie z trzymanego w ręku telefonu komórkowego podczas jazdy jest zabronione.

Nakaz używania świateł obowiązuje przez całą dobę.

Opony muszą mieć odpowiednią głębokość bieżnika: dla opon letnich wynosi ona minimum 1,6 mm a dla opon zimowych minimum 3 mm. Opon z kolcami można używać w okresie od 1 listopada do pierwszego poniedziałku po świętach wielkanocnych włącznie. W województwach Nordland, Troms i Finnmark można używać opon z kolcami od 15 października do 1 maja. Można ich także używać poza wymienionymi okresami, jeśli wymagają tego warunki pogodowe. Niektóre większe miasta wprowadziły opłatę za używanie opon z kolcami.

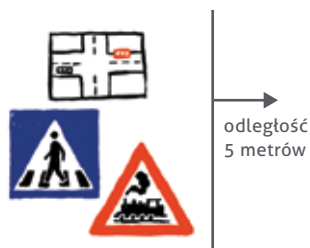

Ograniczenia prędkości: Jeśli na drodze nie ma innych znaków ograniczenia prędkości, to górna granica prędkości wynosi 80 km/h poza obszarem zabudowanym i 50 km/h w obszarze zabudowanym.

W Norwegii dopuszczalna ilość alkoholu we krwi kierowcy wynosi 0,2 promila. Nie prowadź pojazdu po spożyciu alkoholu.

Parkowanie

Parkowanie w odległości poniżej 5 metrów od skrzyżowania, przejścia dla pieszych i przejazdu kolejowego jest niedozwolone.

Parkowanie na postojach taksówek, przystankach autobusowych oraz w odległości 20 metrów od nich w obu kierunkach jest niedozwolone.

Parkowanie na drogach oznaczonych jako drogi szybkiego ruchu lub na drogach z pierwszeństwem przejazdu z ograniczeniem prędkości powyżej 50km/h jest niedozwolone.

Poza tym obowiązują lokalne przepisy i znaki drogowe regulujące zasady parkowania.

Płatne drogi

Droga płatna/ pobór opłat w oznaczonych miejscach

Zwróć uwagę na ten znak, jeśli chcesz zapłacić za pojedynczy przejazd.

Oznakowanie stacji poboru opłat z pasem AutoPASS.

W pełni zautomatyzowana stacja poboru opłat, nie zatrzymuj się.
Pobór opłat z kostką elektroniczną

Posiadając umowę AutoPASS i kostkę AutoPASS w pojeździe możesz w prosty sposób dokonać opłaty za przejazd.

Manualny pobór opłat

Automat do opłat na monety

Bez kostki AutoPASS możesz dokonać zapłaty gotówką na stacji poboru opłat.

Samochód

Płatne drogi

Część dróg w Norwegii finansowana jest poprzez pobór opłat. Oznacza to, iż musisz zapłacić określoną kwotę (bompenger) za przejazd pewnymi odcinkami dróg, przez tunel czy most. Stawki i rabaty są różne dla poszczególnych projektów.

JAK DOKONYWAĆ OPŁAT?

Dokonywanie opłaty za przejazd posiadając umowę o AutoPASS oraz kostkę AutoPASS w pojeździe jest bardzo proste. Kostkę AutoPASS otrzymasz po podpisaniu umowy z firmą obsługującą pobieranie opłat. Dodatkowo otrzymasz rabat na opłaty na stacjach opłat, które są administrowane przez tę firmę. Posiadając umowę AutoPASS wpłacasz określoną kwotę, z której każdorazowo potrąca się opłatę za przejazd. Kostka AutoPASS działa na wszystkich stacjach poboru opłat z AutoPASS i wtedy możesz przejeżdżać przez bramki bez potrzeby zatrzymywania się.

Bez kostki AutoPASS możesz dokonać opłaty w sposób uzależniony od rodzaju stacji poboru opłat:

Automatyczne stacje poboru opłat

Większość stacji poboru opłat to stacje automatyczne. Nie należy się na nich zatrzymywać. Zostanie zrobione zdjęcie tablic rejestracyjnych a właściciel samochodu otrzyma fakturę pocztą bez naliczania dodatkowych opłat manipulacyjnych. Dotyczy to także samochodów zagraniczną rejestracją.

Jeśli nie chcesz otrzymać faktury, możesz zapłacić za przejazd na niektórych stacjach benzynowych w ciągu 3 dni od daty przejazdu. Szukaj stacji ze znakiem KR-service. Opłaty możesz także dokonać przez internet.

Pozostałe stacje poboru opłat

Pozostałe stacje poboru opłat mają zarówno pas AutoPASS, jaki i pas do manualnego poboru opłat lub automat na monety. Nie przejeżdżaj pasem AutoPASS, jeśli nie masz umowy AutoPASS. Będziesz za to obciążony dodatkową opłatą.

Jeśli otrzymałeś błędną fakturę, powinieneś ją najpierw zareklamować w firmie pobierającej opłaty. Zaleca się, aby to zrobić na piśmie. Jeśli to nie pomoże, należy zwrócić się do Urzędu Transportu Drogowego (Statens Vegvesen). Pamiętaj, że w międzyczasie musisz zapłacić kwotę widniejącą na fakturze, ale otrzymasz zwrot pieniędzy, jeśli Twoja reklamacja zostanie uznana.

Łamanie zasad i przepisów ruchu drogowego

Przepisy ruchu drogowego w Norwegii są bardzo surowe. Kontrole przeprowadzane są bardzo często, zarówno przez policję, jak i automatyczną kontrolę prędkości. Szczególny nacisk kładziony jest na kontrole prędkości, badanie spożycia alkoholu lub innych środków odurzających, zachowanie w ruchu drogowym i stosowanie wyposażenia ochronnego, jak pasy bezpieczeństwa, fotelik samochodowy itp. Naruszenie przepisów ruchu drogowego, np. jazda z niedozwoloną prędkością lub po spożyciu alkoholu może prowadzić do surowych kar, takich jak wysokie grzywny, utrata prawa jazdy, a w przypadku ciężkich przewinień kara pozbawienia wolności.

Błędy i wykroczenia w ruchu drogowym podlegają różnym karom:

MANDAT

Np. niezapięcie pasów bezpieczeństwa, rozmowa przez telefon komórkowy, parkowanie w miejscu niedozwolonym itd. Mandat do zapłaty w terminie 3 tygodni.

MANDAT KARNY W TRYBIE UPROSZCZONYM

W przypadku, gdy kierowca przyznaje się do popełnienia błędu lub wykroczenia. Kierowca nie zostaje zgłoszony na policję. Dotyczy np. nieznacznego przekroczenia prędkości, jazdy pod prąd itd. Mandat do zapłaty w terminie 3 tygodni.

MANDAT KARNY

W przypadku cięższych wykroczeń kierowca dostaje mandat oraz zostaje zgłoszony na policję. Dotyczy np. przekroczenia prędkości, jazdy na czerwonym świetle, wyprzedzania w niedozwolony sposób, prowadzenia pojazdu stanowiącego zagrożenie bezpieczeństwa ruchu drogowego itd. W przypadku zapadnięcia wyroku kierowca otrzymuje decyzję drogą pocztową oraz grzywnę do zapłaty.

KARA WIĘZIENIA/KARA WIĘZIENIA W ZAWIESZENIU

Dotyczy szczególnie poważnych wykroczeń, np. prowadzenia pojazdu po spożyciu alkoholu, uszkodzenia osób na skutek przekroczenia prędkości itd. Wyrok sądowy i kara grzywny.

KONFISKATA PRAWA JAZDY

Policja może skonfiskować prawo jazdy w przypadku nieodpowiedzialnej jazdy samochodem albo poważnych wykroczeń, np. prowadzenia pojazdu po spożyciu alkoholu, przekroczenia prędkości, potrącenia, wypadku drogowego.

Jeśli nie zapłacisz mandatu w terminie, urząd windykacyjny ściągnie należną kwotę wraz z odsetkami z Twojej pensji.

W razie wypadku

- Zatrzymaj się, udziel pomocy poszkodowanym i zabezpiecz miejsce wypadku.
- W przypadku wypadku śmiertelnego lub gdy osoba jest ciężko ranna, wezwij policję (numer alarmowy 112). Nie przemieszczaj pojazdów uczestniczących w wypadku bez pozwolenia policji.
- Uczestnicy wypadku mają obowiązek podać swoje nazwisko, adres zamieszkania i numer rejestracyjny pojazdu.

Transport publiczny

Transport lokalny

Norwegia posiada dobrze rozbudowaną komunikację publiczną i rozległą sieć połączeń autobusowych, promowych, kolejowych oraz lotniczych. Usługi komunikacyjne świadczone są przez szereg różnych przedsiębiorstw transportowych, z których część specjalizuje się w transporcie lokalnym, a część w dalekobieżnym.

Na krótkich dystansach w granicach województwa możesz podróżować pociągiem, autobusem, metrem, tramwajem lub promem, zależnie od oferty w Twojej okolicy. www.177.no jest portalem internetowym zawierającym informacje o połączeniach transportowych na terenie całej Norwegii. Znajdziesz tam między innymi godziny odjazdów autobusów, promów i innych środków lokomocji. Możesz również uzyskać informacje dzwoniąc pod numer telefonu: 177.

Na stronie internetowej www.ruter.no znajdziesz informacje dotyczące pociągu/metra/autobusu/tramwaju na terenie województw Akershus, Buskerud, Hedmark, Oppland, Oslo, Vestfold, Telemark i Østfold. Usługa ta dostępna jest w języku norweskim, angielskim i niemieckim.

W Oslo istnieje dobrze rozbudowana sieć autobusowa, tramwajowa i metra obsługiwana przez przedsiębiorstwo o nazwie Ruter.

Kup bilet, zanim wsiądziesz do pociągu, tramwaju, autobusu czy też metra. Cena biletu zakupionego w środku lokomocji jest o wiele wyższa. Bilety na metro, pociąg, statek i autobus na obszarze Stor-Oslo możesz kupić w kioskach takich jak Narvesen, MIX i Deli de Luca. Zakupu możesz dokonać również w automatach biletowych i/lub obsługiwanych okienkach na stacji. Istnieje kilka typów biletów: bilet jednorazowy, bilet całonocny, bilet 7-dniowy, bilet wielokrotnego użytku, bilet miesięczny. Więcej informacji na temat

systemu biletowego i cen znajdziesz na stronie internetowej www.ruter.no.

Informacje dotyczące systemu biletowego i cen w transporcie publicznym poza Oslo, znajdziesz na stronie internetowej www.177.no.

Uwaga! To Ty ponosisz odpowiedzialność za posiadanie ważnego i skasowanego biletu w trakcie całej podróży środkami komunikacji publicznej w Norwegii. Jeżeli nie posiadasz ważnego biletu w trakcie kontroli w pociągu, metrze czy autobusie, możesz zostać obciążony opłatą karną w wysokości 750 koron. Opłata ustalona jest przez norweskie Ministerstwo Infrastruktury. Próba sfalszowania biletów jest karalna, opłata za sfalszowanie biletu wynosi 1 500 koron. Nieważne bilety są odbierane.

Transport dalekobieżny

Jeżeli zamierzasz podróżować na długich dystansach pomiędzy granicami województw, dobrą alternatywą podróży może być pociąg, autobus lub samolot.

POCIĄG

W celu uzyskania informacji dotyczących rozkładu jazdy, kupna biletu czy informacji odnośnie ruchu lub zmian w rozkładzie jazdy pociągu, wejdź na stronę internetową www.nsb.no. Informacje dostępne są w języku norweskim i angielskim.

AUTOBUSY DALEKOBIEŻNE

W Norwegii istnieją dwa duże przedsiębiorstwa autobusowe zajmujące się tego typu transportem, jest to Norway bussekspress i Timeekspresen. Na stronie internetowej www.nor-way.no i www.timekspresen.no, znajdziesz więcej informacji o cenach i biletach.

www.rutebok.no zawiera także szereg cennych informacji na temat ofert komunikacji publicznej w języku norweskim, niemieckim i angielskim.

SAMOŁOT

Informacje o odlotach i przylotach samolotów, cenach biletów i zamówienia biletów, znajdziesz na stronach:

www.norwegian.no
www.wideroe.no
www.sas.no

Bank

Konto bankowe

Otwierając bieżące konto bankowe (bankkonto) należy podpisać umowę o prowadzeniu konta oraz okazać ważny dowód tożsamości (paszport). Istnieją także inne typy kont bankowych, np. konta oszczędnościowe lub kapitałowe o różnym oprocentowaniu w zależności od wysokości kwoty znajdującej się na koncie.

W Norwegii wszyscy mają prawo do otwarcia bieżącego konta bankowego i korzystania z bankowego systemu płatności. Pracownicy muszą zazwyczaj posiadać konto bieżące, na które wpływa wynagrodzenie.

Karta bankowa

Zwykła karta płatnicza (debetowa) wydawana jest przy otwarciu konta bieżącego. Suma płatności kartą nie może przekroczyć kwoty znajdującej się na koncie. Można też zawrzeć z bankiem umowę o debet na koncie bieżącym. Klientom posiadającym wiarygodność kredytową, tzn. stały dochód lub majątek, który można zastawić, może zostać także zaoferowana karta kredytowa (kreditkort) czyli karta płatnicza niezwiązana z kontem bieżącym. Klient otrzymuje wtedy limit kredytowy, a karta obciążana jest w miarę jej użytkowania. Jest to jak

kredyt bankowy. Większość banków oferuje około 45 dni na spłatę kredytu. Jeśli w tym czasie spłacisz wykorzystaną kwotę kredytu, to nie musisz płacić odsetek. Jeśli tego nie zrobisz, to od zaległej kwoty zostaną naliczone odsetki. Oprocentowanie kart kredytowych jest wysokie i jest to jedna z droższych form pożyczek. Zapoznaj się z warunkami obowiązującymi dla Twojej karty kredytowej, zanim zaczniesz jej używać.

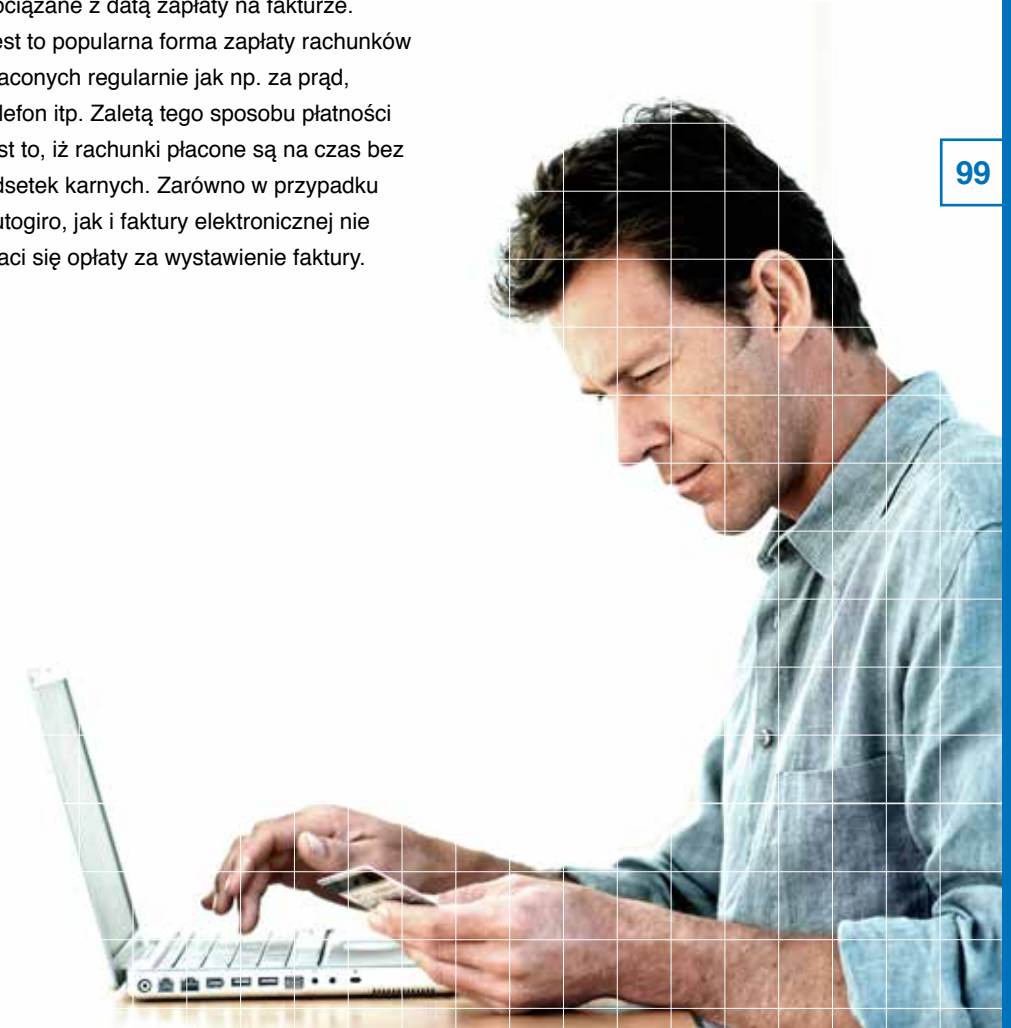
Usługi płatnicze

Banki oferują swoim klientom korzystanie z banku internetowego (nettbank) przy płaceniu rachunków i przelewach na inne konta.

Inną opcją jest podpisanie umowy o płatnościach, wtedy można listownie lub telefonicznie składać polecenia przelewu (brevgiro, telegiro). Rachunki można także płacić gotówką lub przez telefon komórkowy. Zaletą przelewów przez bank internetowy i telefon komórkowy jest to, iż usługi te dostępne są przez całą dobę.

Praktyczne jest zawarcie umowy o stosowanie faktur elektronicznych (e-faktura), tzn. że rachunki są wysyłane do banku internetowego i tam archiwizowane elektronicznie. Faktura elektroniczna zawiera wypełniony numer KID, numer konta oraz kwotę, co znacznie ułatwia zapłatę. Klient może wprowadzać korekty zanim faktura zostanie zapłacona i aby sfinalizować zapłatę należy fakturę zatwierdzić.

Można też zawrzeć umowę z kredytodawcami i bankiem o zapłacie rachunków poprzez autogiro, tzn. że konto jest obciążane z datą zapłaty na fakturze. Jest to popularna forma zapłaty rachunków płaconych regularnie jak np. za prąd, telefon itp. Zaletą tego sposobu płatności jest to, iż rachunki płacone są na czas bez odsetek karnych. Zarówno w przypadku autogiro, jak i faktury elektronicznej nie płaci się opłaty za wystawienie faktury.

Bank

100

Jak otworzyć konto bankowe?

Jeśli chcesz otworzyć konto w banku, weź ze sobą paszport, zdjęcie paszportowe oraz dokument potwierdzający posiadanie prowizorycznego numeru personalnego lub norweskiego numeru personalnego

W banku musisz podpisać umowę o prowadzeniu konta.

Po wizycie w banku otrzymasz pocztą kartę bankową oraz kod PIN. Zostaną one wysłane w dwóch oddzielnych przesyłkach.

Przelew zagraniczny

Przelewu pieniędzy za granicę można dokonać za pośrednictwem banku (np. banku internetowego), instytucji finansowych, podmiotów działających w internecie albo np. za pośrednictwem poczty. Różne banki i przedsiębiorstwa oferują przelewy zagraniczne, a cena i efektywność oferowanych usług jest zróżnicowana. Najtańszym sposobem przesyłania pieniędzy za granicę jest najczęściej bank internetowy.

Sprawdź, które banki/instytucje oferują najtańsze przelewy zagraniczne na www.finansportalen.no. Użyj zakładki “sende penger hjem/sending money home”.

Kredyt bankowy

Przy wszystkich formach kredytu bank wymaga zabezpieczenia lub wiarygodności kredytowej klienta, np. zaświadczenia o wysokości dochodu. Większość kredytów to kredyty o zmiennym oprocentowaniu, tzn. takim, które uzależnione jest od sytuacji na rynku. Aby zapewnić klientom przewidywalność finansową, można też ustalić stałe oprocentowanie. W ostatecznym rozrachunku stałe oprocentowanie jest najczęściej droższe niż zmienne i zalecane jest głównie w przypadkach, gdy kredytobiorca nie mógłby sobie pozwolić na wzrost oprocentowania. Przy udzielaniu kredytu zawsze sprawdzana jest zdolność kredytowa.

KREDYT KONSUMPCYJNY

Wiele instytucji finansowych udziela kredytów konsumpcyjnych (forbrukslån) przy zakupie towarów i usług. Takie kredyty są na ogół krótkoterminowe i mają wysokie oprocentowanie. Kredyt konsumpcyjny jest zazwyczaj kosztowny.

Kredyt mieszkaniowy

Większość banków udziela kredytów mieszkaniowych na zakup domu lub mieszkania. Kredyt mieszkaniowy to kredyt długoterminowy z okresem spłaty między 20 a 30 lat. Osoby nieposiadające mieszkania w Norwegii mogą ubiegać się o tzw. Forstehjemslån, którego oprocentowanie jest stałe a poziom finansowania wynosi nawet do 100 % wartości zakupu. Skontaktuj się z bankiem, aby dowiedzieć się o wysokość kredytu i oprocentowania, jakie mogą zostać Ci udzielone. Aby udokumentować dochody, weź ze sobą zeznanie podatkowe oraz odcinek wypłaty.

101

Bank

102

Kredyt samochodowy

Większość instytucji finansowych oferuje kredyt samochodowy z oprocentowaniem wyższym niż kredy mieszkaniowy, gdzie kupowany samochód jest zabezpieczeniem kredytu. Finansowanie własne przy kredycie samochodowym to najczęściej 35 %, wpłacane gotówką. **Potrzebujesz kredytu na zakup samochodu? Skontaktuj się z Twoim bankiem.**

Uwaga! Niektóre banki nie udzielają kredytów osobom, których okres pobytu w Norwegii jest krótszy niż 5 lat.

Zadłużenie

Jeśli rachunki za towary i usługi lub raty kredytu nie zostają spłacone w terminie, to zaległa kwota może zostać wysłana do ściągnięcia przez firmę windykacyjną. Prowadzi to do zwiększonego oprocentowania i innych kosztów i może w rezultacie doprowadzić do konfiskaty lub sprzedaży mieszkania, samochodu itd. Dlatego bardzo ważne jest, aby w momencie pojawienia się problemów ze spłatą długu skontaktować się z kredytodawcą/ pożyczkodawcą w celu ustalenia realistycznego planu spłaty. Jeśli sytuacja finansowa jest bardzo ciężka, można zawrzeć umowę o spłacie długu.

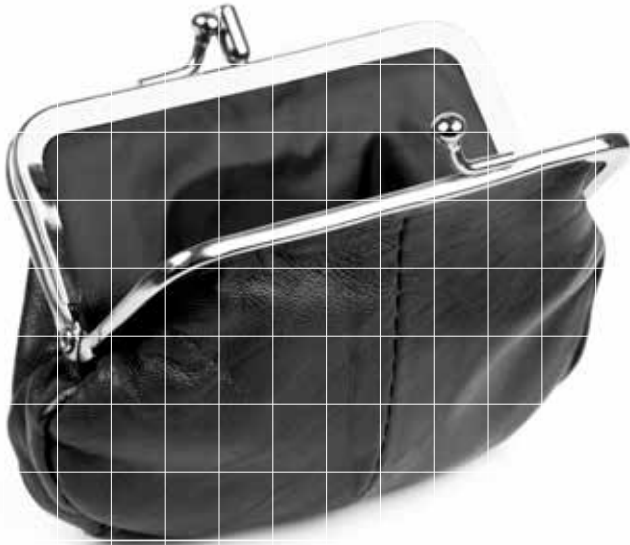
Warto także skontaktować się bezpośrednio z firmą windykacyjną, aby poinformować, iż jesteś w kontakcie z kredytodawcą/ pożyczkodawcą, w celu ustalenia planu spłaty, oraz aby zwrócić się o wstrzymanie windykacji do czasu, gdy plan zostanie opracowany. Pozwala to uniknąć dodatkowych kosztów windykacyjnych.

UMOWA O SPŁACIE DŁUGU

Umowa o spłacie długu (gjeldsordning) ma umożliwić osobom z poważnym zadłużeniem uzyskanie kontroli nad swoją sytuacją finansową. Procedura może polegać na tym, że dłużnik uzyskuje odroczenie spłaty całego długu lub jego części, lub że wierzyciel częściowo lub całkowicie umarza odsetki lub inne koszty, lub że sam dług lub jego część zostaje umorzony.

Najczęstszym rozwiązaniem jest spłacanie długu przez dłużnika w miarę jego możliwości przez okres pięciu lat. W tym okresie dłużnik odkłada część dochodu netto (po odliczeniu podatku), która pozostaje po odjęciu wydatków na życie i mieszkanie. Odkładana część zostaje przekazana wierzycielom. Po upływie pięciu lat jest się zazwyczaj wolnym od długu.

Procedurą spłaty długu zarządza komornik (namsmannen). W gminach Oslo, Bergen, Stavanger, Trondheim, Fredrikstad, Skedsmo, Asker i Bærum, Tønsberg i Nøtterøy, Kristiansand, Sandnes i Tromsø oraz Karlsøy tę funkcję pełni samorząd komorniczy (namsfogden). W pozostałej części kraju funkcję komornika pełni komendant policji (lensmann) lub lokalna policja.

103

Ubezpieczenie

Ubezpieczenie szkód materialnych

Ubezpieczenie szkód materialnych (skadeforsikring) jest wspólnym określeniem dla ubezpieczeń przedmiotów. Ubezpieczenie mieszkania, samochodu, łodzi i zwierząt domowych to przykłady ubezpieczeń materialnych. Cena ubezpieczenia zależy od tego, co ubezpieczenie pokrywa. Zazwyczaj im droższe ubezpieczenie, tym zakres ubezpieczenia jest szerszy.

Więcej informacji na temat warunków oraz cen polis ubezpieczeniowych znajdziesz na stronie www.finansportalen.no.

Ubezpieczenie samochodu

Ubezpieczenie samochodu (bilforsikring) może składać się z wielu pojedynczych ubezpieczeń.

UBEZPIECZENIE OD ODPOWIEDZIALNOŚCI CYWILNEJ (OC) (ansvarsforsikring) jest ubezpieczeniem, które jest obowiązkowe dla wszystkich właścicieli samochodów. Ubezpieczenie pokrywa wszystkie szkody materialne i osobowe, jakie może spowodować pojazd.

KASKO CZĘŚCIOWE (delkasko) pokrywa szkody wynikłe na skutek pożaru, włamania oraz uszkodzenia szyb. Oprócz tego pokrywa to samo, co ubezpieczenie OC. Ten typ ubezpieczenia zalecany jest w przypadku, gdy samochód ma więcej niż 10 lat.

KASKO (kasko) to ubezpieczenie, które oprócz kasko częściowego pokrywa szkody własnego samochodu powstałe w wyniku kolizji, zjechania z drogi itp. Zwróć uwagę na to, że ubezpieczenie może mieć pewne ograniczenia w przypadku uszkodzenia wyposażenia dodatkowego (np. bagażnika dachowego, drogiego sprzętu grającego itd.).

UBEZPIECZENIE OD KOSZTÓW POMOCY PRAWNEJ (rettshjelpforsikring) jest elementem każdego ubezpieczenia samochodowego. Górna granica wydatków to około 80 tys. koron.

Więcej informacji na temat warunków ubezpieczenia oraz ceny polis ubezpieczeniowych znajdziesz na stronie www.finansportalen.no.

Ubezpieczenie mieszkania/domu

Ubezpieczenie mieszkania lub domu (bolig/villaforsikring) obejmuje szkody w mieszkaniu domu niebędące skutkiem zużycia lub braku konserwacji. Obejmuje ono także zalanie i szkody powstałe na skutek pożaru. Ubezpieczenie obejmuje zazwyczaj także odpowiedzialność, jaką ponosisz w przypadku wyrządzenia innej osobie szkody osobowej lub rzeczowej (ansvarsforsikring).

Jeśli posiadasz mieszkanie we wspólnocie mieszkaniowej lub spółdzielni mieszkaniowej, to budynek jest z reguły ubezpieczony przez wspólnotę mieszkaniową lub spółdzielnię mieszkaniową. Sprawdź to we wspólnocie lub spółdzielni mieszkaniowej. Jeśli tak budynek jest ubezpieczony, to potrzebujesz tylko ubezpieczenia mienia.

Ubezpieczenie mieszkania/domu oferowane jest w różnych wariantach przy zróżnicowanych cenach. Zakres ubezpieczenia określony jest w warunkach umowy. Jeśli nie posiadasz mieszkania ani domu, to nie potrzebujesz takiego ubezpieczenia.

Ubezpieczenie osób prywatnych

Istnieją różne rodzaje ubezpieczenia osób prywatnych (personforsikring). Możesz kupić ubezpieczenie na wypadek śmierci, kalectwa i poważnej choroby, albo wybrać tylko jedną z tych opcji.

Ubezpieczenie, które daje odszkodowanie w przypadku śmierci na skutek choroby lub nieszczęśliwego wypadku, nazywa się ubezpieczeniem na życie (livsforsikring). Jeśli chcesz zabezpieczyć się finansowo na wypadek kalectwa lub poważnej choroby, możesz w tym celu kupić ubezpieczenie specjalne. Przy zawieraniu tego typu ubezpieczenia musisz podpisać oświadczenie o stanie zdrowia.

Jeśli nikt inny nie jest zależny od Twojego dochodu, to zwykle wystarczy ubezpieczenie na wypadek kalectwa. W przypadku konkubentów ubezpieczenie osób będzie najczęściej lepszym rozwiązaniem niż ubezpieczenie długu (ubezpieczenie długu anuluje dług w przypadku śmierci).

Ubezpieczenie

Ubezpieczenie mienia

Aby zabezpieczyć przedmioty znajdujące się w mieszkaniu/domu, potrzebujesz ubezpieczenia mienia (innboforsikring). Ubezpieczenie obejmuje szkody powstałe w następstwie pożaru, zalania, włamania itd. Także w przypadku ubezpieczenia mienia zakres ubezpieczenia określony jest w warunkach umowy. Ubezpieczenie mienia potrzebne jest nawet wtedy, kiedy tylko wynajmujesz mieszkanie.

Ubezpieczenie turystyczne

Ten rodzaj ubezpieczenia pokrywa m.in. ubezpieczenie bagażu oraz koszty leczenia w razie choroby lub wypadku podczas podróży. Niektóre ubezpieczenia turystyczne obejmują także krótkie przejazdy jak np. do i ze sklepu.

W razie sporu między ubezpieczonym a firmą ubezpieczeniową, sprawę można wnieść do rozpatrzenia w Komisji ds. rozstrzygania sporów finansowych (Finansklagenemda). Więcej informacji znajdziesz na **www.finansklagenemda.no**.

Portal finansowy

Portal finansowy (finansportalen) to serwis informacyjny oferowany przez Radę ds. Konsumentów, który pozwala na porównanie ofert na rynku usług bankowych, ubezpieczeniowych i inwestycyjnych oraz zagranicznych przelewów bankowy. Informacja zawarta w serwisie pozwala Ci porównać ceny i oferty z różnych banków i firm ubezpieczeniowych. Portal zawiera także funkcje, które pomogą Ci w zmianie banku lub przy przelewach zagranicznych. Dlatego przed zawarciem umów ubezpieczeniowo-bankowych warto jest zapoznać się z informacjami na tym portalu. Zobacz **www.finansportalen.no**.

Telekomunikacja

Zakup telefonu komórkowego

Zanim kupisz telefon komórkowy, musisz zdefiniować, jakie funkcje telefonu są dla Ciebie najważniejsze. Wybierz telefon w oparciu o te kryteria. Sprawdź także w testach konsumenckich, jaką ocenę otrzymał telefon, który zamierzasz kupić.

Większość telefonów dostępna w sprzedaży jest dofinansowywana przez spółki telekomunikacyjne. Oznacza to, że w momencie zakupu będziesz związany ze sprzedającą firmą specjalnym abonamentem. Przeczytaj poniższe informacje dotyczące zawarcia umowy abonamentowej.

Sklepy zajmujące się sprzedażą chętnie oferują „ubezpieczenie zakupu” (trygghetsforsikring), który ma pokryć wydatki w momencie zepsucia się lub innego uszkodzenia telefonu. Sprawdź zawsze, co pokrywa to ubezpieczenie. Być może inne ubezpieczenie, które już posiadasz, pokrywa wyżej wymienione szkody.

Więcej informacji o obowiązujących zasadach przy kupnie towarów znajdziesz na stronie **www.forbrukerportalen.no** (w j. norweskim).

Umowa o abonament telefoniczny/internetowy

Przed zawarciem umowy abonamentowej ze spółkami zajmującymi się sprzedażą telefonów komórkowych, telefonów stacjonarnych lub połączeń sieciowych (internet) należy zorientować się w ofercie, m.in. sprawdzić ceny, warunki abonamentu i przedstawicieli.

Na stronie internetowej **www.telepriser.no** (w języku norweskim), znajdziesz informacje o przedstawicielach, informacje dla konsumentów i inne użyteczne informacje. Możesz tu też porównać ceny telefonów i połączeń sieciowych (internet). Przed podpisaniem umowy, szczególnie ważne jest zaznajomienie się z jej warunkami.

Ważnymi informacjami dla Ciebie, jako konsumenta, są m.in. okres wiążący i okres wypowiedzenia. Sprawdź, jaka będzie całościowa cena aktualnego abonamentu.

Na stronie **www.bredbandsguiden.no** (w j. norweskim) znajdziesz użyteczne informacje dotyczące połączeń sieciowych (internet). Na stronie **www.nettvett.no** (w j. norweskim) znajdziesz informacji, porady i wskazówki dotyczące korzystania z internetu.

Telekomunikacja

Abonament telewizyjny

Oплата абонентова (kringkastingsavgiften), nazywany również licencją telewizyjną (TV-lisens), jest opłatą publiczną, którą są objęci wszyscy właściciele odbiorników telewizyjnych. Masz obowiązek płacenia abonamentu telewizyjnego niezależnie od typu odbiornika telewizyjnego czy dostępnych kanałów telewizyjnych.

Wysokość opłaty zostaje ustalona przez parlament norweski (Stortinget) i w 2015 roku wynosi 2 754 koron.

Wpłata za abonament radiowo - telewizyjny podzielona jest na 2 raty:

- za okres od 1 stycznia do 30 czerwca, termin zapłaty do 31 stycznia.
- za okres od 1 lipca do 31 grudnia, termin zapłaty do 31 lipca.

Poczta

Za funkcjonowanie usług pocztowych w Norwegii odpowiedzialna jest Posten Norge AS. Usługi pocztowe i podstawowe usługi bankowe są dostępne we wszystkich gminach w Norwegii. Sposób organizacji urzędów pocztowych różni się w zależności od miejsca; mogą mieć one formę urzędu pocztowego lub punktu pocztowego w sklepie (Post i Butikk).

Poczta oferuje m.in. następujące usługi:

- sprzedaż kopert
- sprzedaż znaczków listowych, kart pocztowych i małych paczek
- wysyłka listów poleconych
- wysyłka listów, kart pocztowych i paczek
- wysyłka znaczków międzynarodowych i międzynarodowych kuponów na odpowiedź

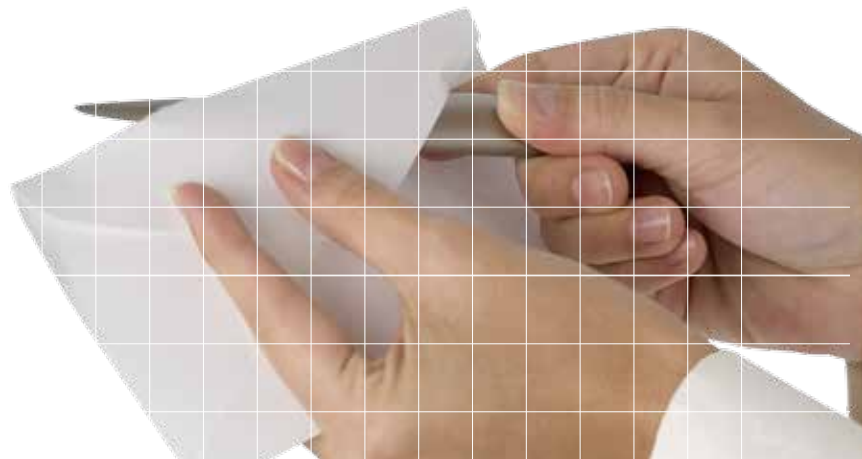
Pamiętaj

- oznacz skrzynkę pocztową pełnym imieniem i nazwiskiem
- listy urzędowe w Norwegii nie przesyłane są listem poleconym. Otwieraj wszystkie listy, mogą one zawierać ważne dla Ciebie informacje

- wysyłka listów wartościowych
- odbiór paczek i listów poleconych
- biór zamówionych biletów na imprezy kulturalne.

Godziny otwarcia urzędów pocztowych różnią się w zależności od miejsca. Punkty pocztowe znajdujące się w sklepach mają te same godziny otwarcia, co sklep.

Informacje o godzinach otwarcia urzędów pocztowych oraz usługach Poczty Norweskiej (Posten Norge AS) znajdziesz na stronach www.posten.no.

Internetowe usługi publiczne

NORGE.NO

Norge.no jest przewodnikiem po internetowych usługach publicznych skierowanych do mieszkańców Norwegii. Są to zarówno usługi komunalne i jak i państwowe. Po kliknięciu na konkretne logo przechodzi się do strony internetowej poszczególnych organizacji i gmin. Na Norge.no mieszkańcy mogą także uzyskać wgląd we własne dane osobowe w rejestrze ludności, rejestrze pojazdów i rejestrze lekarzy domowych.

Nowe usługi będą dodawane na bieżąco po zgłoszeniu przez organizacje i gminy.

ODPOWIEDZIALNOŚĆ ZA USŁUGI

Organizacja lub gmina, która jest właścicielem usługi odpowiada za pomoc użytkownikowi w zrealizowaniu danej usługi, udzieleniu szczegółowych informacji oraz informacji o usługach pokrewnych.

Jeśli chcesz spytać o konkretną usługę, kliknij na logo gminy lub organizacji, aby przejść do strony ich strony internetowej. Tam znajdziesz dane kontaktowe.

Jeśli masz pytania dotyczące Norge.no, zadzwoń pod numer 800 30 300 lub wyślij mail do brukerstotte@difi.no.

ID-PORTEN

ID-porten to wspólna infrastruktura logowania się do usług publicznych. Korzystając z ID-porten sam wybierasz elektroniczny identyfikator (elektronisk ID). Elektroniczne identyfikatory, których możesz używać to MinID, Buypass i Commfides.

Więcej informacji znajdziesz na www.difi.no.

Fakty o Norwegii

Fakty 112

- Ustrój polityczny..... 112
- Wybory 112
- Religia..... 112
- Podział administracyjny .. 112
- Język urzędowy .. 113
- Klimat..... 113
- Poziom cen..... 113

Historia Norwegii...114

Kultura pracy 115

Społeczności religijne i wyznaniowe..... 115

Prawo

Policja i przestępczość 116

Alkohol i narkotyki..... 116

Komisja rozjemcza 117

Rada polubowno-arbitrażowa..... 117

Sądy 118

Bezpłatna pomoc prawna..... 118

Przydatne telefony

Numery alarmowe..... 119

Inne przydatne numery 119

Urzędy publiczne

Urząd ds. Cudzoziemców 120

Urząd Podatkowy 121

Urząd Celny 121

Bank Mieszkaniowy 121

Rada ds. Ochrony Konsumentów 122

Urząd Transportu Drogowego 122

Urząd ds. Policji ... 123

Urząd ds. bezpieczeństwa cywilnego i gotowości kryzysowej..... 123

Urząd Pracy i Spraw Socjalnych 124

Państwowa Inspekcja Pracy..... 125

Urząd ds. Dzieci, Młodzieży oraz Rodziny 125

Urzędy publiczne

Urząd Edukacji 126

Urząd ds. Integracji i Wielokulturowości..... 127

.....

Użyteczne strony internetowe 128

Pojęcia 130

Spis tematyczny... 132

Spis alfabetyczny 134

Warto wiedzieć

W tym rozdziale znajdziesz fakty o Norwegii oraz informację o tym, w jaki sposób zorganizowany jest system sądowniczy. Dowiesz się także o zakresie odpowiedzialności poszczególnych urzędów publicznych oraz w jaki sposób możesz się z nimi skontaktować w celu uzyskania odpowiedzi na ewentualne pytania.

Fakty o Norwegii

Fakty

Nazwa oficjalna: Królestwo Norwegii
Stolica państwa: Oslo
Ludność: 5 137 679 (01.07.2014)
Powierzchnia (km²): 385 199
Święto Narodowe: 17 maja (Dzień Konstytucji)
Waluta: Korona norweska, NOK (1 kr = 100 øre)

USTRÓJ POLITYCZNY

Monarchia konstytucyjna z parlamentem stanowiącym najwyższy organ polityczny. Parlament norweski nazywa się Stortinget. W parlamencie norweskim zasiada 169 posłów. Norwegia nie jest członkiem Unii Europejskiej (UE), ale należy do Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG).

WYBORY

W Norwegii mają miejsce dwa typy wyborów.

1. Wybory do parlamentu - odbywają się co cztery lata. Wszystkie osoby, posiadające obywatelstwo norweskie, które w roku wyborów ukończyły 18 lat, mają prawo do wzięcia udziału w wyborach do parlamentu.
2. Wybory samorządowe (gminne i wojewódzkie - nazywane również wyborami lokalnymi) - odbywają się co cztery lata.

Posiadasz prawo do wzięcia udziału w wyborach samorządowych, jeżeli:

- Ukończyłeś/aś 18 lat w roku wyborów i posiadasz obywatelstwo norweskie.
- Jesteś obywatelem obcego kraju spoza obszaru nordyckiego i przez ostatnie trzy lata byłeś/aś zarejestrowany/a w norweskim urzędzie ewidencji ludności jako rezydent.
- Jesteś obywatelem innego nordyckiego kraju i zostałeś/aś zarejestrowany/a jako rezydent w Norwegii najpóźniej 30 czerwca w roku wyborów.

Między wyborami do parlamentu i wyborami lokalnymi jest dwuletnia przerwa.

RELIGIA

Wolność religijna. Wyznanie ewangelicko-augsburskie 80 %, inne wyznania chrześcijańskie 5 %, islam ok. 2,2 %, pozostałe religie i związki wyznaniowe ok. 2,3 %, bez religii 10 %.

PODZIAŁ ADMINISTRACYJNY

Państwo składa się z 19 województw i 428 gmin, z których największa to Oslo. W jego skład wchodzi także dwa obszary specjalne: Svalbard i Jan Mayen.

JĘZYK URZĘDOWY

Język norweski (bokmål i nynorsk). W gminach w województwie Troms i Finnmark język lapoński jest językiem równorzędnym z językiem norweskim. W odróżnieniu od innych krajów, dialekt ma w Norwegii bardzo duże znaczenie. Nie istnieje żadna norma językowa języka potocznego i większość ludzi używa dialektu zarówno w życiu prywatnym, jaki i zawodowym. Używanie własnego dialektu jest zaakceptowane w telewizji, radiu i w życiu politycznym. Dialekty norweskie różnią się między sobą pod względem wymowy, gramatyki i słownictwa, ale są zrozumiałe dla wszystkich.

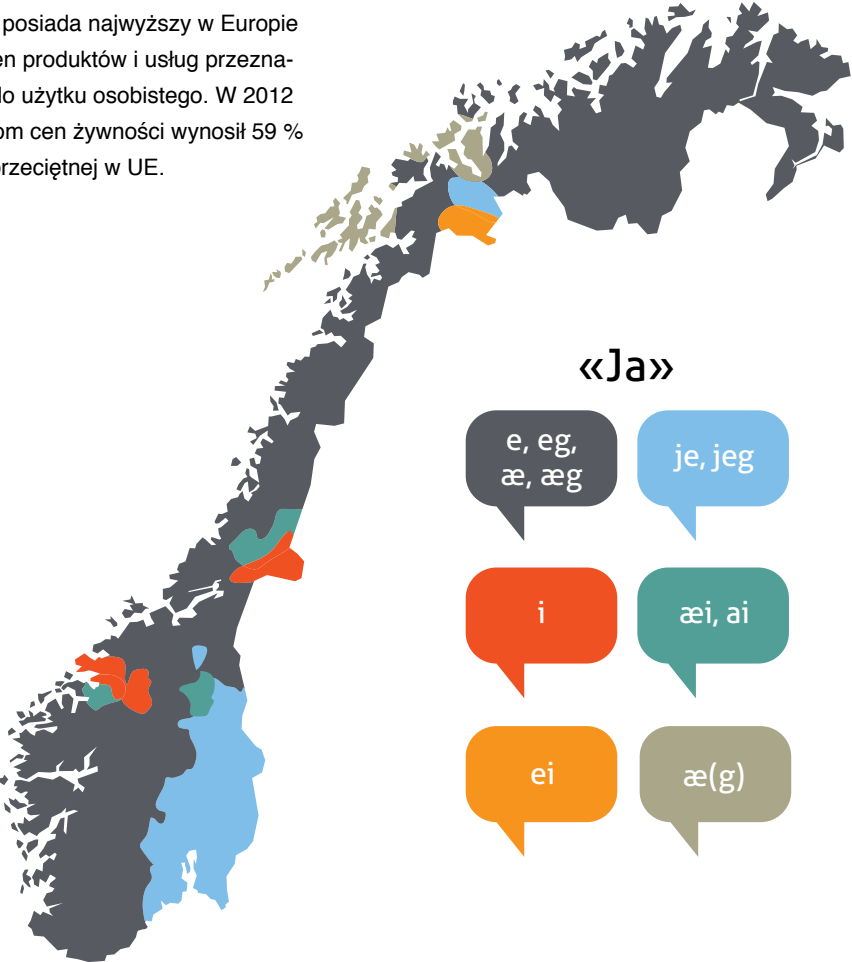
KLIMAT

Klimat na wybrzeżu Norwegii pozostaje pod wpływem morza, co przejawia się łagodną zimą i relatywnie chłodnym latem. W części centralnej temperatura pozostaje pod wpływem słońca, co przyczynia się do ciepłego okresu letniego i chłodnej zimy. Źródło: Instytut meteorologiczny

Mieszkając w Północnej Norwegii możesz doświadczyć takich zjawisk natury jak: w zimie - zorzy polarnej, a w lecie białych nocy.

POZIOM CEN

Norwegia posiada najwyższy w Europie poziom cen produktów i usług przeznaczonych do użytku osobistego. W 2012 roku poziom cen żywności wynosił 59 % powyżej przeciętnej w UE.

Fakty o Norwegii

Historia Norwegii

WCZESNA HISTORIA

Większość obszaru Skandynawii ulegała złodowaceniowi co najmniej 3 razy a ostatnie złodowacenie miało miejsce około 14 000 lat temu. Pierwsze ślady człowieka w Norwegii datowane są na ok. 10 000 lat p.n.e. a pierwsi koczownicy pochodzili zarówno z południa jak i północno-wschodu.

ERA WIKINGÓW (793-1066)

Przez ponad 300 lat wikingowie wyruszali w rejsy i podbijali sąsiednie kraje. W miarę upływu czasu rozwinęli oni własną tożsamość narodową i podzielili się na Szwedów, Duńczyków i Norwegów. Lokalni władcy administrowali swoje terytoria aż do czasu, gdy Harald Pięknowiąty (Harald Hårfagre) zjednoczył Norwęgę i ok 885 r. został jej pierwszym królem.

UNIA Z DANIĄ

W wyniku ślubu królewskiego w XIV Norwegia zawarła unię z Danią. Królestwo nazwano “Dania-Norwegia” ze stolicą w Kopenhadze. Od 1450 r. język duński stał się językiem urzędowym i nastąpiła znaczna integracja kulturowa.

UNIA ZE SZWECJĄ

Rok 1814 to ważny rok w historii Norwegii. Po zakończeniu wojen napoleońskich, kraje zwycięskie przekazały Norwęgę pod panowanie Szwecji. Sformułowano i podpisano konstytucję a szwedzi król Karl Johan przybył do Norwegii. Unia ze Szwecją trwała 100 lat i została rozwiązana po referendum w 1905 r. Unia ze Szwecją była unią formalną bez integracji kulturowej pomiędzy tymi dwoma krajami.

NORWESKA NIEPODLEGŁOŚĆ

Norwegia ogłosiła neutralność podczas pierwszej i drugiej wojny światowej. Niemniej jednak 9 kwietnia 1940 r nie ominęła jej inwazja a potem okupacja niemiecka. Po ciężkich walkach z okupantem Norwegia zostaje wyzwolona z pomocą wojsk alianckich w maju 1945 r. Norwegia przyjmuje pomoc od USA w ramach planu Marshalla i w ciągu 5 lat odbudowuje kraj. Po wojnie Norwegia przystępuje do NATO a w 1952 zostaje utworzona Rada Nordycka. Silne pragnienie pozostania “niezależnym” jest jednym z możliwych powodów skomplikowanego

stosunku Norwegii do Europy i faktu, iż Norwegowie dwa razy, zarówno w 1972 i 1994, głosowali przeciw członkostwu w Unii Europejskiej.

CZASY OBECNE

Standard życia podniósł się znacznie po odkryciu w 1969 r. ropy naftowej na Morzu Północnym a wielkość Funduszu Naftowego wynosi dzisiaj ok. 350 000 koron na mieszkańca. Przemysł naftowy odgrywa nadal znaczącą rolę w gospodarce Norwegii a wiedza (ekspertyza) wypracowana w tej dziedzinie stała się ważnym produktem eksportowym.

Kultura pracy

Nową kulturę pracy charakteryzuje płaska struktura organizacyjna, gdzie pracownicy mają relatywnie duży wpływ. Nowym osobom trudno jest rozróżnić pracownika od kierownika. Podejmowanie decyzji oparte jest często na zasadzie konsensusu (porozumienia). Pracownicy są w dużym stopniu samodzielni, jeśli chodzi o zadania i sposób ich wykonywania oraz panuje powszechne zaufanie, że każdy przykłada się do osiągnięcia wspólnego celu. W większości miejsc pracy obowiązuje dość swobody styl ubierania się.

Czynnikami motywującym Norwegów są w większym stopniu rozwój osobisty, dobre środowisko pracy, sympatyczni koledzy niż pieniądze lub inne dobra materialne. Od pracowników oczekuje się bardziej pracy dla dobra ogółu niż dla osiągnięcia osobistej sławy i bogactwa. Oczywiście istnieją także inne kultury pracy, w których bardziej docenia się osobiste osiągnięcia, szczególnie w usługach związanych ze sprzedażą i finansami.

Inną cechą życia zawodowego w Norwegii jest równowaga między pracą a czasem wolnym. Ogólnie przyjęta jest opinia, że pracuje się po to, aby żyć a nie żyje się po to, by pracować. Norweski styl życia koncentruje się wokół życia rodzinnego, sportu i rekreacji na świeżym powietrzu. Norwegowie mają bliski związek z naturą i wiele rodzin ma domki letniskowe (hytte) nad morzem lub w górach. Nie powinno więc być zaskoczony, jeśli Twój koledzy wychodzą w piątek wcześniej z pracy, aby wyjechać na “hytte”.

Dzieci są ważne dla społeczeństwa i ma to wpływ na kulturę pracy. Powszechnie akceptuje się, że rodzice posiadający małe dzieci wychodzą wcześniej z pracy, aby odebrać je z przedszkola.

Społeczności religijne i wyznaniowe

Większość mieszkańców Norwegii należy do społeczności religijnych lub wyznaniowych. Część uczestniczy aktywnie w pracy z dziećmi, młodzieżą lub dorosłymi, spotkaniach modlitewnych lub mszach. Inni ograniczają się tylko do uroczystości takich jak chrzest, bierzmowanie, ślub i pogrzeb. Władze państwowe mają aktywny stosunek do społeczności religijnych i wyznaniowych i wspierają je ekonomicznie. Powszechne jest to, że w debacie publicznej dyskutuje się, wspiera lub krytykuje religie i wyznania.

Większość znanych międzynarodowych religii i społeczności kościelnych i wyznaniowych jest reprezentowana w Norwegii.

Więcej informacji znajdziesz na:

www.trooglivssyn.no – STL, Rada Współpracy Religijno-Wyznaniowej
www.norgeskristnerad.no – Norweska Rada Chrześcijan
www.kirken.no – Kościół Norweski
www.katolsk.no – Kościół Katolicki
www.irm.no – Norweska Rada Islamska
www.dmt.oslo.no – Społeczność Mojżeszowa

Prawo

116

Policja i przestępczość

W norweskiej policji państwowej zatrudnionych jest 12 tys. osób, pracujących w 27 okręgach. W każdym okręgu policyjnym jest wiele posterunków policji oraz komenda wojewódzka. Oznacza to, że policja jest we wszystkich lokalnych społecznościach na terenie całego kraju. Prowadzi ona działania zapobiegawcze oraz pilnuje porządku i spokoju. Zadaniem policji jest także ochrona mieszkańców oraz ściganie przestępstw.

Najważniejszym zadaniem policji jest zapobieganie przestępstwom. Policja współpracuje z innymi instytucjami publicznymi, takimi jak: Służby Ochrony Praw Dziecka i, szkoły i służba zdrowia, po to, by zapobiec łamaniu prawa przez dzieci, młodzież i dorosłych. Policja kładzie nacisk na zapobieganie przemocy, zarówno w miejscach publicznych, jak i w domu. Te

obszary są regulowane przez surowe prawodawstwo i dlatego zabronione jest m.in. noszenie ze sobą noża w miejscach publicznych. Szczególnie surowe są przepisy prawne dotyczące przemocy wobec kobiet i dzieci.

Norwegia ściśle współpracuje z policją innych krajów europejskich, co umożliwia łatwe uzyskanie danych o obywatelach zagranicznych, zamieszanych w przestępstwa w Norwegii.

Zadaniem policji jest udzielanie pomocy i doradzanie wszystkim, którzy przebywają w Norwegii, niezależnie od tego, czy mieszkają tu na stałe, czy przebywają tylko czasowo.

Alkohol i narkotyki

W porównaniu z innymi europejskimi krajami w Norwegii obowiązują surowe prawa dotyczące alkoholu i narkotyków. Zabronione jest np. spożywanie alkoholu w miejscach publicznych, takich jak ulice i parki oraz jazda po spożyciu nawet małej ilości alkoholu. Za posiadanie nawet niewielkiej ilości narkotyków grożą surowe kary. Czuwaliczka jadalna, haszysz i marihuana, dozwolone w niektórych krajach, w Norwegii uznawane są za narkotyki.

Komisja rozjemcza

Komisja rozjemcza (konfliktrådet) jest usługą, która oferuje mediację jako metodę rozwiązywania konfliktów. Usługa ta jest bezpłatna i oferowana jest na terenie całego kraju. Komisja rozjemcza rozpatruje sprawy cywilne, zgłaszane przez strony z własnej inicjatywy np. kłótnie między sąsiadami, kłótnie rodzinne, o podłożu ekonomicznym, innego rodzaju konflikty. Organy ściągania mogą także przekazać niektóre sprawy do mediacji w komisji rozjemczej.

Mediacje są metodą rozwiązywania konfliktów. Poprzez negocjacje i rozmowy dochodzi się do umowy, na którą obie strony się zgadzają. To strony decydują czy umowa zostanie zawarta.

Sprawy do mediacji w komisji rozjemczej rozpatrywane są w krótkim czasie. Średni czas trwania od zgłoszenia sprawy do jej zakończenia to kilka tygodni. W ponad 90% spraw konflikty są rozwiązywane poprzez podpisanie przez strony umowy. Każdy może skontaktować się z komisją rozjemczą w celu uzyskania informacji i porady. Zapytanie nie zobowiązuje do podjęcia dalszych kroków a komisję rozjemczą obowiązuje zachowanie tajemnicy służbowej.

Więcej informacji o komisji rozjemczej znajdziesz na www.konfliktraadet.no.

Rada polubowno-arbitrażowa

Rada polubowno-arbitrażowa (forlikssrådet) to najniższy szczebel systemu sądowego do rozpatrywania spraw cywilnych. Jest to instytucja mediacyjna z ograniczoną władzą do orzekania wyroków. Głównym zadaniem rady polubowno-arbitrażowej jest to, aby poprzez mediację lub wyrok, ułatwić stronom rozwiązanie sprawy w prosty, szybki i tani sposób. Większość spraw wpływających do rady dotyczy niezgody w sprawach o długi, szczególnie związanych z zakupem towarów i usług.

Rada polubowno-arbitrażowa znajduje się w każdej gminie. Składa się ona z 3 członków i 3 zastępców, wybieranych spośród mieszkańców gminy na okres 4 lat. Zażalenie składane do rady rozpatrywane jest w gminie, w której pozwany mieszka lub prowadzi działalność gospodarczą.

Osoby, które chcą, aby rada polubowno-arbitrażowa rozpatrzyła ich sprawę muszą zapłacić opłatę sądową. Strona, która przegra sprawę, jest z reguły obciążona kosztami procesu sądowego.

Więcej informacji znajdziesz na www.forlikssraadet.no.

117

Prawo

Sądy

Sądy (domstolene) sprawują władzę sądowniczą w Norwegii. Oprócz tego sądy sprawują funkcję kontrolną nad pozostałymi organami władzy (parlamentem i rządem). Sądy dbają również o to, aby ustawy uchwalane były w ramach Konstytucji i sprawdzają prawomocność ustaw administracyjnych.

Sąd rejonowy (tingretten) jest pierwszą instancją systemu sądowego w Norwegii. Sąd rejonowy rozstrzyga w sprawach cywilnych, które nie mogą zostać rozpatrzone przez sąd arbitrażowy oraz w sprawach karnych. Od postanowień sądu rejonowego można się odwołać do **sądu okręgowego** (lagmannsretten), który jest drugą instancją w systemie sądowniczym.

Sąd najwyższy (høyesterett) jest naczelnym organem władzy sądowniczej w Norwegii. Do sądu najwyższego można odwołać się od wyroków sądów niższych instancji (rejonowego i okręgowego). Jednak nie wszystkie sprawy mogą zostać rozpatrzone przez sąd najwyższy, nawet w przypadku apelacji. Zanim sprawa trafi do sądu najwyższego, musi przejść przez sąd apelacyjny sądu najwyższego, który decyduje o tym, które sprawy zostaną rozpatrzone. Wyrok sądu najwyższego jest ostateczny i nie można się od niego odwołać.

Bezpłatna pomoc prawna

Różne firmy ubezpieczeniowe i organizacje, m.in. związki zawodowe, oferują swoim członkom pomoc prawną. Niektóre osoby mogą również uzyskać pomoc w pokryciu kosztów usług prawniczych z funduszu publicznego.

Bezpłatna pomoc prawna jest usługą utworzoną przez władze publiczne w celu udzielenia niezbędnej pomocy prawnej osobom w trudnej sytuacji finansowej. Usługa polega na pokryciu przez państwo kosztów związanych z uzyskaniem pomocy adwokackiej w przypadku postępowania sądowego lub poza nim, a jej celem jest uniknięcie przegranej w sądzie z powodu braku adwokata.

Jednak nie wszystkie osoby w trudnej sytuacji finansowej mają prawo do bezpłatnej pomocy prawnej, przysługuje ona tylko w niektórych sprawach ocenianych jako wyjątkowo ważne dla danego człowieka. Każdy przypadek jest rozpatrywany indywidualnie. Kryteria przyznawania bezpłatnej pomocy prawnej są surowe i dotyczą m.in. wysokości zarobków i majątku. Od 1 stycznia 2009 roku górna granica dochodu rocznego kwalifikującego do przyznania bezpłatnej pomocy prawnej to 246 tys. koron dla osób samotnych i 369 tys. dla małżonków/konkubentów.

Więcej informacji na temat bezpłatnej pomocy prawnej znajdziesz na stronach www.fri-rettshjelp.no.

Przydatne telefony

PAMIĘTAJ

Zapisz telefony alarmowe w Twoim telefonie komórkowym

Numery alarmowe

POŻAR I POWAŻNE WYPADKI – 110

- Pamiętaj o ostrzeżeniu innych mieszkańców budynku
- Powiadom straż pożarną pod numerem 110
- Spróbuj ugasić pożar, ale nigdy nie ryzykuj życia i zdrowia
- Poinformuj straż pożarną po jej przybyciu o przebiegu wydarzeń i o osobach pozostających w budynku

POLICJA I CENTRALA RATOWNICZA – 112

W wypadku przestępstw kryminalnych, gdzie zachodzi obawa o życie, zniszczenie dowodów przestępstwa lub inne sytuacje wymagające interwencji, należy dzwonić na numer alarmowy policji 112.

POGOTOWIE RATUNKOWE – 113

- Wezwij pomoc pod numerem 113.
- Zabezpiecz miejsce wypadku i poszkodowane osoby.
- Udziel pierwszej pomocy.

Inne przydatne numery

INFORMACJA O TRUCIZNACH I ZATRUCIACH – 225 91 300

Informacja o truciznach i zatruciach udziela rady i pomocy w przypadkach zatrucia lub zagrożenia zatruciem. Otrzymasz tu informacje o tym, które substancje mogą być niebezpieczne dla zdrowia, jakie są symptomy w przypadku zatrucia i co należy wtedy zrobić.

ZGŁOSZENIE ZAGUBIENIA/UTRATY KARTY BANKOWEJ LUB KREDYTOWEJ – 0 89 89

STRAŻ POŻARNA

110

POLICJA

112

POGOTOWIE
RATUNKOWE

113

Urzędy publiczne

Urząd ds. Cudzoziemców

Norweska administracja publiczna zajmująca się obcokrajowcami, składa się z wielu współpracujących ze sobą jednostek. Urząd ds. Cudzoziemców (UDI) (Utlendingsdirektoratet) jest centralno-wykonawczym organem w sprawach dotyczących imigrantów i uchodźców na terenie Norwegii. Urząd podlega Ministerstwu Sprawiedliwości i Bezpieczeństwa Publicznego (Justis- og beredskapsdepartementet). UDI ma za zadanie, z jednej strony, przygotować do legalnej i porządanej imigracji, w tym zapewnić bezpieczeństwo uchodźcom, a z drugiej strony zapobiegać nielegalnemu i nieporządanemu napływowi ludności imigracyjnej. UDI spełnia również centralną rolę, jako organ naukowy w sprawach dotyczących imigracji i uchodźstwa i ma przyczyniać się do rozwijania polityki rządowej dotyczącej tych dwóch obszarów. Odwołania od decyzji UDI są rozpatrywane przez organ niezależny politycznie: Komisję ds. Cudzoziemców (Utlendingsnemda/UNE).

Głównym zadaniem UDI jest rozpatrywanie podań o różnego typu zezwolenia na pobyt na terenie Norwegii. UDI współpracuje z policją i placówkami dyplomatycznymi za granicą, aby wnioski były rozpatrywane w jak najlepszy i jak najszybszy sposób.

KONTAKT Z UDI

Internet: www.udi.no/kontakt, wyślij pytanie przy użyciu formularza kontaktowego
Telefon: 23 35 16 00
od godz. 8-15.45, od poniedziałku do piątku

Serwis informacyjny dla pracodawców

Telefoniczny serwis informacyjny jest przeznaczony dla pracodawców pragnących uzyskać odpowiedź na pytania dotyczące podań o pozwolenie na pracę.
Telefon: 23 35 15 33

Centrum Obsługi Pracowników Zagranicznych

Policja, Urząd ds. Cudzoziemców, Urząd podatkowy i Inspekcja Pracy utworzyły wspólne centra dla pracowników zagranicznych w Norwegii. Tutaj możesz uzyskać poradę, tutaj zostanie rozpatrzone podanie o pobyt i rejestracja przeprowadzki do Norwegii. Centra przeznaczone są dla obywateli UE/EOG oraz obywateli pozostałych krajów ubiegających się o pobyt jako specjaliści, jak również dla członków rodzin obydwu wyżej wymienionych grup. Centra przeznaczone są dla osób odwiedzających i mają zasięg ogólnokrajowy. Internet: www.sua.no

Adresy Centrów Obsługi Pracowników Zagranicznych:
Oslo, Schweigaards gate 17,
Stavanger, Lagårdsveien 46,
Kirkenes, Rådhusvingen 1 (Policja),
Pasvikveien 2 (Podatki).

Skatteetaten

Urząd Podatkowy

Urząd Podatkowy (Skatteetaten) podlega Ministerstwu Finansów (Finansdepartementet). Urząd ten obejmuje Główny Urząd Podatkowy (Skattedirektoratet) oraz 5 regionów podatkowych.

Urząd Podatkowy jest odpowiedzialny za opodatkowanie i rejestrację ludności.

KONTAKT

Telefon: 800 80 000
Internet: www.skatteetaten.no
www.taxnorway.no

Urząd Celny

Głównym zadaniem norweskiego Urzędu Celnego jest ochrona społeczeństwa przed nielegalnym wwozem i wywozem towarów, a zadanie to spełniane jest poprzez efektywną kontrolę. Urząd Celny pobiera także cło i opłaty w imieniu państwa. Urząd podlega Ministerstwu Finansów (Finansdepartementet) i jest zorganizowany w formie głównego urzędu centralnego z sześcioma oddziałami celnymi.

KONTAKT

Telefon – centrum informacji: 0 30 12
Internet: www.toll.no

Husbanken

Bank Mieszkaniowy

Bank Mieszkaniowy (Husbanken) jest wykonawcą rządowej polityki mieszkaniowej i wspiera swoją pomocą gminy w pracy dla osób bezdomnych oraz tych, którzy mają problemy z wejściem na rynek mieszkaniowy. Bank Mieszkaniowy udziela pożyczek oraz posiada system zapomóg dla osób, które mają problemy z kupnem pierwszego mieszkania lub które potrzebują pomocy w utrzymaniu dotychczasowego mieszkania.

KONTAKT

Telefon: 815 33 370
Internet: www.husbanken.no

Urzędy publiczne

Rada ds. Ochrony Konsumentów

Rada ds. Ochrony Konsumentów (Forbrukerrådet) jest organizacją dbającą o dobro konsumentów w Norwegii. Rada pracuje nad uświadomieniem kupujących poprzez informacje, rady i wskazówki. Dodatkowo wspiera ona konsumentów indywidualnych.

122 Wszystkie usługi zorganizowane są w myśl zasady „pomoc w samopomocy”. Oznacza to, że Ty sam w ramach udzielonej przez Radę pomocy, będziesz w stanie sam rozwiązać problem. Jeżeli sprawa nie zostanie załatwiona po skontaktowaniu się ze sprzedawcą, masz możliwość przesłania sprawy do oddziału Rady w Twoim regionie, która rozpatrzy zażalenie.

Rada rozpatruje skargi dotyczące:

- ustawy handlowej (np. handel między osobami prywatnymi)
- ustawy o zakupach konsumenckich (np. handel w sklepie)
- ustawy o usługach rzemieślniczych (np. przy korzystaniu z usług hydraulika w domu)
- ustawy odwoławczej przy zakupach

poza tradycyjnymi punktami sprzedaży (np. odwołanie od handlu w Internecie lub przez telefon)

W sprawach wykraczających poza obszar wyżej wymienionych ustaw Rada udziela ogólnych rad i wskazówek.

Jeśli dokonałeś zakupu towaru lub usługi od prowadzącego działalność w jednym z państw Unii Europejskiej lub Europejskiego Obszaru Gospodarczego i wynikł między wami spór to Forbrucker Europa może Ci pomóc w podjęciu dalszych kroków. **Więcej informacji uzyskasz na www.forbrukereuropa.no.**

KONTAKT

Telefon: 0 37 37

Internet: www.forbruckerportalen.no
www.forbrukereuropa.no

Urząd Transportu Drogowego

Urząd Transportu Drogowego jest urzędem podlegającym Ministerstwu Infrastruktury (Samferdselsdepartementet). Do jego głównych zadań należy rozwijanie i utrzymanie stabilnego, przyjaznego środowiska i efektywnego systemu transportowego.

Urząd Transportu Drogowego odpowiedzialny jest za planowanie, budowę, funkcjonowanie i konserwację sieci dróg krajowych i wojewódzkich oraz nadzór nad pojazdami i uczestnikami ruchu drogowego. Urząd ten opracowuje zasady i wytyczne dotyczące projektowania dróg, ruchu drogowego, pojazdów i kształcenia uczestników ruchu drogowego. Jest on także odpowiedzialny za dostęp do promów na drogach krajowych i wojewódzkich.

KONTAKT

Internet: www.statensvegvesen.no
Znajdziesz tu adresy i godziny otwarcia lokalnych Urzędów Transportu Drogowego.

Urząd ds. Policji

Urząd ds. Policji (Politidirektoratet) podlega Ministerstwu Sprawiedliwości i Bezpieczeństwa Publicznego (Justis- og beredskapsdepartementet). Głównym zadaniem urzędu jest zarządzanie, administrowanie i rozwój norweskiej policji w ramach nadanych przez ministerstwo. Urząd ten jest odpowiedzialny za zarządzanie, sterowanie i rozwój 27 regionalnych jednostek policyjnych oraz policyjnych organów specjalnych, w sumie ok. 12 000 pracowników.

Urząd odgrywa dodatkowo kluczową rolę w zwalczaniu przestępczości międzynarodowej i zorganizowanej.

Zadania urzędu dzielą się na:

- koordynację celów, planów i pracy regionalnych jednostek policyjnych oraz policyjnych organów specjalnych,
- zadania wspierające i dozoru,
- gotowość interwencyjną,
- rozpatrywanie skarg.

Na czele każdej regionalnej jednostki policyjnej stoi komendant (politimester), który odpowiada za całość usług, które świadczy policja. Każda regionalna jednostka posiada własną administrację i wspólną centralę operacyjną. Centrala operacyjna odbiera wszystkie wezwania do wypadków drogowych, nagłych wypadków, przestępstw oraz kiedy wymagana jest natychmiastowa pomoc.

KONTAKT

Telefon: 02 800

Telefon alarmowy: 112

Internet: www.politi.no

Urząd ds. bezpieczeństwa publicznego i gotowości kryzysowej

Urząd ds. bezpieczeństwa cywilnego i gotowości kryzysowej posiada następujące cele:

- posiadanie wiedzy o ryzyku i zagrożeniach
- zapobieganiu wypadkom, sytuacjom kryzysowym oraz innym nieporządanym zagrożeniom
- zapewnienie gotowości kryzysowej oraz efektywnego opanowywania sytuacji kryzysowych i wypadków.

Urząd zarządza na szczeblu krajowym bezpieczeństwem pożarowym oraz administruje ustawami i przepisami regulującymi bezpieczeństwo pożarowe budynków mieszkalnych w Norwegii. Władzą wykonaczą tego prawa są komunalne i interkomunalne Straże Pożarne.

KONTAKT

Telefon: 334 12 500

Internet: www.dsb.no

Urzędy publiczne

Urząd Pracy i Spraw Socjalnych

Głównym zadaniem NAV jest działanie na rzecz tego, by więcej osób podjęło pracę lub inne sensowne zajęcie. NAV zapewnia zabezpieczenie finansowe drogą systemu zasiłków dla bezrobotnych, zasiłków rodzinnych, opiekuńczych czy chorobowych, oraz świadczeń emerytalno-rentowych.

W każdej norweskiej gminie znajduje się urząd NAV. W większych miastach, znajduje się on w każdej dzielnicy. Urząd NAV jest wynikiem współpracy służby pracy i dobrobytu z gminną służbą opieki społecznej.

Główny Urząd Pracy i Dobrobytu (Arbeids- og velferdsdirektoratet) jest podporządkowany Ministerstwu Pracy i Polityki Socjalnej (Arbeids- og sosialdepartementet). Zajmuje się on zadaniami całego obszaru polityki NAV oraz spełnia funkcje pomocnicze dla urzędów NAV na terenie całego kraju.

Na stronie internetowej www.nav.no znajdziesz informacje o ofertach pracy, świadczeniach i usługach NAV. Znajdziesz tam również formularze, aktualne stawki, daty wypłat świadczeń oraz informacje o dokumentach, które należy załączyć do podania o świadczenia z NAV.

Jeżeli starasz się o świadczenia z NAV, jesteś zobowiązany do udzielenia właściwych informacji. Wynikiem podania niepełnych lub nieprawdziwych informacji, może być utrata praw do świadczeń, przy czym NAV może zażądać zwrotu wypłaconych pieniędzy. Sprawa może również zostać zgłoszona na policję. NAV kontroluje wypłaty świadczeń i współpracuje z innymi urzędami w celu wykrycia błędnych wypłat i nadużyć.

KONTAKT

Centrum obsługi: 55 55 33 33
Internet: www.nav.no
Znajdziesz tu adresy i godziny otwarcia lokalnych urzędów NAV.

Państwowa Inspekcja Pracy

Państwowa Inspekcja Pracy (Arbeidstilsynet) to organ podlegający Ministerstwu Pracy i Polityki Socjalnej (Arbeids- og sosialdepartementet). Zadaniem tego organu jest nadzór nad tym czy przedsiębiorstwa przestrzegają norweskiego Kodeksu Pracy (arbeidsmiljøloven). Na mocy Ustawy o obcokrajowcach (Utlendingsloven) i Ustawy o upowszechnianiu umów zbiorowych (Allmenngjøringsloven), Państwowa Inspekcja Pracy ma prawo i obowiązek kontroli warunków pracy i płacy pracowników zagranicznych. Państwowa Inspekcja Pracy wypełnia zadania w ramach innych uregulowań prawnych, z których Ustawa o urlopach wypoczynkowych (Ferie-loven) oraz część Ustawy antynikotynowej (Tobakkloven) należą do najważniejszych. Inspekcja prowadzi także dozór nad środowiskiem nauczania uczniów i studentów w szkołach zawodowych, wyższych i na uniwersytetach.

Państwowa Inspekcja Pracy składa się z jednostki nadrzędnej – Direktoratet for arbeidstilsynet – i z siedmiu oddziałów regionalnych z podlegającymi im urzędami rozszanymi po całym kraju. Siedziba główna Państwowej Inspekcji Pracy znajduje się w Trondheim. Celem działalności Państwowej Inspekcji Pracy jest pomoc w stworzeniu bezpiecznego środowiska pracy dla wszystkich - dobrych warunków zatrudnienia i pracy.

KONTAKT

Telefon: 815 48 222
E-mail: svartjenesten@arbeidstilsynet.no
Internet: www.arbeidstilsynet.no

Urząd ds. Dzieci, Młodzieży oraz Rodziny

Urząd ds. Dzieci, Młodzieży oraz Rodziny Bufetat (Barne-, ungdoms- og familie-etaten) jest organem administracyjnym podlegającym Ministerstwu ds. Dzieci, Równouprawnienia i Integracji (Barne- og likestillings- inkluderingsdepartementet). Celem pracy urzędu jest zapewnienie rodzinom, dzieciom i młodzieży jak najlepszych warunków dorastania i rozwoju.

Bufetat realizuje m.in. zadania na obszarach takich jak:

- Służby Ochrony Praw Dziecka (barnevernet)
- samotne osoby małoletnie ubiegające się o azyl
- poradnie rodzinne
- poradnictwo dla rodziców
- ośrodki kryzysowe oraz ośrodki dla osób wykorzystywanych seksualnie
- adopcja
- informacja dla młodzieży.

KONTAKT

Internet: www.bufetat.no
Znajdziesz tu adresy i godziny otwarcia lokalnych urzędów.

Urzędy publiczne

Urząd Edukacji

Urząd Edukacji (Utdanningsdirektoratet) jest częścią Ministerstwa Oświaty (Kunnskapsdepartementet). Urząd ten odpowiedzialny jest za nauczanie na poziomie szkoły podstawowej i średniej. Urząd jest odpowiedzialny za zapewnienie wszystkim dzieciom i młodzieży równego dostępu do nauki na wysokim poziomie.

Główne zadania Urzędu Edukacji to podnoszenie jakości rozwoju, ocena jakości, analiza i dokumentacja nauczania podstawowego, wykonywanie zadań administracyjnych związanych z nauczaniem podstawowym oraz jego nadzór na poziomie krajowym.

Urząd edukacji jest odpowiedzialny za zadania związane z prowadzeniem przedszkoli, w tym za dokumentację i analizę ich stanu, kształtowanie jakości i umiejętności, zarządzanie dotacjami i przepisami, kontrolę oraz doradztwo.

KONTAKT

Telefon: 233 01 200
Internet: www.udir.no

Integrerings- og mangfoldsdirektoratet

Urząd ds. Integracji i Wielokulturowości

Urząd ds. Integracji i Wielokulturowości (IMDi) (Integrerings- og mangfoldsdirektoratet) jest ośrodkiem wiedzy o integracji i wielokulturowości w Norwegii oraz pracuje na ich rzecz. Urząd współpracuje z gminami, urzędami państwowymi, organizacjami imigranckimi, grupami imigranckimi oraz instytucjami sektora prywatnego. Urząd podlega Ministerstwu ds. Dzieci, Równouprawnienia i Integracji (Barne-, likestilling og inkluderingsdepartementet) i realizuje politykę ministerstwa w zakresie integracji i wielokulturowości.

Najważniejsze zadania IMDi to:

- osiedlanie uchodźców,
- przyczynianie się do kwalifikowania imigrantów do pracy lub nauki,
- realizacja Introduksjonsloven (ustawy o integracji uchodźców poprzez naukę języka i przygotowanie do pracy),
- przyczynianie się do dialogu między społeczeństwem i mniejszościami narodowymi,
- zapobieganie i zwalczanie małżeństw zawieranych pod przymusem,
- rozwój wiedzy o integracji i wielokulturowości.

IMDi administruje szeregiem środków finansowych, jak np. dotacje dla gmin oraz dotacje dla organizacji pozarządowych, które działają na rzecz integracji i wielokulturowości. Biura IMDi znajdują się w Narvik, Trondheim, Bergen, Kristiansand, Gjøvik i Oslo.

KONTAKT

Telefon: 241 68 800
E-post: post@imdi.no
Internet: www.imdi.no

Tutaj możesz w razie potrzeby skorzystać z komputera

Biblioteka

Biuro NAV

Kafejka internetowa (odpłatnie)

Użyteczne strony internetowe

Tutaj znajduje się zestawienie adresów stron internetowych z poszczególnych rodziałów oraz tematy, o których dowiesz się więcej odwiedzając te strony.

128

PRZEPROWADZKA DO NORWEGII

www.udi.no – zezwolenie na pobyt, zezwolenie na pobyt stały, prawo pobytu, stałe prawo pobytu, jednoczenie rodzin

www.taxnorway.no – rejestracja w rejestrze ludności, D-nummer, norweski numer personalny, system podatkowy, karta podatkowa, zeznanie podatkowe, rozliczenie podatkowe, obowiązki płacenia podatku w Norwegii

www.toll.no – mienie osobiste przy przeprowadzce do Norwegii, używanie samochodu zarejestrowanego za granicą, rejestracja używanego pojazdu zagranicznego

www.forbrukerportalen.no – umowa najmu, zakup produktów

www.husbanken.no – kredyt podstawowy z Banku Mieszkaniowego

www.finansportalen.no – ubezpieczenie mieszkania/domu, ubezpieczenie samochodu, ubezpieczenie osób prywatnych, ubezpieczenie mienia, konto bankowe, kredyty bankowe

www.altinn.no - zasiłek mieszkaniowy

PRACA

www.arbeidstilsynet.no – umowa o pracę, czas pracy, wynagrodzenie, identyfikator w branży budowlanej, urlop, świadczenia urlopowe, urlop specjalny, czasowe zawieszenie obowiązków stron w stosunku pracy, zwolnienie z pracy, wydalenie ze skutkiem natychmiastowym, BHP, wypadek przy pracy

www.byggekort.no – identyfikator w branży budowlanej

www.nav.no – oświadczenie własne o niezdolności do pracy, zwolnienie lekarskie, zasiłek chorobowy, ubezpieczenie z tytułu wypadku przy

pracy, częściowa niezdolność do pracy, zasiłek w celu przywrócenia zdolności do pracy, świadczenia inwalidzkie, poszukiwanie pracy, zasiłek dla bezrobotnych, uprawnienia obywateli EOG przemieszczających się, emerytura

www.lo.no – związki zawodowe związki branżowe

www.akademikerne.no – związki zawodowe i związki branżowe

www.ys.no – związki zawodowe i związki branżowe

www.unio.no – związki zawodowe i związki branżowe

www.nokut.no – norstryfikacja zagranicznego wykształcenia wyższego

www.altinn.no – jak rozpocząć własną działalność gospodarczą

DZIECI I SZKOŁA

www.nav.no – zasiłek chorobowy w przypadku niezdolności do pracy z powodu ciąży, zasiłek macierzyński, jednorazowy zasiłek macierzyński lub w przypadku adopcji, zasiłek rodzinny, zasiłek opiekuńczy.

www.samordnaoptak.no – szkolnictwo wyższe

www.lanekassen.no/statsborgerskap – Państwowa Kasa Pożyczkowa dla osób kształcących się

www.bufetat.no – urząd ochrony praw dziecka, poradnia rodzinna, mediacje w rodzinie

www.krisesenter.com – ośrodki kryzysowe

www.norskkrisesenterforbund.no ośrodki kryzysowe

www.vilbli.no – szkoła średnia

ZDROWIE

www.nav.no – członkostwo w norweskim systemie ubezpieczeń, lekarz rodzinny, oświadczenie własne o niezdolności do pracy, zwolnienie lekarskie, zasiłek chorobowy

www.helfo.no – europejska karta ubezpieczenia zdrowotnego, usługi zdrowotne

www.helsenorge.no – usługi zdrowotne, samoobsługowe rozwiązania w ramach usług zdrowotnych

CZAS WOLNY

www.frivillighetnorge.no – organizacje pozarządowe

www.kulturskolen.no – szkoły muzyczne i artystyczne

www.miljodirektoratet.no – myśliwstwo, okresy polowań

TRANSPORT I USŁUGI

www.finansportalen.no – ubezpieczenie mieszkania/domu, ubezpieczenie samochodu, ubezpieczenie osób prywatnych, ubezpieczenie mienia, konto bankowe, kredyty bankowe

www.vegvesen.no – rejestracja używanego pojazdu zagranicznego, przerejestrowanie przy zakupie używanego samochodu w Norwegii, okresowe badanie techniczne pojazdu

www.norge.no – przegląd internetowych usług publicznych

www.177.no – rozkłady jazdy

www.ruter.no – rozkłady jazdy pociągu, metra, autobusów w województwach Akershus, Buskerud, Hedmark, Oppland, Oslo, Vestfold, Telemark i Østfold

www.nsb.no – informacja o ruchu kolejowym, rozkład jazdy, zamawianie biletów

www.nor-way.no – rozkłady jazdy autobusów, zamawianie biletów

www.timekspresen.no - rozkłady jazdy autobusów, zamawianie biletów

www.rutebok.no – rozkład jazdy w językach norweskim, angielskim i niemieckim

www.norwegian.no – rozkłady lotów, ceny biletów, zamawianie biletów

www.sas.no - rozkłady lotów, ceny biletów, zamawianie biletów

www.wideroe.no - rozkłady lotów, ceny biletów, zamawianie biletów

www.forbrukerportalen.no – zakup telefonu komórkowego

www.telepriser.no – przegląd dostawców usług telekomunikacyjnych i informacje dla użytkowników

www.bredbandguiden.no – informacja o połączeniach internetowych

www.nettvett.no – rady i wskazówki o bezpiecznym użytkowaniu internetu

www.posten.no – usługi pocztowe, godziny otwarcia urzędów pocztowych, monitorowanie paczek i listów

WARTO WIEDZIEĆ

www.fri-rettshjelp.no – bezpłatna pomoc prawna

www.konfliktraadet.no – komisja rozjemcza

www.forliksradet.no – rada polubowno-arbitrażowa

129

Pojęcia

PRZEPROWADZKA DO NORWEGII

Kraje UE - kraje członkowskie Unii Europejskiej: Austria, Belgia, Bułgaria, Chorwacja, Cypr, Czechy, Dania, Estonia, Finlandia, Francja, Grecja, Hiszpania, Holandia, Irlandia, Litwa, Luxemburg, Łotwa, Malta, Niemcy, Polska, Portugalia, Rumunia, Słowacja, Słowenia, Szwecja, Węgry, Wielka Brytania, Włochy.

Kraje EOG (Europejskiego Obszaru Gospodarczego) - wszystkie kraje członkowskie Unii Europejskiej oraz Norwegia, Islandia i Lichtenstein.

Kraje EFTA - Norwegia, Lichtenstein, Islandia i Szwajcaria.

Kraje trzecie (tredjeland) - kraje spoza obszaru UE/EOG/EFTA

Zezwolenie na pobyt (oppholdstillatelse)- daje prawo do pobytu w Norwegii przez okres dłuższy niż 3 miesiące, obywatelom krajów EU/EOG/EFTA zezwolenie to daje prawo do podjęcia pracy. Obywatele krajów trzecich otrzymują zazwyczaj wraz z zezwoleniem na pobyt także zezwolenie na pracę.

Zezwolenie na pobyt stały (permanent oppholdstillatelse) - daje prawo do stałego pobytu w Norwegii, nie wszystkie typy zezwoleń stwarzają podstawę do osiedlenia się.

D-nummer - numer identyfikacyjny przyznawany obcokrajowcom mieszkającym w Norwegii przez okres krótszy niż 6 miesięcy.

Norweski numer personalny (fødselsnummer) - norweski numer personalny przyznaje się z reguły osobom urodzonym na terenie Norwegii lub osobom zarejestrowanym jako rezydent.

Depozyt (depositum)- kwota, którą najemca wpłaca jako gwarancję za ewentualny zaległy czynsz.

PRACA

Umowa o pracę (arbeidsavtale) - określa prawa oraz obowiązki pracownika i pracodawcy. Umowa o pracę powinna zawsze zawierać następujące informacje: pomiędzy kim została zawarta umowa, miejsce pracy, rodzaj pracy lub opis stanowiska, datę rozpoczęcia stosunku pracy, oczekiwany okres pracy, jeśli praca ma charakter tymczasowy, prawo do urlopu i świadczeń urlopowych, okres próbny jeśli został ustalony, przerwy i ewentualne umowy zbiorowe (tariff-avtaler) regulujące stosunek pracy.

Umowy zbiorowe (tariffavtaler) - umowy zawarte pomiędzy organizacjami zrzeszającymi pracodawców a organizacjami zrzeszającymi pracowników (związki zawodowe) odnośnie warunków pracy i płacy. Warunki pracy i płacy są z reguły lepsze w miejscach pracy, gdzie istnieją umowy zbiorowe niż w spółkach, które nie zawarły takiego typu umowy. Wysokość Twojego wynagrodzenia i innych świadczeń, uzależnione jest od tego, co jest ustalone w umowie zbiorowej. Poziom wynagrodzenie jest zróżnicowany w zależności od branży.

Sosial dumping – sytuacja, w której pracownicy zagraniczni, zatrudnieni w Norwegii, mają znacząco gorsze warunki pracy i płacy od pracowników norweskich. Sosial dumping występuje także w przypadku, gdy pracownikom zagranicznym oferowane są ogólnie gorsze warunki pracy, np. uciążliwy czas pracy, brak szkolenia BHP, brak zabezpieczenia podczas wykonywania pracy.

Zawieszenie obowiązków stron w stosunku pracy (permittering) - tymczasowe rozwiązanie, kiedy to pracodawca może zostać częściowo lub całkowicie zwolniony z obowiązku wypłacania wynagrodzenia, a pracownik może czasowo zostać zwolniony z obowiązków w stosunku pracy. Całkowite zawieszenie obowiązków (hel permittering) oznacza, iż pracownik jest całkowicie zwolniony z obowiązków w stosunku pracy, a częściowe zawieszenie obowiązków (del permittering) zaś, iż pracuje na część etatu, a jest zawieszony na pozostałą część.

HMS - skrót od Helse, miljø og sikkerhet (zdrowie, środowisko i bezpieczeństwo). HMS to wspólne określenie na ogół zadań, które mają związek ze zdrowiem, środowiskiem i bezpieczeństwem w miejscu pracy. Określenie to jest często używane przy działaniach mających na celu polepszeniem środowiska pracy, lecz dotyczy także bezpieczeństwa przeciwpożarowego, jak również redukcji szkód środowiska zewnętrznego.

Karta podatkowa (skattekort) - wyznacza wysokość podatku, który pracodawca odejmuje przed wypłaceniem wynagrodzenia. Każdy, kto pracuje w Norwegii, musi posiadać kartę podatkową.

Zeznanie podatkowe (selvangivelse) – zestawienie Twoich dochodów, majątku i odliczeń w sposób umożliwiający urzędowi podatkowemu właściwe obliczenie podatku. Każdy kto posiada dochód lub majątek podlegający opodatkowaniu musi składać zeznanie podatkowe.

Rozliczenie podatkowe (skatteoppgjør) – zawiera informacje dotyczące wysokości dochodu, który był podstawą do obliczenia podatku, ile podatku od dochodu odjął pracodawca i czy zapłacono za dużo czy też za mało podatku. Rozliczenie podatkowe otrzymuje się po rozpatrzeniu zeznania podatkowego przez urząd podatkowy.

NOKUT – skrót od Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen. NOKUT uznaje wyższe wykształcenie z zagranicy w stopniu ogólnym (poziom i zakres).

Zasiłek dla bezrobotnych (dagpenger) – świadczenie z norweskiego systemu ubezpieczeń społecznych w przypadku bezrobocia.

DZIECI I SZKOŁA

SFO – skrót od Skolefritidsordning. Oferta spędzania czasu wolnego dla dzieci w klasach od 1-4 szkoły podstawowej, które mają potrzebę przebywania w szkole poza normalnym czasem nau-czania, świetlica szkolna.

Państwowa Kasa Pożyczkowa dla osób kształcących się (Lånekassen) - państwowa instytucja udzielająca wsparcia przy finansowaniu wykształcenia.

ZDROWIE

Norweski system ubezpieczeń społecznych (folketrygden) - członkostwo w norweskim systemie ubezpieczeń społecznych, daje prawo do nabycia uprawnień do świadczeń na podstawie ustawy o ubezpieczeniach społecznych. Jeżeli pracujesz legalnie na terenie Norwegii, z reguły od pierwszego dnia pracy automatycznie zostajesz członkiem norweskiego systemu ubezpieczeń społecznych.

System lekarzy rodzinnych (fastlegeordning) - prawo do lekarza rodzinnego (fastlege) osób zameldowanych w Norwegii

Wkład własny (egenandel) - część kosztów leczenia w publicznych ośrodkach zdrowia. Dotyczy to m. in. wizyt u lekarza, zakupu leków na tzw. niebieską receptę, fizjoterapii, psychologa i podróży do miejsca badań i leczenia.

Karta uprawniająca do bezpłatnego leczenia (frikort) - jeśli zapłacony wkład własny przekroczył pewną sumę, możesz uzyskać kartę bezpłatnego leczenia. Wtedy nie musisz płacić wkładu własnego przez pozostałą część roku.

Europejska karta ubezpieczenia zdrowotnego (europeisk helsetrygdekort) - uprawnia do usług zdrowotnych podczas tymczasowego pobytu w innym kraju należącym do Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG) lub Szwajcarii. Głównym warunkiem otrzymania Europejskiej Karty Ubezpieczenia Zdrowotnego jest członkostwo w norweskim systemie ubezpieczeń społecznych oraz posiadanie norweskiego obywatelstwa, lub obywatelstwa innego kraju należącego do EOG lub Szwajcarii.

TRANSPORT I USŁUGI

Umowa o spłacie długu (gjeldsordning) - ma umożliwić osobom z poważnym zadłużeniem uzyskanie kontroli nad swoją sytuacją finansową. Procedura może polegać na tym, że dłużnik uzyskuje odroczenie spłaty całego długu lub jego części, lub że wierzyciel częściowo lub całkowicie umarza odsetki lub inne koszty, lub że sam dług lub jego część zostaje umorzony.

Spis tematyczny

Przeprowadzka do Norwegii	6
Zezwolenia	8
Różnice między obywatelami UE/EOG/EFTA a obywatelami pozostałych krajów	8
Zezwolenie na pobyt na podstawie ustawodawstwa ogólnego	8
Zezwolenie na pobyt stały	9
Łączenie rodzin na podstawie ustawodawstwa ogólnego	9
Prawo pobytu na podstawie ustawodawstwa EOG	11
Stałe prawo pobytu wg ustawodawstwa EOG	12
Łączenie rodzin na podstawie ustawodawstwa EOG	13
Karta pobytu	13
Lista kontrolna dla pracowników zagranicznych w Norwegii	14
Co warto zrobić po przyjeździe?	16
Rejestracja przeprowadzki.....	18
Rejestracja w rejestrze ewidencji ludności.....	18
Mienie osobiste przy przeprowadzce.....	20
Mieszkanie	20
Jak znaleźć mieszkanie	20
Wynajmowanie mieszkania.....	21
Własne mieszkanie.....	23
Wywóz śmieci.....	25
Bezpieczeństwo pożarowe	25
Usługi tłumaczeniowe	28
Nauka języka norweskiego.....	29

Praca	30
Warunki pracy	32
Umowa o pracę	32
Czas pracy	32
Wynagrodzenie	33
Identyfikatory w branży budowlanej	33
Identyfikatory w branży sprzątającej	34
Urlop i świadczenia urlopowe	34
Urlop specjalny	35
Oświadczenie własne o niezdolności do pracy	36
Zwolnienie lekarskie	36
Zasitek chorobowy	37
Urlop postojowy	37
Wypowiedzenie	38
Środowisko pracy	39
Bezpieczeństwo i higiena pracy (BHP)	39
Ubezpieczenie osób prywatnych	40
Wypadek przy pracy	40
Choroba zawodowa	40
Częściowa niezdolność do pracy	41
Zasitek w celu przywrócenia zdolności do pracy	41
Świadczenia inwalidzkie	41
Podatki	42
System podatkowy	42
Karta podatkowa	42
Odcinek wypłaty	43
Zeznanie podatkowe	43
Rozliczenie podatkowe	44
Obowiązek płacenia podatku	44
Związki zawodowe	44
Związki zawodowe i związki branżowe	44
Nostryfikacja zagranicznego wykształcenia	46
Kto potrzebuje uznania kwalifikacji zawodowych lub nostryfikacji?	46
Nostryfikacja	47
Utrata pracy	47
Zasitek dla bezrobotnych	47
Poszukiwanie pracy	48
Uprawnienia obywateli EOG przy przeprowadzce	48
Emerytura	49
Jak rozpocząć i prowadzić własną działalność gospodarczą	49

Dzieci i szkoła	50
Dzieci	52
Zasitek chorobowy w przypadku niezdolności do pracy z powodu ciąży	52
Zasitek macierzyński	52
Jednorazowy zasitek macierzyński lub w przypadku adopcji	52
Zasitek rodzinny	53
Zasitek opiekuńczy	53
Przedszkole	53
System oświaty	54
Porady dla rodziców	55
System szkolnictwa	56
Nauczanie podstawowe	56
Świetlica szkolna	56
Współpraca szkoła-dom	57
Szkoła średnia	57
Dojazd do szkoły	58
Specjalny tryb nauczania języka	58
Szkolnictwo wyższe	58
Państwowa Kasa Pożyczkowa dla osób kształcących się	59
Pomoc dzieciom i rodzinie	60
Poradnia rodzinna	60
Służba Ochrony Praw Dziecka	60
Mediacje	61
Ośrodek kryzysowy	61

Zdrowie	62
Służba zdrowia.....	64
Członkostwo w norweskim systemie ubezpieczeń społecznych	64
Służba zdrowia	64
Oплата za usługi medyczne i karta bezpłatnego leczenia	65
Opieka medyczna w czasie ciąży	66
Lekarz rodzinny	66
POTRZEBUJESZ PORADY LEKARSKIEJ?	67
Lekarz rodzinny, ambulatorium czy pogotowie ratunkowe 113?	68
Ambulatorium	68
Szpital	68
Lekarstwa	68
Opieka profilaktyczna	68
Fizjoterapia	69
Opieka stomatologiczna	69
Europejska Karta Ubezpieczenia Zdrowotnego	69
Obowiązek zachowania tajemnicy przez personel medyczny	70
Nieobecność chorobowa	71
Oświadczenie własne o niezdolności do pracy	71
Zwolnienie lekarskie	71
Zasitek chorobowy	71

CZAS WOLNY	72
Organizacje pozarządowe	74
JAK ZOSTAĆ CZŁONKIEM ORGANIZACJI POZARZĄDOWEJ W TWOJEJ GMINIE?	75
Lokalne oferty spędzania wolnego czasu	76
Biblioteka	77
Prawo do korzystania z natury	77
Wędkarstwo	78
Pamiętaj, gdy jesteś na łodzi	79
Pamiętaj, zanim wsiądziesz na łódkę... ..	79
Łowiectwo	80
Wskazówki dla turystów górskich	81

Transport i usługi	82
Samochód	84
Używanie zagranicznego prawa jazdy	84
Używanie pojazdu zarejestrowanego w innym kraju	84
Ubezpieczenie samochodu	85
Kredyt samochodowy	85
Rejestracja używanego pojazdu zagranicznego	86
Przerejestrowanie w przypadku kupna samochodu używanego	89
Roczna opłata drogową	90
Okresowe badanie techniczne	90
Daty ważne dla właściciela pojazdu	91
Przepisy ruchu drogowego	92
Parkowanie	93
Płatne drogi	93
Łamanie zasad i przepisów ruchu drogowego	95
Transport publiczny	96
Transport lokalny	96
Transport dalekobieżny	97
Bank	98
Konto bankowe	98
Karta bankowa	98
Usługi płatnicze	99
JAK OTWORZYĆ KONTO BANKOWE? ..	100
Przelew zagraniczny	101
Kredyt bankowy	101
Kredyt mieszkaniowy	101
Kredyt samochodowy	102
Zadłużenie	102
Ubezpieczenie	104
Ubezpieczenie szkód materialnych ..	104
Ubezpieczenie samochodu	104
Ubezpieczenie mieszkania/domu ..	105
Ubezpieczenie osób prywatnych ..	105
Ubezpieczenie mienia	106
Ubezpieczenie turystyczne	106
Portal finansowy	106
Telekomunikacja	107
Zakup telefonu komórkowego	107
Umowa o abonament telefoniczny/internetowy	107
Abonament telewizyjny	108
Poczta	108
Internetowe usługi publiczne	109

Warto wiedzieć	110
Fakty o Norwegii	112
Historia Norwegii	114
Kultura pracy	115
Spółeczności religijne i wyznaniowe ..	115
Prawo	116
Policja i przestępczość	116
Alkohol i narkotyki	116
Komisja rozjemcza	117
Rada polubowno-arbitrażowa	117
Sądy	118
Bezpłatna pomoc prawna	118
Przydatne telefony	119
Urzędy publiczne	120
Urząd ds. Cudzoziemców	120
Urząd Podatkowy	121
Urząd Celny	121
Bank Mieszkaniowy	121
Rada ds. Ochrony Konsumentów	122
Urząd Transportu Drogowego	122
Urząd ds. Policji	123
Urząd ds. bezpieczeństwa cywilnego i gotowości kryzysowej	123
Urząd Pracy i Spraw Socjalnych	124
Państwowa Inspekcja Pracy	125
Urząd ds. Dzieci, Młodzieży oraz Rodziny	125
Urząd Edukacji	126
Urząd ds. Integracji i Wielokulturowości	127
Użyteczne strony internetowe	128
Pojęcia	130

Spis alfabetyczny

Jak otworzyć konto bankowe?	100	I	Identyfikatory w branży budowlanej.....	33	M	Mediacje.....	61
Jak zostać członkiemklubu/ organizacji			Identyfikatory w branży sprzątającej.....	34		Mienie osobiste przy przeprowadzce	20
pozarządowej w Twojej gminie?	75		Internetowe usługi publiczne	109		Mieszkanie	20
Potrzebujesz porady lekarskiej?	67						
A			J			N	
Abonament telewizyjny	108		Jak rozpocząć i prowadzić własną działalność			Nauczanie podstawowe	56
Alkohol i narkotyki	116		gospodarczą	49		Nauka języka norweskiego	29
Ambulatorium.....	68		Jak znaleźć mieszkanie.....	20		Nieobecność chorobowa	71
			Jednorazowy zasiłek macierzyński lub			Nostryfikacja zagranicznego wykształcenia	47
			w przypadku adopcji.....	52		Numery alarmowe	119
B			K			O	
Bank	98		Karta bankowa.....	98		Obowiązek płacenia podatku.....	44
Bank Mieszkaniowy	121		Karta pobytu.....	13		Obowiązek zachowania tajemnicy	
Bezpieczeństwo i higiena pracy (BHP).....	39		Karta podatkowa	42		przez personel medyczny	70
Bezpieczeństwo pożarowe	25		Komisja rozjemcza	117		Odcinek wypłaty	43
Bezpłatna pomoc prawna.....	118		Konto bankowe	98		Okresowe badanie techniczne	90
Biblioteka.....	77		Kredyt bankowy.....	101		Opieka medyczna w czasie ciąży	66
C			Kredyt mieszkaniowy.....	101		Opieka profilaktyczna	68
Choroba zawodowa	40		Kredyt samochodowy.....	102		Opieka stomatologiczna	69
Co warto zrobić po przyjeździe	16		Kto potrzebuje uznania kwalifikacji			Oплата za usługi medyczne i karta bezpłatnego	
Czas pracy.....	32		zawodowych lub nostryfikacji?	46		leczenia.....	65
Członkostwo w norweskim systemie			Kultura pracy.....	115		Organizacje i związki pozarządowe	74
ubezpieczeń społecznych.....	64					Ośrodek kryzysowy.....	61
Częściowa niezdolność do pracy.....	41		L			Oświadczenie własne o niezdolności do pracy ...	71
D			Lekarstwa.....	68		P	
Daty ważne dla właściciela pojazdu.....	91		Lekarz rodzinny	66		Pamiętaj, zanim wsiądziesz na łódkę	79
Dojazd do szkoły.....	58		Lekarz rodzinny, ambulatorium czy pogotwie			Państwowa Inspekcja Pracy.....	125
Działalność gospodarcza	49		ratunkowe 113?	68		Państwowa Kasa Pożyczkowa dla osób	
Dzieci	52		Lista kontrolna dla pracowników zagranicznych			kształcących się.....	59
E			w Norwegii	14		Parkowanie.....	93
Emerytura	49		Lokalne oferty spędzania wolnego czasu	76		Płatne drogi	93
Europejska Karta Ubezpieczenia Zdrowotnego ...	69		Ł			Poczta	108
F			łączenie rodzin na podstawie			Podatki	42
Fakty o Norwegii	112		ustawodawstwa EOG	13		Pojęcia.....	130
Fizjoterapia.....	69		łączenie rodzin na podstawie			Policja i przestępczość.....	116
H			ustawodawstwa ogólnego	9		Pomoc dzieciom i rodzinie	60
Historia Norwegii	114		łamania zasad i przepisów ruchu drogowego.....	95		Poradnia rodzinna	60
			łowiectwo	80		Porady dla kierujących todzią	79
						Porady dla rodziców.....	55
						Portal finansowy.....	106

Ważne daty i terminy

Styczeń		
01.01	Nowy Rok Nowe stawki rocznej opłaty drogowej	
21.01	Urodziny JKW księżniczki Ingrid Alexandry	
31.01	1 rata wpłaty za abonament telewizyjny	
Luty		
01.02	Termin składania podań do szkół średnich – nabór specjalny	Aa
06.02	Dzień Samów	
08.02	Dzień Matki	
21.02	Urodziny JKM króla Haralda V	
Ferie zimowe	Wpisz daty ferii w Twojej gminie	Aa
Marzec		
01.03	Termin składania podań do szkół średnich – nabór powszechny Termin składania podań do szkół wyższych i uniwersytetów – dla kandydatów z wykształceniem zagranicznym	Aa
20.03	Roczna opłata drogowa, termin kasacji pojazdu	
29.03	Niedziela Palmowa Czas letni	
Kwiecień		
02.04	Wielki Czwartek	
03.04	Wielki Piątek	
05.04	Niedziela Wielkanocna	
06.04	Poniedziałek Wielkanocny	
13.04	Zmana opon na letnie (z wyjątkiem Półocnej Norwegii)	
15.04	Termin składanie podań do szkół wyższych i uniwersytetów - nabór powszechny	Aa
Maj		
01.05	Święto Pracy Zmiana opon na letnie w Półocnej Norwegii	
08.05	Dzień wyzwolenia 1945	
14.05	Dzień Wniebowstąpienia Pańskiego	
17.05	Dzień Konstytucji	
24.05	1. Dzień Zesłania Ducha Świętego	
25.05	2. Dzień Zesłania Ducha Świętego	

Czerwiec		
07.06	Dzień Niepodległości 1905	
23.06	Noc Świętojańska	
30.06	Termin kasacji pojazdu	
Zakończenie roku szkolnego	Wpisz datę dla Twojej gminy	Aa
Lipiec		
01.07	½ rocznej opłaty drogowej	
04.07	Urodziny JKM królowej Sonji	
13. - 31.07	Wspólny okres urlopowy	
20.07	Urodziny JKW księcia Haakona Magnusa	
29.07	Dzień Świętego Olafa	
31.07	2 rata wpłaty za abonament telewizyjny	
Sierpień		
19.08	Urodziny JKW księżniczki Mette-Marit	
Rozpoczęcie roku szkolnego	Wpisz datę dla Twojej gminy	Aa
Wrzesień		
14.09	Wybory samorządowe	
Październik		
16.10	Można zmienić na opony z kolcami w Północnej Norwegii	
25.10	Czas zimowy	
Ferie jesienne	Wpisz daty dla Twojej gminy	Aa
Listopad		
01.11	Można zmienić na opony z kolcami w pozostałych regionach	
08.11	Dzień Ojca	
Grudzień		
24.12	Wigilia	
25.12	1 dzień Bożego Narodzenia	
26.12	2 dzień Bożego Narodzenia	
31.12	Sylwester Termin zwrotu tablic rejestracyjnych	

Telefony

Centrum informacji o truciznach i zatruciach	225 91 300
Blokowanie zagubionych lub skradzionych kart bankowych	0 89 89
Informacja o połączeniach transportowych	177
NSB centrum informacji kolejowej	815 00 888
Urząd podatkowy	800 800 00
Urząd podatkowy (z zagranicy)	+ 47 22 07 70 00
Inspekcja pracy	815 48 222
Urząd celny – centrum informacyjne	0 30 12
Policja (kontakt do lokalnego posterunku policji)	02 800
Rada ds. Ochrony Konsumentów	0 37 37

[illegible]

Poszukiwanie pracy.....	48
Prawo	116
Prawo do korzystania z natury.....	77
Prawo pobytu na podstawie ustawodawstwa EOG	11
Przedszkole.....	53
Przelew zagraniczny.....	101
Przepisy ruchu drogowego	92
Przerejestrowanie w przypadku kupna samochodu używanego	89
Przydatne telefony.....	119

R	
Rada ds. Ochrony Konsumentów.....	122
Rada polubowno-arbitrażowa.....	117
Rejestracja przeprowadzki	18
Rejestracja używanego pojazdu zagranicznego ..	86
Rejestracja w rejestrze ewidencji ludności	18
Roczna opłata drogowa.....	90
Rozliczenie podatkowe.....	44
Różnice między obywatelami UE/EOG/EFTA a obywatelami pozostałych krajów	8

S	
Sądy.....	118
Samochód.....	84
Służba Ochrony Praw Dziecka.....	60
Służba zdrowia.....	64
Stałe prawo pobytu wg ustawodawstwa EOG	12
Specjalny tryb nauki języka.....	58
Spółeczności religijno-wyznaniowe	115
System oświaty	54
System podatkowy.....	42
System szkolnictwa	56
Szkoła średnia	57
Szkolnictwo wyższe.....	58
Szpitala	68

§

Środowisko pracy	39
Świadczenia inwalidzkie.....	41
Świetlica szkolna.....	56

T	
Telekomunikacja	107
Tłumacze	28
Transport dalekobieżny.....	97
Transport lokalny	96
Transport publiczny	96

U	
Ubezpieczenie	104
Ubezpieczenie mienia.....	106
Ubezpieczenie mieszkania/domu	105
Ubezpieczenie osób prywatnych	105
Ubezpieczenie samochodu	104
Ubezpieczenie szkód materialnych	104
Ubezpieczenie turystyczne	106
Umowa o abonament telefoniczny/internetowy.....	107
Umowa o pracę	32
Uprawnienia obywateli EOG przy przeprowadzce.....	48
Urlop i świadczenia urlopowe.....	34
Urlop postojowy.....	37
Urlop specjalny.....	35
Urząd Celny	121
Urząd ds. bezpieczeństwa cywilnego i gotowości kryzysowej	123
Urząd ds. Cudzoziemców	120
Urząd ds. Dzieci, Młodzieży oraz Rodziny	125
Urząd ds. Integracji i Wielokulturowości	127
Urząd ds. Policji	123
Urząd Edukacji.....	126
Urząd Podatkowy	121
Urząd Pracy i Spraw Socjalnych	124
Urząd Transportu Drogowego.....	122
Urzędy publiczne	120
Usługi płatnicze	99
Usługi tłumaczeniowe	28
Utrata pracy	47
Użyteczne strony internetowe.....	128
Używanie pojazdu zarejestrowanego w innym kraju.....	84
Używanie zagranicznego prawa jazdy	84

W	
Warunki pracy	32
Wędkarstwo.....	78
Własne mieszkanie	23
Wskazówki dla turystów górskich	81
Współpraca szkoła-dom.....	57
Wynagrodzenie.....	33
Wynajmowanie mieszkania.....	21
Wypadek przy pracy	40
Wypowiedzenie.....	38
Wywóz śmieci.....	25

Z	
Zadłużenie.....	102
Zakup telefonu komórkowego	107
Zasitek chorobowy	37
Zasitek chorobowy w przypadku niezdolności do pracy z powodu ciąży.....	52
Zasitek dla bezrobotnych	47
Zasitek macierzyński	52
Zasitek opiekuńczy	53
Zasitek rodzinny	53
Zasitek w celu przywrócenia zdolności do pracy	41
Zeznanie podatkowe	43
Zezwolenia	8
Zezwolenie na pobyt na podstawie ustawodawstwa ogólnego	8
Zezwolenie na pobyt stały	9
Związki zawodowe	44
Zwolnienie lekarskie	71

BROSZURA BEZPŁATNA

SPRZEDAŻ BROSZURY JEST ZABRONIONA!

NOWICJUSZ W NORWEGII

Przyjechałeś niedawno do Norwegii? Zatrudniasz zagranicznych pracowników? Znasz kolegów w pracy, znajomych lub inne osoby, które potrzebują informacji o Norwegii? Nowicjusz w Norwegii zawiera praktyczne informacje z urzędów publicznych, które mogą Ci się przydać.

- Gdzie muszę się zarejestrować w Norwegii?
- Jak długo mogę używać w Norwegii pojazdu zarejestrowanego w innym kraju?
- Gdzie mogę nauczyć się języka norweskiego i ile to kosztuje?
- Co powinna zawierać moja umowa o pracę?
- Kiedy dziecko ma prawo i obowiązek pójść do szkoły?
- Jak funkcjonuje system lekarzy rodzinnych?
- Co zrobić, gdy zachoruję?

W Nowicjuszu w Norwegii znajdziesz odpowiedzi na powyższe pytania oraz wiele innych informacji.

Broszura *Nowicjusz w Norwegii* została przygotowana przez:

